

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Факультет міжнародних економічних відносин
та туристичного бізнесу
Кафедра міжнародного бізнесу та економічної теорії

Кваліфікаційна робота магістра

**на тему: ШЛЯХИ МІНІМІЗАЦІЇ ТА МЕТОДИ УСУНЕННЯ
ПОДАТКОВИХ РИЗИКІВ В МІЖНАРОДНОМУ БІЗНЕСІ**

Виконала:
студентка групи УМБз-61
спеціальності 292 «Міжнародні
економічні відносини»,
освітньо-професійної програми
«Міжнародний бізнес»
Хоменко А.А.

Керівник: д. е. н., проф.
Шкодін І. В.

Рецензент: к. е. н., доц.
Іващенко М. В.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1 НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ВИНИКНЕННЯ ТА УСУНЕННЯ РИЗИКІВ У МІЖНАРОДНОМУ БІЗНЕСІ.....	9
1.1 Сутність податкових ризиків та причини їх виникнення.....	9
1.2 Особливості та концептуальні основи управління податковими ризиками міжнародних компаній.....	22
1.3 Методичні підходи до мінімізації та усунення податкових ризиків у міжнародному бізнесі	31
Висновки до розділу 1	44
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ ПОДАТКОВИХ РИЗИКІВ ТОВ «ЕПАМ СИСТЕМЗ»	46
2.1 Характеристика міжнародної діяльності ТОВ «ЕПАМ СИСТЕМЗ» ...	46
2.2 Аналіз рівня, структури механізму сплати податків на ресурси та доходи міжнародної компанії.....	58
2.3 Сучасний стан та оцінка податкових ризиків в міжнародному бізнесі .	65
Висновки до розділу 2.....	78
РОЗДІЛ 3 МІНІМІЗАЦІЯ ТА УСУНЕННЯ ПОДАТКОВИХ РИЗИКІВ У МІЖНАРОДНОМУ БІЗНЕСІ	79
3.1 Міждержавні заходи щодо запобігання подвійному оподаткуванню прямими та непрямими податками при здійсненні міжнародної діяльності	79
3.2 Розвиток сучасних технологій міжнародного обміну податковою інформацією як шлях боротьби зі схемами ухилення від оподаткування	90
3.3 Розробка шляхів та способів мінімізації й усунення податкових ризиків в процесі податкового прогнозування і планування в міжнародних компаніях	99
Висновки до розділу 3.....	103
ВИСНОВКИ	105
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	109
ДОДАТКИ	119

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Факультет міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу
Кафедра міжнародного бізнесу та економічної теорії
Рівень вищої освіти другий (магістерський)
Спеціальність 292 Міжнародні економічні відносини
Освітньо-професійна програма «Міжнародний бізнес»

ЗАТВЕРДЖУЮ

**В. о. завідувача кафедри міжнародного
бізнесу та економічної теорії**
Дерід І. О.

_____ підпис _____ ініціали, прізвище

“ 13 ” _ лютого _ 2023 _ року

ЗАВДАННЯ

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ

_____ Хоменко Альбіни Андріївни _____

1. Тема роботи «Шляхи мінімізації та методи усунення податкових ризиків в міжнародному бізнесі»

Керівник роботи Шкодінна Ірина Віталіївна, д.е.н., проф.

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом по університету від “06”_02_2023 року №4002-5/257

2. Строк подання студентом роботи «24» листопада 2023 р.

3. Перелік питань, які потрібно розробити: розкрити сутність податкових ризиків та причини їх виникнення; визначити особливості та концептуальні основи управління; податковими ризиками міжнародних компаній; розкрити методичні підходи до мінімізації та усунення податкових ризиків у міжнародному бізнесі; охарактеризувати міжнародну діяльність ТОВ «ЕПАМ СИСТЕМЗ»;

провести аналіз рівня, структури механізму сплати податків на ресурси та доходи міжнародної компанії; розкрити міждержавні заходи щодо запобігання подвійному оподаткуванню прямими та непрямими податками при здійсненні міжнародної діяльності; розробити шляхи та способи мінімізації й усунення податкових ризиків в процесі податкового прогнозування і планування в міжнародних компаніях.

4. План роботи

№ з/п	Назви етапів роботи
1.	Вибір та визначення теми дослідження, теоретичне опрацювання літератури
2.	Складання та узгодження плану з керівником
3.	Написання розділу 1 та висновків до нього
4.	Написання розділу 2 та висновків до нього
5.	Написання розділу 3 та висновків до нього
6.	Написання вступу та висновків
7.	Оформлення роботи згідно з вимогами
8.	Перевірка роботи на наявність запозичень
9.	Рецензування роботи
10.	Попередній захист кваліфікаційної роботи
11.	Написання доповіді, підготовка презентації та роздаткових матеріалів до захисту
12.	Захист кваліфікаційної роботи

5. Дата видачі завдання «13» лютого 2023 р.

Студент

підпис

Альбіна ХОМЕНКО _____

ім'я, прізвище

Керівник роботи

підпис

Ірина ШКОДІНА _____

ім'я, прізвище

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. У сучасному глобалізованому бізнес-середовищі питання податкового управління та мінімізації ризиків стає актуальним, особливо для міжнародних компаній. Однією з цих ключових учасниць цього глобального ринку є ТОВ «ЕПАМ СИСТЕМЗ», яка, як і багато інших, стикається з різноманітними проблемами, пов'язаними з оптимізацією оподаткування та ефективністю податкового планування.

Ризики, пов'язані з податковим середовищем, є суттєвими для бізнесу, що діють у різних країнах, після податкової політики і вимоги різняться, а міжнародні податкові системи залишаються все більш складними. У цьому контексті дослідження шляхів мінімізації та методів усунування податкових ризиків у міжнародному бізнесі стає актуальним дослідженням для розуміння ефективних стратегій податкового управління. Практичний взірець такої успішної компанії, як «ЕПАМ СИСТЕМЗ», може служити цінним джерелом знань для інших міжнародних підприємств, які прагнуть оптимізувати свої податкові процеси та зменшити податкові ризики в нинішньому конкурентному бізнес-середовищі.

Тема «Шляхи мінімізації та методи усунування податкових ризиків у міжнародному бізнесі» має важливий зв'язок із сучасними дослідженнями в області податкового управління та міжнародного бізнесу. Сучасні дослідження цієї галузі аналізують еволюцію податкових систем у різних країнах, специфіку міжнародного оподаткування, а також критичний аналіз сучасних наукових підходів у галузі податкового управління підкреслює важливість вивчення успішних практик та стратегій мінімізації податкових ризиків, які знаходять відображення в даній темі. Різноманітні аспекти, такі як цінова трансфертна цільність, використання податкових пільг та стимулів, а також впровадження

сучасних технологій для податкового обміну, є об'єктом уваги сучасних наукових досліджень.

Основним завданням та науковою проблемою є розкриття ефективних практик та стратегій, які використовуються міжнародними компаніями, зокрема «ЕПАМ СИСТЕМЗ», для мінімізації податкових ризиків у складному та змінюваному податковому середовищі. Такий критичний аналіз має на меті розкриття сутності наукової проблеми та формулювання рекомендацій для практичного застосування у сфері міжнародного бізнесу.

Теоретичні аспекти щодо визначення сутності податкових ризиків, видів та причин їх виникнення ґрунтовно розглянуті в працях таких учених, як В.Л. Андрущенко [1], В.В. Вітлінський [7], Н.М. Давидкова [13], Н.В. Євченко [23], Г.І. Коломієць [34], Т.А. Циркунова.

Питання, присвячені податковим ризикам, досліджували В. В. Вітлінський [7], О. Д. Вовчак [8], М. І. Виклюк, І. В. Горобінськ, В. П. Вишневський, А. Г. Загородній, Т. А. Козенкова, К. В. Колісніченко [32], Г. К. Яловий, І. А. Майбурова, С. А. Супруненко, А. М. Соколовська.

Незважаючи на велику кількість наукових публікацій, що присвячені дослідженню природи та способів зменшення податкових ризиків для суб'єктів, які займаються господарською діяльністю на міжнародному рівні, дана проблема все ще не отримала достатньої уваги.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є систематичний та глибокий аналіз шляхів мінімізації та методів усунення податкових ризиків у міжнародному бізнесі, при цьому з використанням компанії «ЕПАМ СИСТЕМЗ» як приклад успішної реалізації таких стратегій.

Для вирішення цієї мети поставлено *завдання дослідження*:

- розкрити сутність податкових ризиків та причини їх виникнення;
- визначити особливості та концептуальні основи управління податковими ризиками міжнародних компаній;
- розкрити методичні підходи до мінімізації та усунення податкових ризиків у міжнародному бізнесі

- охарактеризувати міжнародну діяльність ТОВ «ЕПАМ СИСТЕМЗ»;
- провести аналіз рівня, структури механізму сплати податків на ресурси та доходи міжнародної компанії;
- розкрити міждержавні заходи щодо запобігання подвійному оподаткуванню прямими та непрямими податками при здійсненні міжнародної діяльності;
- розробити шляхи та способи мінімізації й усунення податкових ризиків в процесі податкового прогнозування і планування в міжнародних компаніях.

Об'єктом дослідження є система податкового управління та оптимізації в міжнародному бізнесі з акцентом на компанію «ЕПАМ СИСТЕМЗ».

Предметом дослідження є конкретні податкові стратегії, які використовують «ЕПАМ СИСТЕМЗ» для оптимізації свого оподаткування в міжнародному бізнесі.

Методи дослідження. Для розв'язання окреслених задач застосовувались *методи дослідження*: системного аналізу для ознайомлення з теоретичними аспектами міжнародного оподаткування, податкового планування та стратегій мінімізації податкових ризиків: статистичний аналіз – використовувався для аналізу статистичних даних про оподаткування та податкові ставки в країнах, де діє «ЕПАМ СИСТЕМЗ»; документальний аналіз – дослідження офіційних документів, звітів компаній та податкових законодавчих актів країни її присутності для оцінки конкретних аспектів оподаткування; SWOT-аналіз – використовувався для ідентифікації сильних та слабких сторінок податкової стратегії «ЕПАМ СИСТЕМЗ», а також можливостей та загроз у міжнародному оподаткуванні. Використання цих методів дозволило отримати комплексне розуміння податкового середовища компанії та оптимальні шляхи мінімізації податкових ризиків.

Основні результати дослідження: здійснено звітний огляд міжнародної діяльності «ЕПАМ СИСТЕМЗ», що визначило різноманітні податкові обов'язки та взаємодію зі швидкими податковими системами; проаналізовано структуру оподаткування компаній, включаючи податкові ставки та види податків, які

використовуються в різних країнах доступності; вивчено та проаналізовано конкретні податкові обов'язки «ЕПАМ СИСТЕМЗ» у різних країнах, враховуючи регіональні та національні законодавчі особливості; надано рекомендації щодо можливих напрямків удосконалення податкової стратегії та зменшення податкових ризиків для компаній у міжнародному вимірі.

Це дослідження розкрило ключові аспекти оподаткування «ЕПАМ СИСТЕМЗ» та дає підставу для подальших досліджень та вдосконалення податкових стратегій в умовах глобального бізнес-середовища.

Практичне значення одержаних результатів вказує на можливості оптимізації податкових обов'язків у різних країнах, що дозволяє зменшити податковий тиск та ефективно розподіляти ресурси. Аналіз податкових ризиків дозволяє підприємству усвідомлено вибирати стратегії, спрямовані на мінімізацію можливих негативних впливів податкових змін та неоднозначностей. Це дослідження є основою для практичного впровадження конкретних заходів та вдосконалення у сфері податкового управління, сприяючи фінансовій стабільності та конкурентоспроможності «ЕПАМ СИСТЕМЗ» в умовах глобального бізнесу.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати дослідження було викладено у роботі «Шляхи мінімізації та методи усунення податкових ризиків в міжнародному бізнесі» на VI Всеукраїнській науково-практичній конференції «Сучасні перетворення міжнародного бізнесу» (25 квітня 2023 року, м. Харків).

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (88 найменування), 8 додатків, 17 таблиць, 18 рисунків. Загальний обсяг дипломної роботи становить 107 сторінок.

РОЗДІЛ 1 НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ВИНИКНЕННЯ ТА УСУНЕННЯ РИЗИКІВ У МІЖНАРОДНОМУ БІЗНЕСІ

1.1 Сутність податкових ризиків та причини їх виникнення

Сучасний міжнародний бізнес в умовах глобалізації та постійних змін у податковому законодавстві стикається зі складними викликами та значними ризиками, пов'язаними із оподаткуванням. Питання сутності податкових ризиків та їх причин виникнення у міжнародному бізнесі стає важливим об'єктом дослідження. Актуальність цієї теми пояснюється необхідністю розуміння підприємствами та фахівцями податкового консалтингу того, як ефективно управляти податковими ризиками в умовах глобальної економіки. Враховуючи постійні зміни в податковому законодавстві та зростаючу конкуренцію на світовому ринку, вивчення причин та суті податкових ризиків у міжнародному бізнесі стає невід'ємною частиною стратегічного управління.

Ризики розглядаються як невід'ємний атрибут ринкової економіки в усіх сферах діяльності. Ризики виникають унаслідок об'єктивно наявних невизначеностей, конфліктів, нестачі інформації на момент оцінювання, ухвалення управлінських рішень, неоднозначності прогнозів, змін у навколишньому середовищі або самій системі, еволюційних і трансформаційних процесів, відсутності наукового обґрунтування економічних і фінансових показників і часу, необхідного для підтримки ухвалення рішень, тощо.

Особливе місце серед фінансових ризиків посідають податкові ризики, які виникають унаслідок невизначеності податкової політики компанії та ухилення від сплати податків, що може загрожувати подальшому розвитку бізнесу.

Податковий ризик впливає на ефективність діяльності підприємств не менше, ніж кредитний або валютний ризик. Це пов'язано з тим, що податкові відносини опосередковують більшу частину фінансових операцій компанії. Неєфективне управління податковим ризиком призводить до збільшення податкових витрат, накладення фінансових санкцій, зниження прибутку підприємства і втрати податкової безпеки. Таким чином, податкова безпека підприємств залежить від ефективного управління податковим ризиком, що і стало темою цього дослідження.

У сучасній економічній літературі немає усталеної точки зору на визначення сутності податкового ризику, що свідчить про суперечливість цієї категорії. Одну з перших класифікацій причин виникнення податкового ризику було запропоновано О.М. Десятнюк. вади та недоліки соціально-економічного характеру; недоліки організаційно-правового характеру; недоліки нормативно-правового характеру [16]

Більш глибоке дослідження в галузі теорії податкового ризику розробив В.В. Вітлінський. До основних причин виникнення податкового ризику він відносить:

- фінансова психологія платників податків;
- соціально-економічні чинники;
- зміни в податковій політиці;
- недоліки податкового планування та прогнозування;
- нормативно-правові чинники;
- організаційно-правові причини;
- особливості галузі, види діяльності платника податків [7].

На думку вчених, ризик є невід'ємною частиною будь-якої управлінської діяльності та залежить від впливу безлічі факторів і поведінки контрагента, яку важко повністю передбачити з необхідною точністю. Як впливає з наукових досліджень суспільних відносин, «проблема ризику дедалі більше набуває загальноекономічного значення, оскільки ризик визнається одним із

формуючих чинників сучасного суспільства, особливо суспільства майбутнього» [31, с.9].

Деякі автори як основну причину й архетип ризику виокремлюють стан ризику і характеризують його як «ступінь імовірності настання небезпечної події» [7; 33]. Однак у цьому визначенні не наводиться жодних засобів чи методів вимірювання цього ступеня. Прихильники цього підходу стверджують, що «початковими етапами процесу прояву ризику є небезпеки різного типу, різного походження, що за певних обставин можуть призвести до втрат і перетворитися на ризики, якщо їх буде реалізовано» [80; 53].

Таким чином, існуючі підходи до трактування поняття «податковий ризик» можна класифікувати в такий спосіб (рис. 1.1):

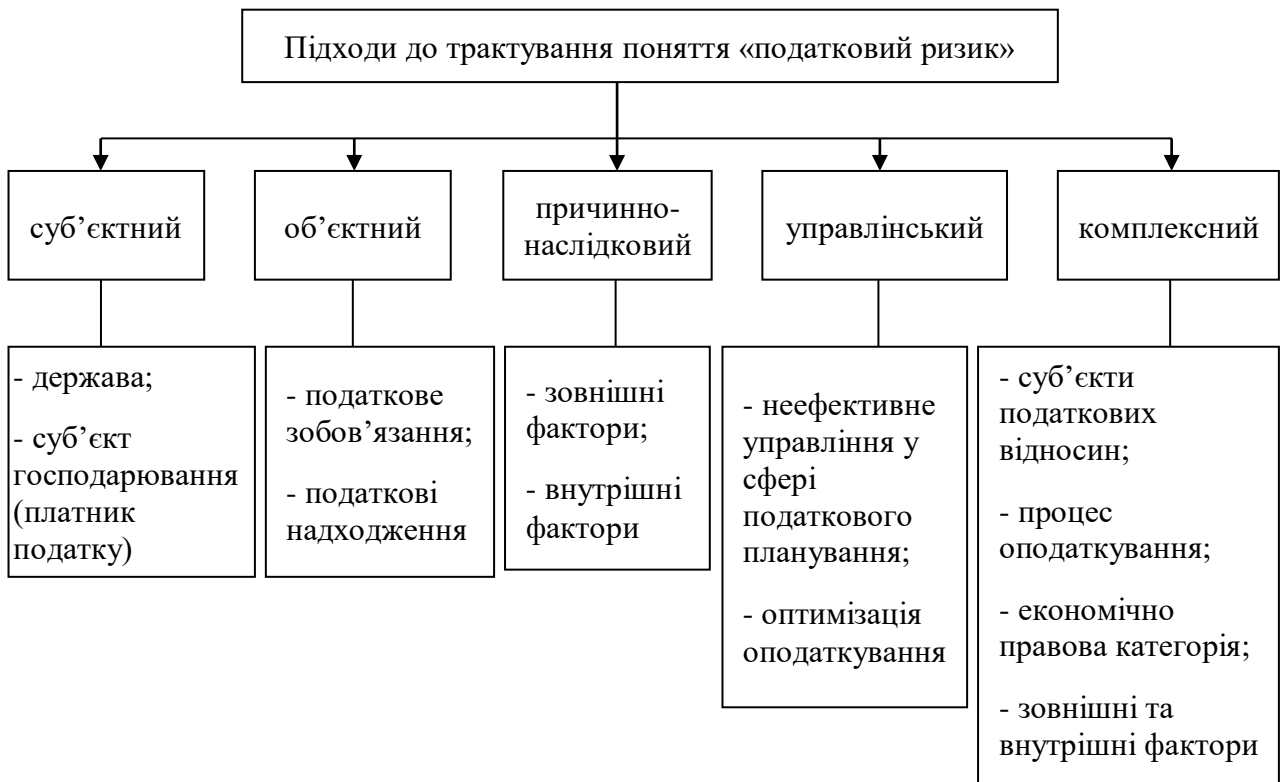

Рисунок 1.1 – Класифікація підходів до трактування поняття «податковий ризик» [75, с. 107]

Джерело: [75, с. 107]

– Суб'єктний ризик – це коли податкові ризики розглядаються з точки зору держави (В.Л. Андрущенко, Т.В. Тучак [1], В.В. Вітлінський, О.М. Тимченко

(другий підхід) [7]) або з точки зору платника податків (С.В. Онишко, К.І. Швабій, Н.В. Новицька [57]);

– об’єктний: податкові ризики визначаються як «невиконання платниками податків своїх податкових зобов’язань» (С.В. Онишко, К.І. Швабій, Н.В. Новицька [57]), «недоотримання фактичних податкових надходжень до бюджету» (Андрущенко В.Л., Тучак Т.В. [1]), при визначенні яких. (В.Л. Андрущенко, Т.В. Тучак [1], В.В. Вітлінський, О.М. Тимченко (другий підхід) [7]), «фінансові або інші втрати для суб’єкта податкових відносин»; «збитки платника податків» С.В. Філін [73]);

– причинно-наслідковий – це коли податкові ризики трактуються як результат впливу зовнішніх або внутрішніх факторів (В.В. Вітлінський, О.М. Тимченко (перший підхід) [7], Г.І. Коломієць [33], О.С. Жигаленко [25]);

– управлінський підхід: коли податкові ризики є результатом неефективного управління у сфері податкового планування та податкової оптимізації (серед авторів, які розглядали поняття «податковий ризик» з погляду цього підходу, можна назвати Н.В. Євченко [23]);

– комплексний: коли податковий ризик розглядають як комплексну характеристику, що поєднує інтереси суб’єктів податкових відносин (держави і платника податків) і враховує економічні та правові чинники (Н.В. Євченко [23]). Інші підходи до трактування сутності поняття «податковий ризик» систематизовано в Додатку А.

Податкові ризики у міжнародному бізнесі представляють собою можливість виникнення негативних фінансових наслідків внаслідок неправильного або недостатньо ефективного взаємодії підприємства з податковими системами різних країн. Ця сутність ґрунтується на комплексному взаємодії податкових аспектів, що включають оподаткування прибутку, ввезення-вивезення товарів та послуг, податкові ставки, а також податкові обов’язки.

Податкові ризики у міжнародному бізнесі відрізняються від ризиків, що існують в національному масштабі, через ряд особливостей та ускладнень, що

виникають в зв'язку з глобальним характером діяльності компаній. Ось деякі особливості, які роблять податкові ризики в міжнародному бізнесі унікальними:

1. Різноманіття податкових систем:

– Різні країни мають різні системи оподаткування, що включають в себе різні ставки, винятки та пільги. Це створює складнощі у визначенні загальних принципів оподаткування для міжнародних операцій.

– Подвійне оподаткування виникає, коли дохід оподатковується в двох або більше країнах, що може призвести до подвійних податкових обов'язків для підприємств.

2. Міжнародна конкуренція та податкове планування:

– Підприємства можуть використовувати різноманітні механізми для мінімізації податкових зобов'язань, враховуючи велику конкуренцію на світовому ринку.

3. Невизначеність міжнародних стандартів:

– Відсутність єдиних стандартів у сфері міжнародного оподаткування призводить до невизначеності щодо того, як точно розраховувати та платити податки на міжнародному рівні.

4. Потреба в комплексному податковому плануванні:

– Міжнародні компанії зазвичай мають більш складну структуру та глобальну стратегію, що вимагає комплексного та виваженого підходу до податкового планування.

5. Міжнародні податкові аудити:

– Частіше міжнародні податкові аудити включають у себе співробітництво між податковими органами різних країн, що може призвести до більших обсягів інформації та наголосу на правильній податковій діяльності.

Враховуючи ці особливості, підприємства повинні уважніше підходити до стратегій управління податковими ризиками та мати компетентність в сфері міжнародного оподаткування [3, с. 28].

У таблиці 1.1 наведено загальну класифікація податкових ризиків у міжнародному бізнесі.

Таблиця 1.1 – Загальна класифікація податкових ризиків, враховуючи різні аспекти міжнародного оподаткування

№	Типи	Вид	Характеристика
1	За типами податків	Податок на прибуток	Ризики пов'язані з обчисленням та платежем податку на прибуток в різних країнах, подвійним оподаткуванням
		Митні податки та збори	Ризики, пов'язані із змінами в митній політиці, тарифах та ввізних обмеженнях.
		ПДВ та акцизи	Ризики, пов'язані з дотриманням різних ставок ПДВ в різних країнах та регулюванням акцизів.
2	За географічним положенням	Податкові ризики в конкретних країнах	Оцінка ризиків, що виникають через специфіку податкової системи кожної окремої країни, політичні та економічні умови.
3	За видами операцій	Експорт-імпорт операції	Ризики, пов'язані з митним оформленням, змінами тарифів та іншими митними аспектами.
		Міжнародні фінансові операції	Ризики, що виникають з податкових аспектів міжнародного банкінгу, крос-бордер фінансових транзакцій та іноземних інвестицій.
4	За секторами економіки	Сфера торгівлі та роздрібно торгівлі	Ризики, що виникають з оподаткування товарів та послуг, а також дотриманням правил міжнародної торгівлі.
		Сфера інвестицій та фінансів	Ризики, пов'язані із специфікою оподаткування інвестицій, дивідендів, валютних операцій та інших фінансових операцій.
5	За етапами бізнес-процесів	Податкове планування та стратегії	Ризики, пов'язані із застосуванням податкових стратегій та плануванням, які можуть або не можуть визнаватися податковими органами.
		Податковий облік та звітність	Ризики, пов'язані із дотриманням податкового обліку, податкової звітності та веденням податкових документів.

Джерело: [4, с. 110]

Безпосередньо, податкові ризики у міжнародному бізнесі виникають з різноманітних факторів, що враховують специфіку міжнародної торгівлі, глобальну економічну систему та різнобічність податкових систем різних країн.

Ось основні причини виникнення податкових ризиків у міжнародному бізнесі наведено на рис.1.2.

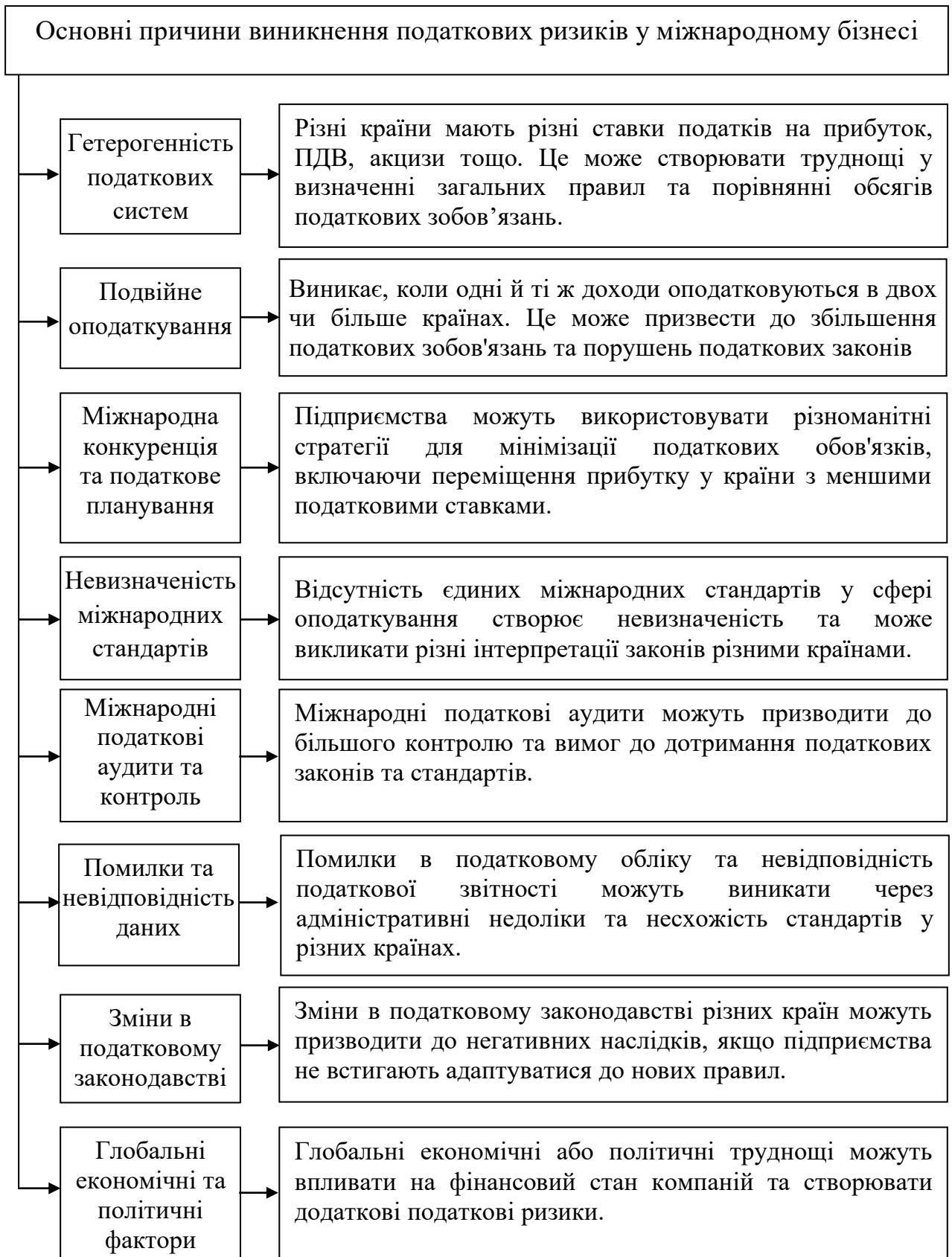

Рисунок 1.2 – Основні причини виникнення податкових ризиків у міжнародному бізнесі

Джерело: [15, с. 78]

Урахування цих факторів дозволяє компаніям більш ефективно управляти та мінімізувати податкові ризики у міжнародному бізнесі. Все ж, розглянемо детальніше деякі причини виникнення податкових ризиків у міжнародному бізнесі.

І найперша причина, це – гетерогенність податкових систем.

Гетерогенність податкових систем відноситься до різниці в структурі, правилах та обсягах оподаткування, які існують в різних країнах чи юрисдикціях. Це створює складнощі та виклики для міжнародних компаній та осіб, що діють на глобальному рівні. Основні аспекти гетерогенності податкових систем включають:

– Різні країни можуть мати різні рівні ставок податків на прибуток, ПДВ, акцизи та інші податки. Це може значно впливати на загальний обсяг податкових зобов'язань.

– Різні країни можуть мати свої власні види податків, такі як податок на прибуток, ПДВ, акцизи, місцеві податки тощо. Вони можуть мати різні правила та тарифи.

– Різні країни мають свої правила щодо цінової трансфертної цілісності, які регулюють умови та ціни у внутрішньо-корпоративних операціях.

– Різні країни можуть пропонувати різноманітні податкові пільги та стимули для привертання інвестицій та розвитку певних галузей.

– Різні країни можуть мати різні податкові угоди з іншими країнами, що може впливати на оподаткування при веденні міжнародної бізнес-діяльності.

– Розбіжності у правилах та методах уникнення подвійного оподаткування можуть виникати між країнами, що призводить до ускладнень для підприємств.

– Різні країни можуть мати різні визначення об'єктів оподаткування та включати чи виключати певні види доходів чи витрат [17, с. 250].

Ось кілька конкретних прикладів гетерогенності податкових систем у різних країнах:

1. У США ставки податків на прибуток можуть сягати високих рівнів, особливо для великих корпорацій, тоді як деякі країни Європи можуть мати більш низькі ставки.

2. Китай та Сінгапур мають різні підходи до цінової трансфертної цілісності. Наприклад, Китай вимагає вищих стандартів і контролю в порівнянні з Сінгапуром.

3. Ірландія та Люксембург пропонують атрактивні податкові пільги для привертання іноземних інвестицій, що робить їх популярними місцями для створення філій та дочірніх компаній.

4. Швейцарія та Германія. Різні підходи до податкових угод. Наприклад, податкова угода між Швейцарією та Німеччиною може мати свої особливості щодо оподаткування різних видів доходів.

5. Канада та Японія. Різні визначення об'єктів оподаткування. Наприклад, у Японії визначення доходу та об'єктів оподаткування може відрізнятися від аналогічних понять у Канаді.

6. США та Європейський союз. Різні підходи до ставок та оподаткування споживчих товарів. Наприклад, в багатьох країнах ЄС існують високі ставки ПДВ, тоді як у деяких штатах США ставка зовсім відсутня.

Ці приклади демонструють, як різні країни можуть мати різні підходи до податкового законодавства та як це створює різноманіття та складнощі для бізнесу, який оперує на глобальному рівні.

Гетерогенність податкових систем може впливати на прийняття стратегій управління податковими ризиками та вимагає від підприємств комплексного розуміння та виваженого підходу до міжнародного оподаткування.

Друге, це – подвійне оподаткування. Подвійне оподаткування – це явище, коли один і той же дохід або прибуток підлягає оподаткуванню в двох

або більше країнах через відсутність чітких та уніфікованих правил щодо розподілу податкових прав між ними. Це може виникнути через різницю в національних податкових системах, податкових ставках та методах уникнення подвійного оподаткування.

Одним з основних аспектів подвійного оподаткування є конфлікт між національними законами різних країн щодо визначення об'єктів оподаткування, ставок податків та визначення резиденції фізичних та юридичних осіб. Це може призвести до того, що той самий прибуток оподатковується як в країні резиденції, так і в країні, де відбувається діяльність. Ще однією причиною є недостатня узгодженість податкових угод між країнами, яка веде до неоднозначності у визначенні правил уникнення подвійного оподаткування.

Проблеми подвійного оподаткування особливо актуальні в контексті великих економік. Наприклад, компанії, які мають філії в Сполучених Штатах та Європейському Союзі, можуть стикатися із складністю визначення прибутку, який повинен бути оподаткований в обох юрисдикціях. Укладення податкових угод між країнами для уникнення подвійного оподаткування, наприклад, між США та Канадою, може допомогти вирішити ці проблеми, але не завжди є повністю ефективними або чіткими. Наприклад, у випадку Японія-Сінгапур податкова угода була переглянута через важливі розбіжності в податкових системах обох країн, які призводять до подвійного оподаткування для деяких видів доходів та трансфертних цін [20].

Третя причина, це міжнародна конкуренція та податкове планування. Міжнародна конкуренція та податкове планування взаємодіють у світлі глобалізації та зростаючої мобільності капіталу. Підприємства у різних країнах активно конкурують за залучення інвестицій, талантів та ринків. Податкове планування стає ключовим інструментом у цьому контексті, оскільки компанії шукають ефективні шляхи оптимізації податкових зобов'язань та збереження конкурентоспроможності.

Четверта причина – невизначеність міжнародних стандартів. Ця невизначеність може виникати в різних областях, включаючи фінансову

звітність, торгівлю, правові питання та інші аспекти міжнародної діяльності. Міжнародні стандарти призначені для створення єдиної основи для діяльності та взаємодії між різними країнами. Проте, через різноманіття культур, економічних умов і законодавств кожної країни, виникають ситуації, коли норми стають невизначеними або можуть тлумачитися по-різному в різних контекстах.

П'ята причина виникнення податкових ризиків це – зміни в податковому законодавстві. Зміни у податковому законодавстві відображаються у внесенні правових або регуляторних змін, які впливають на об'єм податків, їхню структуру та правила їхнього збору. Ці зміни можуть бути ініційовані різними чинниками, такими як економічні потреби країни, стратегічні завдання чи глобальні тенденції у податковій політиці. Основні аспекти змін у податковому законодавстві:

- Зміни у рівнях податкових ставок можуть впливати на фінансові обов'язки підприємств та громадян. Зниження ставок може сприяти економічному зростанню та інвестиціям, тоді як їх збільшення може забезпечити додаткові ресурси для бюджету.

- Зміни у податкових пільгах можуть спрямовувати бізнесові та соціальні цілі, такі як заохочення екологічно чистих технологій або стимулювання інвестицій у науку та розвиток.

- Розширення або скорочення податкової бази визначає об'єм доходів та видів активів, які підлягають оподаткуванню, і може впливати на розмір податкових витрат підприємств.

- Зміни у правилах щодо міжнародного оподаткування можуть включати нові норми цінової трансфертної цілісності, угоди про уникнення подвійного оподаткування та механізми боротьби з ухиленням від оподаткування.

Приклади країн і змін у їхньому податковому законодавстві:

- У 2021 році Сполучене Королівство оголосило про збільшення корпоративного податку з 19% до 25% до 2023 року, спрямовуючи ці зміни на

підтримку бюджету та соціальних програм після економічних втрат внаслідок пандемії COVID-19 [30].

– З 2022 року в США було запроваджено реформу в корпоративному оподаткуванні, зменшивши ставку податку на прибуток з 21% до 18%, щоб підтримати економічне оновлення та конкурентоспроможність.

– Франція впровадила зміни у податковому законодавстві для спрощення оподаткування капіталовкладень та збільшення податкових пільг для підприємств, які інвестують у розвиток нових технологій.

Шоста причина – глобальні економічні та політичні фактори.

Глобальні економічні та політичні фактори представляють собою широкий спектр впливів, які охоплюють економічні тенденції, торгові відносини, фінансові ринки та політичні рішення на світовому рівні. Ці фактори формують міжнародну обстановку, впливаючи на розвиток країн, міжнародний бізнес та фінансові ринки.

Основні аспекти глобальних економічних та політичних факторів включають: зміни у світовому економічному середовищі, такі як рецесії або зростання, впливають на споживчі витрати, інвестиції та міжнародну торгівлю; зміни в обмінних курсах впливають на конкурентоспроможність товарів і послуг, а також можуть викликати фінансову нестабільність для підприємств та держав.

Приклади глобальних економічних та політичних факторів у країнах:

– Торгові відносини США та Китаю, впливають на глобальні цінові динаміки, ланцюжки постачань та світові ринки.

– Конфлікти та дипломатичні стосунки в зоні Близького Сходу визначають світові ціни на енергоресурси, впливаючи на енергетичну безпеку та геополітичну стабільність.

– Процеси європейської інтеграції та боротьба з економічними викликами в Євросоюзі мають вплив на стабільність євро, спільні фінансові стратегії та обсяги інвестицій [30].

Урахування цих факторів дозволяє компаніям більш ефективно управляти та мінімізувати податкові ризики у міжнародному бізнесі.

Важливо підкреслити, що ухилення від оподаткування – це незаконна діяльність і порушує податкове законодавство в більшості країн. На рис.1.3 наведено огляд деяких схем ухилення від оподаткування у міжнародному бізнесі, які можуть використовуватися непорядними суб'єктами, але які також стають об'єктом великої уваги та контролю податкових органів та міжнародних регуляторів.

Рисунок.1.3 – Схеми ухилення від оподаткування у міжнародному бізнесі

Джерело: розроблено автором

Ухилення від оподаткування в міжнародному бізнесі є серйозним порушенням етичних та правових норм.

Отже, сутність податкових ризиків у міжнародному бізнесі полягає в можливості виникнення негативних фінансових наслідків для підприємств внаслідок порушень або недоліків у сфері оподаткування. Причини виникнення таких ризиків вкладаються в складний характер міжнародної податкової системи, різноманітність національних податкових політик. У такому контексті важливо для підприємств ретельно аналізувати та управляти податковими ризиками, враховуючи специфіку кожного ринку та використовуючи стратегії оптимізації податкового тягаря.

1.2 Особливості та концептуальні основи управління податковими ризиками міжнародних компаній

Різнманітність національних податкових політик, що визначаються як внутрішніми, так і міжнародними чинниками, робить завдання управління податковими ризиками вельми складним та вимагає від підприємств не лише високої експертизи у сфері оподаткування, але й стратегічного підходу до вирішення цього важливого завдання.

У новому бізнес-порядку, де кордони стають менш помітними, а конкуренція надзвичайно жорсткою, ефективне управління податковими ризиками виявляється необхідним елементом стратегічного успіху та

фінансової стійкості для міжнародних компаній. У цьому контексті податкові ризики визначаються не тільки як виклик, але й як можливість вдосконалення підприємницької стратегії та досягнення фінансового успіху в умовах постійних змін та невизначеності.

Управління податковими ризиками передбачає прогнозування ймовірності позитивного або від'ємного фінансового результату та вжиття заходів щодо зниження ризику або перетворення його на прибуток. Податковий ризик визначається ймовірнісними показниками, які характеризують можливі фінансові втрати (або можливі додаткові доходи), що зумовлює необхідність розроблення спеціальних процедур, методів оцінки та прогнозування [3, с. 28].

Управління податковими ризиками містить послідовність таких дій [3, с. 28]:

- розроблення управлінської політики та методів управління податковими ризиками;
- оцінка та ідентифікація податкових ризиків;
- виявлення факторів, що впливають на податкові ризики;
- прогнозування можливих фінансових втрат, пов'язаних з податковими ризиками;
- оцінка ефективності нейтралізації та моніторингу податкових ризиків.

Для того щоб визначити податковий ризик, необхідно зрозуміти, як він виникає, а отже, розглянути види податкового ризику.

На думку П.К. Бечка, основні класифікаційні ознаки ґрунтуються на причинах, які призвели до виникнення того чи іншого податкового ризику. До них належать:

- податкові ризики, зумовлені економічною кризою;
- податкові ризики, зумовлені інфляцією;
- податкові ризики, зумовлені зниженням платоспроможності платників податків;
- податкові ризики, пов'язані зі зміною законодавчої бази;

- податкові ризики, пов'язані із затримкою податкових та інших перерахувань;

- податкові ризики, пов'язані з помилками планування

- операційні ризики податкового адміністрування [2, с. 94].

Управління податковими ризиками для міжнародних компаній є складним завданням через різноманіття податкових систем, великий обсяг міжнародних операцій та постійні зміни у правовому середовищі. Основні особливості управління податковими ризиками в міжнародному бізнесі включають:

1. Міжнародні компанії повинні розробляти глобальні стратегії оподаткування, враховуючи особливості кожної країни, в якій вони працюють. Це включає аналіз податкових ставок, правил цінової трансфертної цілісності та податкових пільг у кожній юрисдикції.

2. Податкове законодавство постійно змінюється, і міжнародні компанії повинні активно моніторити ці зміни та адаптувати свої стратегії відповідно. Це важливо для уникнення податкових перевищень та вибіркового застосування нових податкових пільг.

3. Забезпечення відповідності вимогам щодо цінової трансфертної цілісності є ключовим елементом управління податковими ризиками в міжнародному бізнесі. Компанії повинні ретельно оцінювати прибутковість та цінові умови у міжкомпанійських операціях.

4. Знання податкових пільг та стимулів у різних країнах дозволяє компаніям ефективно оптимізувати свої податкові зобов'язання та зменшувати ризики. Це може включати в себе використання ставок податків на додану вартість, розробку регіональних програм стимулювання тощо.

5. Дотримання правил фінансової звітності в контексті податкового обліку є важливим елементом управління податковими ризиками. Компанії повинні забезпечити, що їхні фінансові звіти відповідають вимогам податкового законодавства та стандартам обліку.

б. Створення податкових резервів або страхових фондів допомагає компаніям відшкодувати можливі фінансові збитки, пов'язані з податковими аудитами чи судовими справами.

Загальна стратегія полягає в тому, щоб мати гнучкі та адаптивні підходи до податкового управління, брати до уваги усі місцеві особливості та ефективно використовувати плюси податкових систем у різних країнах.

Основні завдання міжнародних компаній у сфері управління податковими ризиками розкрито у додатку Б.

Міжнародні компанії стикаються зі складним завданням ефективного управління податковими ризиками у змінному та різноманітному глобальному середовищі. Комплексний підхід до управління цими ризиками дозволяє забезпечити стабільність та ефективність фінансової діяльності компанії.

Не менш важливим елементом забезпечення ефективного податкового менеджменту і, відповідно, зниження податкових ризиків платників податків Т. Мисник вважає податкове планування. Податкове планування на рівні організації – це невід'ємна частина фінансового менеджменту в рамках єдиної стратегії економічного розвитку, за якого систематично використовуються найбільш підходящі законні податкові методи і прийоми для встановлення бажаного майбутнього фінансового становища цільової організації в умовах обмеженості ресурсів і можливості їх альтернативного використання. Це процес створення бажаного майбутнього фінансового становища [45, с. 164].

На думку В.А. Нехая, одним із ключових етапів управління ризиками є їх оцінка. Серед науковців немає розбіжностей у визначенні методів оцінки ризиків, які можна поділити на якісні та кількісні. Якісна оцінка зазвичай зводиться до виявлення кола можливих ризиків, визначення чинників, що впливають на них, і попередньої оцінки небезпек реалізації. При якісній оцінці ризиків важливо не тільки зіставити вигоди з можливими втратами, а й проаналізувати можливі наслідки ризиків. Основне завдання якісної оцінки ризику – ухвалити рішення про проведення або відмову від проведення комерційної операції і, якщо рішення про її проведення ухвалено, визначити

ступінь ризику в числовому вираженні, тобто провести кількісну оцінку [53, с. 135].

Розглянемо найважливіший напрям роботи з управління та мінімізації податкових ризиків. Роботу в цій царині можна поділити на три основні напрями: внутрішня робота, взаємодія з контролюючими органами та взаємовідносини з діловими партнерами (додаток В) [77].

Міжнародне оподаткування визначається значущою різницею в національних податкових політиках різних країн. Кожна країна має власні правила та ставки оподаткування, що створює складнощі для міжнародних підприємств, які повинні враховувати цю різноманітність при розробці своїх податкових стратегій.

Міжнародне оподаткування ставить перед підприємствами завдання вирішення різних проблем, таких як цінова трансфертна цілісність, уникнення подвійного оподаткування, оптимізація податкових обов'язків. Вплив міжнародного оподаткування на підприємства полягає у визначенні їхнього фінансового стану, конкурентоспроможності та можливостей розвитку в умовах глобального бізнес-середовища.

Для застосування положень міжнародних договорів необхідне дотримання певних вимог, наприклад, отримання сертифіката, який підтверджує, що нерезидент є резидентом країни, з якою укладено договір. З іншого боку, Податковий кодекс України (далі ПКУ) не дає достатньої ясності щодо нюансів таких сертифікатів чи довідок, наприклад, дати отримання та строку видачі. У результаті різні компанії, податкові органи та суди по-різному трактують ці вимоги. Як наслідок, така невизначеність часто призводить до спорів з податковими органами та донарахування податків або штрафів за результатами податкових перевірок. Тому такі ризики необхідно своєчасно усувати [38, с. 29].

Однією з основних відмінностей у податкових системах різних країн є різниця у ставках оподаткування прибутку компаній. Наприклад, у Сполучених

Штатах Америки ставка федерального податку на прибуток може сягати 21%, тоді як у Японії вона може становити 30%. Ця велика різниця в ставках може значно вплинути на рішення компаній щодо розміщення своїх ділових підрозділів та інвестиційних стратегій. Ще однією важливою відмінністю є підхід до цінової трансфертної цілісності. Деякі країни, такі як Сінгапур, використовують ринкові ціни, визначені згідно зі стандартами ОЕСР, під час трансферту товарів і послуг між пов'язаними сторонами. У той час як інші, наприклад, Китай, можуть використовувати альтернативні методи, такі як умовні методи. У таблиці 1.2 проведемо аналіз різниці між національною податковою політикою України та інших країн [48].

Таблиця 1.2 – Аналіз різниці між національною податковою політикою України та інших країн та факторів, що впливають на податкові ризики

№	Ключові аспекти	Опис	Фактори
1	Структура податкової системи	Україна та інші країни можуть мати відмінності у структурі податкової системи, такі як різні податки на прибуток, додану вартість, майно	– Різниця у ставках податку на прибуток та його об'єкті оподаткування. – Наявність та ставки інших податків, таких як ПДВ чи акцизи.
2	Правила цінової трансфертної цілісності	Регулятивні вимоги до цінової трансфертної цілісності можуть варіюватися, впливаючи на стратегії між компаніями торгівлі та податкові зобов'язання.	– Вимоги до звітності та методології оцінки цінової трансфертної цілісності. – Взаємодія з іншими країнами у сфері цінової трансфертної цілісності.
3	Особливості обчислення податкових зобов'язань	Різні підходи до обчислення податкових зобов'язань можуть призводити до відмінностей у фінансових результатах підприємств.	– Особливості визначення об'єкта оподаткування та витрат. – Різноманіття ставок та пільг щодо оподаткування прибутку.
4	Податкові пільги та стимули	Наявність та обсяг податкових пільг та стимулів може впливати на рішення компаній щодо розміщення бізнесу та інвестицій.	– Визначення умов для отримання податкових кредитів та пільг. – Ініціативи для підтримки певних секторів економіки.
5	Вимоги до податкової звітності	Розходження у вимогах до податкової звітності може призводити до адміністративних труднощів та податкових ризиків.	– Різноманіття форм та термінів податкової звітності. – Співвідношення обсягу та деталізації фінансової інформації.
6	Податкова адміністрація	Різні підходи до податкової адміністрації та рівень корупції	– Рівень прозорості та незалежність податкової служби.

	та корупція	можуть впливати на ефективність податкової системи та ризики бізнесу.	– Ступінь корупції та можливість неофіційних операцій.
--	-------------	---	--

Джерело: розроблено автором

Аналіз вищезазначених відмінностей та факторів дозволяє краще розуміти унікальні аспекти національних податкових політик, а також визначити потенційні ризики та вигоди для міжнародних компаній, які функціонують в Україні та інших країнах.

Розглянемо конкретні приклади управління податковими ризиками в успішних міжнародних компаніях:

1. Google використовує стратегію «Double Irish with a Dutch Sandwich» для оптимізації податкових зобов'язань. Ця стратегія включає в себе використання податкових переваг Ірландії та Нідерландів для мінімізації оподаткування прибутку.

2. Apple використовує структуру «Double Irish» та «Dutch Sandwich», а також активно впроваджує стратегії цінової трансфертної цілісності для оптимізації податкових зобов'язань та зменшення податкових ризиків.

3. Amazon активно використовує стратегії податкового планування та оптимізації для зменшення податкових обов'язків. Компанія також веде діалог з податковими органами для врегулювання податкових суперечок.

4. Microsoft активно практикує податкове планування та стратегії цінової трансфертної цілісності для ефективного управління податковими ризиками та мінімізації оподаткування прибутку.

Як бачимо, успішні міжнародні компанії розвивають глобальні стратегії управління податковими ризиками, враховуючи різноманіття податкових систем та правил у різних країнах [48].

Успішне управління податковими ризиками для міжнародних компаній вимагає комплексного підходу, гнучкості та врахування всіх аспектів глобального бізнес-середовища. Це включає в себе активну стратегію

управління ціновою трансфертною цілісністю, оптимізацію податкових обов'язків та постійне адаптування до нових викликів та тенденцій.

Крім того, на сьогодні спостерігається тенденція у сфері управління податковими ризиками, рис.1.4.

Рисунок 1.4 – Сучасні тенденції у сфері управління податковими ризиками

Джерело: [55, с. 128]

Отже, у міжнародному бізнесі податкове планування відіграє визначальну роль у створенні оптимальних стратегій для мінімізації податкових обов'язків та максимізації фінансової ефективності. Також, важливо виділити стратегії управління для зменшення податкових ризиків та збереження фінансової стабільності у міжнародному бізнесі, які наведені на рис.1.5.

Рисунок 1.5 – Стратегії управління для зменшення податкових ризиків та збереження фінансової стабільності у міжнародному бізнесі

Джерело: розроблено автором

Ці стратегії спрямовані на створення гнучкої та оптимізованої податкової стратегії, яка сприяє зменшенню податкових ризиків та забезпечує фінансову стабільність підприємства в умовах змінливого податкового середовища. Важливою складовою є також постійний моніторинг змін у податковому законодавстві та адаптація стратегій до нових умов.

1.3 Методичні підходи до мінімізації та усунення податкових ризиків у міжнародному бізнесі

Важливість мінімізації податкових ризиків для міжнародних компаній стає визначальною в умовах зростаючої конкуренції та струсів на світових ринках. Податкові ризики можуть мати величезний вплив на фінансове здоров'я підприємства, включаючи не тільки втрати від неправомірного оподаткування, але й негативний вплив на репутацію та стосунки з регуляторами. Забезпечення ефективною мінімізацією податкових ризиків дозволяє компаніям зосередитися на своїй стратегії розвитку, збільшити конкурентоспроможність та забезпечити сталу фінансову стабільність в умовах невизначеності та швидких змін в глобальному бізнес-середовищі.

Податкові ризики у міжнародному бізнесі виникають внаслідок різноманітних факторів та вимагають систематичного вивчення та ефективного управління. Основні види податкових ризиків включають:

1. Ризик невідповідності податковому законодавству – виникає при можливому порушенні вимог податкового законодавства в країні, де діє підприємство. Невідповідність може бути спричинена неправильними розрахунками податків чи неправомірними діями.

2. Ризик подвійного оподаткування – виникає, коли прибуток чи операції підприємства оподатковуються в двох або більше країнах. Це може виникнути через відсутність чітких механізмів уникнення подвійного оподаткування.

3. Цінова трансфертна цілісність – пов'язана з неправильною оцінкою цін на товари та послуги, які переносяться між пов'язаними сторонами. Це може призвести до виникнення податкових питань та конфліктів з податковими органами.

4. Податкові ризики при корпоративних операціях – включають в себе податкові аспекти при фузіях, поглибленнях, реструктуризаціях та інших корпоративних подіях, що можуть впливати на оподаткування прибутку та інші податки.

Також, податкові ризики в міжнародному бізнесі можна класифікувати за географічним принципом та за характером операцій. З географічної точки зору ризики пов'язані з різницями в податкових системах різних країн. З точки зору операцій ризики можуть виникати внаслідок глобального ведення бізнесу, зокрема через міжнародні цінові трансферти, багатосторонні угоди та діяльність у країнах з різними правилами оподаткування.

Якщо, розглядати методичні підходи до мінімізації податкових ризиків то можна виділити три основні напрямки:

I. Глобальне податкове планування.

Глобальне податкове планування – це стратегічний процес, спрямований на оптимізацію структури оподаткування міжнародної компанії з метою мінімізації податкових зобов'язань та ризиків. Воно включає в себе аналіз

податкових систем різних країн, розробку оптимальних стратегій оподаткування та використання податкових переваг.

Роль глобального податкового планування у зменшенні ризиків:

– Глобальне податкове планування дозволяє компаніям знаходити оптимальні податкові режими та юрисдикції для мінімізації ставок оподаткування. Наприклад, компанія може вибрати місце для реєстрації своїх фінансових операцій, де податкові ставки є меншими.

– Глобальне податкове планування допомагає компаніям створювати ефективні корпоративні структури, що враховують особливості податкового законодавства різних країн. Це може включати формування холдингових структур, філій, аутсорсингових операцій та інше.

– Глобальне податкове планування включає в себе стратегії управління ціновими трансфертами для запобігання податковим конфліктам. Компанії використовують адекватні цінові політики, щоб уникнути подвійного оподаткування та забезпечити відповідність міжнародним стандартам.

Приклади компаній, що успішно використовують глобальне податкове планування:

– Apple використовує глобальне податкове планування для оптимізації своєї структури оподаткування, розміщуючи частину своїх прибутків у країнах з низькими податковими ставками та використовуючи ефективні цінові трансфертні політики.

– Google також використовує глобальне податкове планування для оптимізації своєї оподаткування. Компанія активно використовує податкові стимули та ставить акцент на створенні ефективних корпоративних структур.

Ці приклади ілюструють, як глобальне податкове планування може бути використане для зменшення податкових ризиків та оптимізації фіскальної стратегії міжнародних компаній.

II. Цінова трансфертна цілісність як стратегія контролю ризиків.

Цінова трансфертна цілісність (ЦТЦ) – це підхід до управління цінами на товари та послуги, що передаються між пов'язаними сторонами в рамках однієї

компанії. Цей стратегічний інструмент дозволяє компаніям уникати податкових проблем та конфліктів з податковими органами, забезпечуючи адекватні цінові політики та відповідність міжнародним стандартам.

Ключові аспекти цінової трансфертної цілісності:

1. Підходить для оцінки можливих ризиків, пов'язаних із ціновими трансфертами, та розробки стратегій їхнього управління. Аналіз включає в себе оцінку ризиків подвійного оподаткування, можливостей податкових переваг та репутаційних ризиків.

2. Забезпечує встановлення цін на внутрішніх ринках, що відповідають умовам, які були б встановлені у відносинах між незалежними сторонами. Ціноутворення повинно бути обґрунтоване та відповідати ринковим умовам.

3. Документація та аудит – це важлива частина стратегії. Компанії повинні документувати свою цінову політику та процеси в межах цінової трансфертної цілісності, а також піддаватися аудиту для підтвердження відповідності стандартам.

4. Використовуються аналітичні методи для порівняння цін на внутрішніх ринках з аналогічними умовами між незалежними сторонами, сприяючи адекватності ціноутворення.

Приклади компаній, що використовують цінову трансфертну цілісність:

1. Intel впроваджує стратегію цінової трансфертної цілісності для ефективного управління ризиками та оптимізації податкових зобов'язань. Вони ретельно документують цінові політики та використовують аналітичні інструменти для підтримки адекватності ціноутворення.

2. P&G також використовує цінову трансфертну цілісність для управління ризиками та оптимізації податкового планування. Вони практикують ретельну документацію цінових політик та регулярно піддаються аудиторам для забезпечення відповідності стандартам.

Ці приклади свідчать про успішність використання цінової трансфертної цілісності як стратегії для контролю ризиків та створення ефективної системи управління ціноутворенням у міжнародному бізнесі.

III. Використання податкових пільг та стимулів для оптимізації.

Використання податкових пільг та стимулів є важливою стратегією в глобальному податковому плануванні, спрямованою на зменшення податкових зобов'язань компаній та стимулювання їхнього розвитку. Ця стратегія передбачає активне використання фіскальних інструментів, які надаються податковим законодавством країн, де діє підприємство. Перехід до більш прозорих та строгих стандартів, таких як Common Reporting Standard (CRS) та Base Erosion and Profit Shifting (BEPS), ставить перед міжнародними компаніями високі вимоги щодо відкритості та ефективного управління податковими ризиками.

Ключові аспекти використання податкових пільг та стимулів наведено на рис. 1.6.

Рисунок 1.6 – Ключові аспекти використання податкових пільг та стимулів у міжнародному бізнесі

Джерело: розроблено автором

Приклади компаній, які успішно використовують податкові пільги та стимули:

1. Amazon використовує різноманітні стратегії для оптимізації своїх податкових зобов'язань. Компанія активно структурує свій бізнес та вибирає юрисдикції з низькими податковими ставками для оптимізації своєї фіскальної стратегії.

2. Tesla також використовує податкові стимули та пільги для підтримки свого бізнесу. Компанія бере участь у програмах стимулювання розвитку відновлювальної енергетики та зменшення викидів шкідливих речовин.

Ці методичні підходи пропонують комплексні стратегії для мінімізації податкових ризиків у міжнародному бізнесі, сприяючи створенню ефективних та стійких податкових стратегій для глобальної успішності підприємства.

Починаючи з 2013 року європейські країни активно впроваджують в національну податкову систему нові механізми податкового управління, покликані виявляти агресивні схеми податкового планування і знижувати рівень ухилення компаній від сплати податків, ґрунтуючись на рекомендаціях Організації економічного співробітництва і розвитку. Але, по-перше, беручи до уваги розвиток інформаційних технологій і транскордонного співробітництва, а також той факт, що юридично агресивне податкове планування, є не порушенням податкового законодавства, а варіантом, що використовує його неточності, податковим органам стає все важче виявляти ознаки агресивного податкового планування. Саме тому транснаціональний характер цього явища та інтеграція економік європейських країн вимагають скоординованого підходу в боротьбі з ухиленням від сплати податків. По-друге, одним з мотивів заохочення бізнесу часто є не стільки спроба знизити рівень податкового навантаження, скільки більш сприятливі умови для ведення бізнесу [6, с. 153].

Уряд Європейського Союзу вжив декількох кроків для протидії агресивному податковому плануванню, наприклад, прийняття Директиви про боротьбу з ухиленням від сплати податків (Anti-Tax Avoidance Directive – Директива ЄС (EU) 2016/1164) [84], яка передбачає введення заходів для подолання наслідків використання платниками податків податкових відмінностей відповідно до законів 2-х або більше юрисдикцій. На додаток до гібридних суперечливих правил, директива також включає п'ять обов'язкових заходів для всіх держав-членів Європейського Союзу щодо загальної форми агресивного податкового планування, в які входять:

– Правила контрольованих іноземних компаній розроблені таким чином, що доходи іноземних компаній, контрольованих резидентами, зараховуються на доходи цих резидентів для цілей оподаткування;

– Обмеження з обліку відсотків за кредитом накладають обмеження на суму відсотків, яку платник податків має право відняти з податкової бази кредиту протягом податкового періоду;

– Оподаткування у разі «виходу» з податкової юрисдикції, коли легальний платник податків зобов'язаний сплачувати податки лише з метою активного податкового планування, шляхом зміни податкового резидентства або переміщення активів;

– Загальні правила боротьби з податковими зловживаннями спрямовані на усунення прогалин у Національному податковому законодавстві, які дозволяють податковим органам запобігати неправомірному використанню прибутку.

Найбільш повний опис активного податкового плану, і в той же час відмінність від інших форм податкових дій платника, запропонованих експертами Європейської комісії, на наш погляд, буде викладено наступним чином (рис. 1.6).

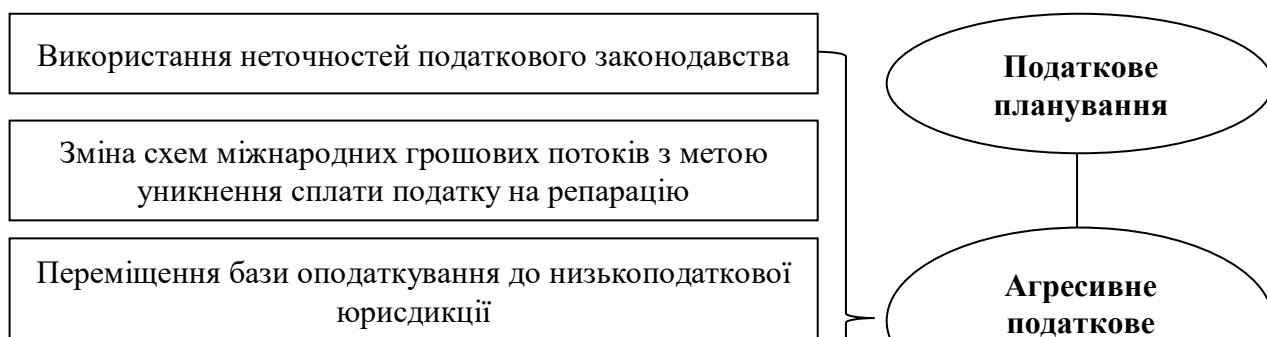

Рисунок 1.6 – Межі агресивного податкового планування [6, с. 153]

Джерело: [6, с. 153]

Основною метою директиви було скоординоване здійснення заходів, викладених ОЕСР в рамках «Плану дій щодо розмивання податкової бази та виведення доходів з-під оподаткування» (Base Erosion and Profit Shifting) державами, які є членами Європейського Союзу [24]. У плані розглядаються такі питання, як протиріччя між сучасною міжнародною системою оподаткування та реаліями світової економіки, використання транснаціональними компаніями схем активного податкового планування; основний розподіл прибутку в залежності від місцезнаходження матеріальних активів не враховує зростання ролі нематеріальних активів при формуванні доходу і передачі ризиків всередині корпоративної групи. Звільнення від подвійного оподаткування (якщо дохід не оподатковується ні в країні одержувача доходу-нерезидента, ні в країні одержувача доходу-резидента) [51].

Починаючи з 01 січня 2017 року Україна взяла на себе зобов'язання брати участь у програмах розширеного співробітництва в рамках ОЕСР та впроваджувати так звані мінімальні стандарти Плану дій BEPS. Із запропонованих 15 заходів 4 є обов'язковими і включають, зокрема, вдосконалення існуючих угод про уникнення подвійного оподаткування шляхом включення до них запропонованих правил для запобігання зловживанням угодами та вдосконалення діючих норм внутрішнього законодавства, що

стосуються документів про трансфертне ціноутворення та майбутнього обміну інформацією [50].

Щоб підвищити податкову прозорість, Рада ЄС прийняла пропозицію Європейської Комісії про впровадження автоматичного обміну інформацією у сфері оподаткування, включаючи міжнародний обмін звітами транснаціональних компаній, який працює з 2018 року.

Незважаючи на ці досягнення, європейські країни продовжують втрачати значні суми податкових надходжень в результаті транскордонних дій з агресивного податкового планування. Крім того, негативний вплив програми на економіку країни може проявлятися наступним чином:

- переведення прибутку з однієї держави-члена ЄС означає втрату податкової бази іншої країни і всього Союзу, навіть якщо прибуток отримує окрема країна;

- виникнення недобросовісної податкової конкуренції між компаніями та іншими компаніями, які ухиляються від сплати податків;

- агресивне податкове планування, яке здійснюють транснаціональні компанії, негативно впливає на загальний моральний стан платників податків: деякі платники податків, які виконують свої податкові зобов'язання та сплачують податки, сприймають симптоми АПП як порушення соціальних контрактів. Недобросовісність деяких платників може спонукати інших припинити виконувати свої податкові зобов'язання. Крім того, втрата податкових надходжень через функціонування механізму АПП може призвести до зниження витрат на освіту та охорону здоров'я, що тільки посилить соціальну нерівність і в подальшому може проявитися в підвищенні рівня соціального невдоволення [85].

В Україні на відміну від більшості інших країн, більша частина податкових надходжень не втрачається в малому бізнесі, ухилення від сплати податків також пов'язане з діяльністю повністю неформальних (незарєєстрованих) господарюючих суб'єктів, а найбільш великі інструменти активного податкового планування використовуються у великих масштабах

великими і надвеликими підприємствами, які домінують на ринку внутрішньої економіки. І в той же час, завдяки неформальним зв'язкам, існують великі можливості для ухилення від сплати податків 20].

Агресивне податкове планування є однією з головних проблем сучасної економіки світу, її подолання лежить в аспекті поглиблення міжнародного співробітництва, вдосконалення регулюючого законодавства з оподаткування та розробки технологій виявлення та запобігання цьому явищу. І беручи до уваги затримку з впровадженням нових методів протидії АПП, а також беручи до уваги специфічну структуру української економіки, яка належить великим компаніям, отже, Україна стикається з проблемою виконання обов'язкових умов, визначених у плані BEPS, включаючи впровадження автоматичного обміну податковою інформацією для бюджету. На нашу думку, ці заходи можуть запобігти розмиванню податкової бази і виведення оподаткованого доходу за межі країни.

Розглянемо схеми ухилення від оподаткування в міжнародному бізнесі на рис.1.7.

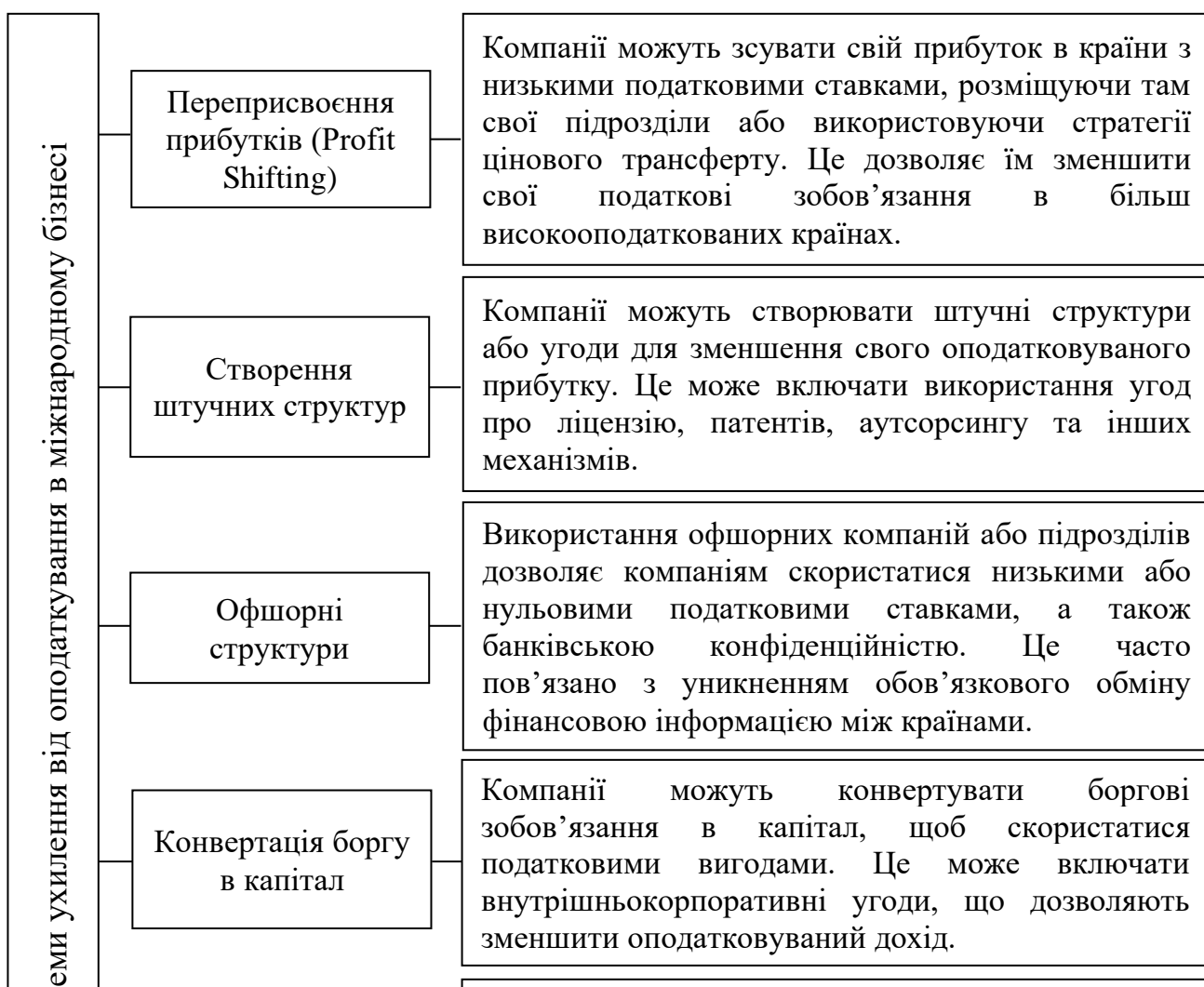

Рисунок 1.7 – Схеми ухилення від оподаткування в міжнародному бізнесі

Джерело: розроблено автором

Держави змушені вживати заходи для недопущення ухилення від оподаткування:

1. Введення анти-бюджетувальних заходів. Деякі країни вживають заходів для запобігання переприсвоєнню прибутків, таких як введення антибюджетувальних законодавчих положень та вимог до розкриття інформації.

2. Міжнародне співробітництво та стандарти. Держави активно співпрацюють на міжнародному рівні для встановлення стандартів у боротьбі з ухиленням від оподаткування. Наприклад, стандарти Організації для економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) визначають правила цінового трансферу та обміну інформацією.

3. Підвищення вимог до звітності. Держави посилюють вимоги до звітності корпорацій, вимагаючи більш детальної інформації про їхню фінансову діяльність та оподаткування.

4. Модифікація податкових ставок: Зміна податкових ставок та систем оподаткування може зробити менш привабливими деякі стратегії ухилення від оподаткування.

5. Підписання податкових угод. Держави можуть укладати податкові угоди для уникнення подвійного оподаткування та забезпечення чесного розподілу прибутку між країнами.

Ці заходи призначені для створення ефективної системи оподаткування та уникнення надмірного використання податкових ухилень міжнародними компаніями.

В даний час податкові системи практично в кожній країні світу використовують інноваційні технології та інструменти, що забезпечують доступ до даних. Це стало можливим завдяки досягненням науки і розвитку комп'ютерів, таких як штучний інтелект, які роблять істотний вплив на формування і розвиток державної податкової політики.

Аналогічний процес можна спостерігати в Італії, де активно використовується інноваційний інструмент під назвою FALKO. Його основна функція полягає у сплаті значної суми податку та виявленні фізичних осіб та організацій, які підлягають перевірці [87]. Система розпізнає факт ухилення від сплати податків у сфері оподаткування прибутку.

Система FALKO допомагає податковій службі Італії ефективно аналізувати великий обсяг інформації з внутрішніх і зовнішніх джерел. Це дозволяє податковій службі швидше і якісніше виявляти ухилення від сплати податків, забезпечуючи надходження податків до державного бюджету. Крім того, суб'єкти господарювання, яким відомо про існування системи виявлення такого ухилення, будуть мотивовані не приховувати свої доходи і дотримуватися термінів сплати обов'язкових платежів.

Слід також зазначити, що Австрія є яскравим прикладом налагодженої співпраці між фінансовими органами та господарюючими суб'єктами. Застосовується метод розподілу податкових ризиків на сегменти, а потім розробляються індивідуальні стратегії подолання цих ризиків на посегментній основі. Такий підхід дозволяє комплексно вирішувати податкові питання і в той же час диференційовано [83].

Це також відноситься до досягнень Німеччини, в якій фіскальні органи регулярно інформують громадськість про успішні результати роботи з податковими ризиками і покращують комунікацію із зовнішніми суб'єктами [69, с. 256].

Отже, міжнародні компанії успішно впроваджують методики мінімізації податкових ризиків:

1. Google використовує складні стратегії цінового трансферту та глобального податкового планування для зменшення своїх податкових зобов'язань. Компанія також використовує офшорні структури, розміщуючи деякі частини свого бізнесу в країнах з низькими податковими ставками.

2. Apple впроваджує стратегії податкового планування, використовуючи офшорні компанії та угоди про ціновий трансферт. Крім того, вони використовують юрисдикції з низькими податковими ставками для оптимізації своїх податкових зобов'язань.

3. Шведська компанія ІКЕА використовує стратегії глобального податкового планування та цінового трансферту, розміщуючи свої фінансові структури в країнах з низькими податковими ставками.

4. Microsoft також володіє гнучкою структурою, яка дозволяє їй ефективно мінімізувати податкові ризики. Компанія використовує стратегії цінового трансферту та активно аналізує податкові можливості різних юрисдикцій.

5. McDonald's використовує методи цінового трансферту та встановлення угод з регіональними філіями для ефективного управління своїми податковими зобов'язаннями. Компанія розміщує свої підрозділи у країнах з податковими перевагами.

Ці приклади підтверджують, що великі міжнародні компанії впроваджують різні стратегії для мінімізації податкових ризиків, використовуючи гнучкість своїх бізнес-структур та вибір оптимальних юрисдикцій. Однак важливо враховувати, що ці методики повинні відповідати вимогам податкового законодавства та етичним стандартам.

Перспективи управління податковими ризиками в міжнародному бізнесі:

1. Розвиток міжнародного співробітництва. Співпраця між країнами у сфері обміну інформацією та впровадження стандартів ОЕСР може сприяти створенню більш прозорого та справедливого податкового середовища.

2. Розширення ролі технологій. Використання технологій, таких як штучний інтелект та блокчейн, може сприяти автоматизації процесів управління податковими ризиками та забезпеченню високої точності даних.

3. Зростання ролі корпоративної соціальної відповідальності (CSR). Компанії, що активно дотримуються принципів CSR, можуть мати перевагу в управлінні податковими ризиками, сприяючи своєму позитивному іміджу та співвідношенню з урядами.

Загальний висновок полягає в тому, що міжнародні підприємства повинні поєднувати гнучкі стратегії глобального податкового планування з ефективним управлінням ризиками, а також реагувати на зміни в податковому середовищі та виклики глобалізації.

Висновки до розділу 1

Міжнародний бізнес є важливою складовою сучасної економічної системи, але високий рівень складності та різноманіття податкових систем країн може створювати серйозні виклики для підприємств, які діють в цьому середовищі. В умовах глобальних змін в податковій політиці, невизначеності в законодавчому середовищі та зростання міжнародної конкуренції актуальність вивчення сутності та причин податкових ризиків набуває наростаючого значення. Розуміння цих аспектів дозволить підприємствам вдосконалювати своє податкове планування, а також розробляти стратегії управління, спрямовані на мінімізацію негативного впливу податкових ризиків на їхню діяльність та фінансовий стан.

Податкові ризики у міжнародному бізнесі визначаються можливістю виникнення негативних наслідків для підприємств через порушення податкового законодавства чи інші податкові небезпеки. Ці ризики впливають

з складнощів міжнародної податкової системи, різноманіття національних правил та вимог, а також змін у податковому законодавстві та його тлумачення. Причини податкових ризиків можуть бути пов'язані з неоднаковістю податкових ставок, відмінностями у податковій практиці різних країн, а також непередбачуваними змінами у фіскальній політиці. Ефективне управління цими ризиками вимагає систематичного аналізу податкових стратегій, врахування міжнародного законодавства та високої ступені обережності при податковому плануванні та виконанні фінансових операцій на світовому рівні.

Мінімізація та усунення податкових ризиків у міжнародному бізнесі є важливим завданням для підприємств, оскільки вони оптимізують свою фіскальну стратегію для максимізації прибутковості та відповідності законодавству.

РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ ПОДАТКОВИХ РИЗИКІВ ТОВ «ЕПАМ СИСТЕМЗ»

2.1 Характеристика міжнародної діяльності ТОВ «ЕПАМ СИСТЕМЗ»

ЕРАМ Systems – це світовий постачальник послуг у сфері програмування та консультування зі штаб-квартирою в США. У таблиці 2.1 представлено загальну характеристику міжнародної діяльності ЕРАМ Systems на момент 2022 року [71].

Таблиця 2.1 – Загальна характеристика міжнародної діяльності ЕРАМ Systems

№	Показник	Характеристика
1	Загальна інформація про компанію	
	Назва компанії	ЕРАМ Systems
	Рік заснування	Заснована в 1993 році
	Місце розташування штаб-квартири	Іссаква, штат Вашингтон, США
	Кількість працівників (на 2022 рік)	понад 60 000 співробітників.
2	Сфера діяльності	ЕРАМ Systems є світовим постачальником послуг у галузі інженерії програмного забезпечення та консалтингу. Основні послуги включають розробку програмного забезпечення, тестування, консультування та інші ІТ-послуги
3	Міжнародна присутність	ЕРАМ має офіси та розвиток бізнесу в багатьох країнах світу, включаючи США, Канаду, країни Європи, Азії та Латинської Америки. Компанія ЕРАМ має офіси та розробницькі центри в більш ніж 35 країнах світу. Широкий спектр клієнтів з різних галузей, таких як фінанси, медицина, технології, роздрібна торгівля тощо.

4	Стратегія розвитку на міжнародному ринку	Розширення присутності в ключових регіонах. Активна участь у міжнародних конференціях та виставках. ЕРАМ активно розширює свою глобальну присутність шляхом відкриття нових офісів та центрів розробки. Співпраця з провідними міжнародними компаніями та розвиток стратегічних партнерства.
5	Інновації та технологічний розвиток	Високий рівень інновацій у розробках та впровадження технологій. Використання нових методів розробки та інжинірингу. ЕРАМ активно впроваджує нові технології, такі як штучний інтелект, блокчейн, Інтернет речей тощо.
Продовження таблиці 2.1 орендування		Активна маркетингова кампанія для підтримки бренду на міжнародному рівні. Взаємодія з міжнародними партнерами та клієнтами. Активна маркетингова кампанія на міжнародному рівні для підтримки бренду ЕРАМ. Зосередженість на якість послуг та задоволені клієнтів
7	Взаємодія з міжнародними організаціями та стандартами	Участь у глобальних ІТ-та бізнес-ініціативах. Дотримання міжнародних стандартів у розробці та обслуговуванні ПЗ. Впровадження міжнародних стандартів у роботу та взаємодія з індустріальними органами.
8	Виклики та можливості	Зростання запиту на цифрові технології та розробку ПЗ. Сильні сторони, такі як широка глобальна присутність та висока якість послуг. Виклики, пов'язані з конкурентною боротьбою на швидких та швидких темпах змін у галузі технологій.

Джерело: розроблено автором на основі [71]

ЕРАМ Systems, Inc. є однією з провідних світових компаній з надання послуг в області інженерії програмного забезпечення та консалтингу в галузі технологій. Компанія має офіси по усьому світу та розробницькі центри в різних країнах. ЕРАМ співпрацює з різноманітними клієнтами, включаючи великі технологічні компанії, фінансові установи, медіа-корпорації та інші сектори [71].

Інженери ЕРАМ працюють над розробкою інноваційних технологічних рішень та допомагають клієнтам адаптуватися до швидкої зміни цифрового середовища. Компанія є однією з ключових учасників у сфері ІТ-аутсорсингу та консалтингу.

З 2005 року ЕРАМ Ukraine надає свої послуги експертизи в області інжинірингу і розробки продуктів, допомагаючи клієнтам успішно вирішувати

найскладніші бізнес-завдання і ефективно управляти процесом цифрової трансформації від початку до кінця. Штаб-квартира EPAM Systems розташована в США, а її підрозділи у Великобританії, Центральній Європі та СНД. Схема розподілу та поширення компанії наведена у додатку Г[29].

EPAM Systems надає різноманітні послуги в галузі інженерії програмного забезпечення та консалтингу для клієнтів по всьому світу. Нижче наведено деякі з основних послуг, які компанія EPAM Systems пропонує:

1. Розробка програмного забезпечення:

- Розробка корпоративних веб-систем та додатків.
- Створення мобільних додатків для різних платформ (iOS, Android).
- Розробка програмного забезпечення для вбудованих систем та

Інтернет-речей (IoT).

2. Тестування та якість:

- Автоматизоване тестування для забезпечення надійності та ефективності продукції.
- Використання методів тестування безпеки для захисту програмних рішень від потенційних загроз.

3. Консалтинг та стратегічне планування:

- Надання консультаційних послуг з питань розробки та впровадження ІТ-рішень.
- Розробка стратегій цифрової трансформації та оптимізації бізнес-процесів.

4. Штучний інтелект та аналітика:

- Впровадження інтелектуальних систем обробки даних та аналізу для прийняття управлінських рішень.
- Розробка рішень з машинного навчання та розпізнавання образів.

5. Цифровий дизайн:

- Створення інтерфейсів користувача та корпоративного дизайну.
- Впровадження стратегії дизайну, спрямованої на покращення взаємодії з користувачем.

6. Обслуговування та підтримка:

- Надання послуг технічної підтримки та обслуговування після випуску продукту.
- Моніторинг та оптимізація продукції для забезпечення їх найкращої ефективності.

7. Робота з великими даними:

- Аналіз та обробка великих обсягів даних для виведення цінної інформації.
- Впровадження технологій Big Data для забезпечення аналізу даних у реальному часі.

Це лише кілька аспектів широкого спектру послуг, які надає EPAM Systems. Компанія намагається задовольнити потреби різних галузей та клієнтів, надаючи інноваційні та ефективні рішення в галузі ІТ.

Позиціонуючи себе лідером ІТ світу, здаючи проекти величезним корпораціям і співпрацюючи з лідерами світових розробників програмного забезпечення, EPAM Systems має унікальний досвід та навички у ІТ сфері. Основна діяльність EPAM Systems пов'язана з наданням послуг у галузі розробки програмного забезпечення, тестування, аналізу даних, цифрового маркетингу та консалтингу в сфері інформаційних технологій. Компанія спеціалізується на обслуговуванні клієнтів у різних галузях, таких як фінанси, охорона здоров'я, технології, медіа та ін. Високий професіоналізм спеціалістів і продумані процеси розробки надають можливість компанії EPAM Systems пропонувати замовникам ефективні рішення у світі ІТ технологій.

В Україні EPAM має 11 офісів, а також окремий R&O-відділ – Automotive & Embedded lab. У нього є два керівники – Алекс Агізім та Артем Мігаєв, і вони управляють командою, яка налічує 25 фахівців. «Клієнти звертаються до EPAM не просто за виконанням певних проектів, а за експертизою, готовими рішеннями, – каже Агізім. – Центри з досліджень і розробки потрібні, щоб уже на даний час створювати продукти та технології, які будуть потрібні нашим клієнтам завтра» [29].

Відділ досліджень та розробок (P&O-відділ) працює над програмним забезпеченням для автомобільної промисловості. Одним з готових рішень є програма з відкритим вихідним кодом XEN Hypervisor. Це віртуалізоване середовище, яке підвищує безпеку, надійність та продуктивність обладнання.

Також розробляється платформа AOS Connected Vehicle Platform, відкрита платформа для розробників автомобільного програмного забезпечення. Це надає можливість встановити універсальний сервіс на автомобіль у вигляді програми на свій смартфон. «Завдяки наявності лабораторії, EPAM позиціонується як лідер у галузі мобільності», – сказав Агізім [29].

Додаткові напрями діяльності в EPAM Україна:

- консультації з комп'ютеризації;
- інша видавнича діяльність;
- публікація іншого програмного забезпечення;
- інша діяльність в області інформаційних технологій і комп'ютерних систем;;
- обробка даних, розміщення інформації на веб-сайті та пов'язана з цим діяльність.

У березні 2020 р. EPAM (найбільший IT-роботодавець в країні) перевів 98% співробітників офісів в Україні на віддалену роботу за 48 годин. Вони все ще працюють у цьому режимі.

Компанія продовжує розширюватися. За даними DOU Resources, з початку до кінця 2020 року кількість працівників зросла з 1500 до 9800. Географія також розширилася: за допомогою Платформи EPAM Anywhere компанія почала наймати персонал у містах, де не було офісів.

Однією з головних проблем є пошук фахівців вузького профілю, каже Антон Фількевич, керівник відділу пошуку талантів EPAM Ukraine. Коли почалася пандемія, в компанії з'явилася ще одна проблема – психологічний стан співробітників. Компанія підтримує це за допомогою освітніх курсів та різних програм [Інформація про EPAM].

У 2021 році ЕРАМ відкрила офіси та коворкінг-простори в Одесі, Херсоні, Миколаєві, Івано-Франківську, Хмельницькому та інших містах. «Навіть якщо люди не ходять в офіс, їм важливо розуміти серйозне ставлення компанії до їхнього міста», – каже Наталія Колядко. Онлайн дозволяє здійснювати більшу кількість заходів. Прикладом може служити найм на тиждень. Це швидкий формат пошуку роботи: ви можете пройти співбесіду протягом 24 годин і отримати пропозиції і бонуси за підписання контрактів на суму до 4000 тис. доларів

У 2021 році в ЕРАМ прийшло понад 3000 нових фахівців, що на 30% більше, ніж у 2020 році. Кожен повинен адаптуватися до ситуації з пандемією. Страхування включало компенсацію вартості ліків та тестів на COVID-19, а також необмежений доступ до психотерапії. «Якщо люди щасливі, вони зосереджуються не на вирішенні проблем, а на створенні нових ідей», – каже Колядко [29].

Український підрозділ ЕРАМ зазнав найбільших втрат співробітників у галузі. У 2022 році в команді стало менше на 2485 фахівців, або на 22% менше. (У 2021 році в ЕРАМ прийшло понад 3000 нових фахівців). Деякі співробітники переїхали за кордон і покинули компанію, ЕРАМ не поспішав шукати для них альтернативу. Причина – зниження попиту на світовому ринку та додаткова увага клієнтів до співпраці з українською командою через військові дії, пояснює Наталія Колядко, директор з розвитку людських ресурсів та талоновитих працівників ЕРАМ Ukraine [29].

Буденні потреби тимчасово покриваються власними спеціалістами, які не беруть участі у проекті. Також минулого року в компанії почали працювати 500 випускників курсів університетської програми ЕРАМ. «Ми чекаємо на роки відновлення. Саме тому послуги ІТ-фахівців особливо затребувані в Україні», – говорить Юрій Антонюк, віце-президент ЕРАМ в Центральній і Східній Європі.

У 2022 році українська команда в американсько-білоруського ЕРАМ пережила 2 хвили переміщення підрозділів у більш сприятливі локації, в лютому і на початку жовтня. В 19 українських офісах працює лише п'ята

частина всього штату компанії – 12 тис. спеціалістів. «Головне завдання на 2023 рік – врятувати людей і компанію», – сказав Степан Мітіш, голова EPAM Ukraine, в інтерв'ю DOU. У 2022 році глобальні продажі EPAM збільшилися на 28,4% у річному обчисленні до 4,8 млрд. доларів. Рішення піти з російського ринку коштувало 52,9% виручки в регіоні ЦСЄ (Центральна і Східна Європа) і знизилося до 79 мільйонів доларів [29].

Скорочення штату на 7% з початку року не завадило американсько-білоруському EPAM зберегти статус найбільшого ІТ-роботодавця в Україні. Підрозділ в Україні залишається найбільшим в глобальному EPAM з 52 617 співробітниками. Основні факти про систему EPAM можна знайти в додатку Д.

«У багатодітній родині вижити легше, ніж самому», – каже Юрій Антонюк. Глобальний офіс виділив 100 мільйонів доларів на підтримку української команди, з яких 34 мільйони були витрачені за шість місяців. Уже в березні, за словами Антонюка, підприємство повернулося до довоєнних показників діяльності. «План на третій квартал передбачає, що рівень залученості української команди буде трохи нижче довоєнних показників», – Аркадій Добкін, в телефонній розмові з інвесторами CEO глобального EPAM. Також він очікує, що Україна продовжить обслуговувати значну частину нових клієнтів компанії. «Якщо раніше бізнес був на передньому краї, то тепер це команда», – говорить Антонюк [29].

EPAM Systems є глобальною компанією, і її цільові ринки та аудиторія охоплюють широкий спектр галузей та локацій. Нижче подано загальний огляд цільових ринків та аудиторії EPAM:

1. Цільові ринки:

– Фінансовий сектор – надання послуг фінансовим установам, включаючи банки, страхові компанії та інші фінансові організації. Розробка програмного забезпечення для фінансового аналізу, електронної комерції, ризик-менеджменту тощо.

- Охорона здоров'я – робота з організаціями в галузі медицини та охорони здоров'я для розробки та вдосконалення медичних інформаційних систем, телемедицини, електронних медичних карток тощо.

- Технологічний сектор – співпраця з технологічними компаніями для розробки програмного забезпечення, платформи, мобільних додатків та інших технічних рішень.

- Роздрібна торгівля – надання послуг електронної комерції та розробка рішень для покращення онлайн-торгівлі та взаємодії з клієнтами.

- Енергетика та транспорт – впровадження технологічних рішень для оптимізації енергозабезпечення, управління транспортними системами та інфраструктурними проектами.

2. Глобальна аудиторія:

- Міжнародні корпорації – співпраця з великими міжнародними компаніями, які споживають високоякісні та інноваційні ІТ-рішення для розвитку свого бізнесу.

- Середні та малі підприємства – надання послуг для підприємств різного масштабу, щоб допомогти їм впроваджувати ефективні технологічні рішення.

- Стартапи – підтримка стартапів у розробці програмного забезпечення та технічних рішень для їхнього успішного старту.

- Урядові організації – співпраця з урядовими структурами для розробки інформаційних систем, які підвищують надання публічних послуг та ефективність управління.

3. Промислові галузі:

- Автомобільна промисловість – впровадження інновацій в автомобільну галузь, включаючи розробку програм для електромобілів та систем автопілота.

- Виробництво та логістика – розробка програмного забезпечення для оптимізації виробництва, логістичних процесів та управління ланцюгом постачання.

- Телекомунікації – робота з телекомунікаційними компаніями для розробки та підтримки технологічних рішень для забезпечення зв'язку.

EPAM Systems стежить за світовими трендами та потребами ринку, а її глобальна присутність дозволяє ефективно взаємодіяти з клієнтами з різними країнами та галузями.

На основі даних фінансової звітності (додаток Е) проведемо горизонтальний аналіз активів «ТзОВ «ЕПАМ СИСТЕМЗ», таблиця 2.2

Таблиця 2.2 – Горизонтальний аналіз активів «ТзОВ «ЕПАМ СИСТЕМЗ» у 2021-2022 рр., тис. грн.

Показник	2021	2022	Абс. приріст, +/-	Відн. приріст, %
Основні засоби	1037765	1358992	321227	30,95
Необоротні активи	1474630	1714143	239513	16,24
із внутрішніх розрахунків	2632117	4033164	1401047	53,23
Оборотні активи	3163056	4353983	1190927	37,65
Активи	4637686	6068126	1430440	30,84

Джерело: [29]

Підвищення суми балансу зумовлене зростанням в свою чергу оборотних (+37,65%) і необоротних активів (+16,24%). У таблиці 2.3 продемонструємо горизонтальний аналіз пасивів «ТзОВ «ЕПАМ СИСТЕМЗ».

Таблиця 2.3 – Горизонтальний аналіз пасивів (джерел фінансування активів) «ТзОВ «ЕПАМ СИСТЕМЗ» у 2021-2022 рр., тис. грн.

Показник	2021	2022	Абс. приріст, +,-	Відн. приріст, %
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	3473694	4415699	942005	27,12
Власний капітал	3561406	4503469	942063	26,45
Інші довгострокові зобов'язання	294683	465549	170866	57,98
Довгострокові зобов'язання	294683	465549	170866	57,98
товари, роботи, послуги	452790	653054	200264	44,23
Короткострокові зобов'язання	781597	1099108	317511	40,62
Баланс	4637686	6068126	1430440	30,84

Джерело: [29]

Той факт, що розмір власного капіталу збільшився, свідчить про те, що рівень благополуччя власника збільшився.

Збільшення загальної суми боргу призведе до збільшення залежності від зовнішніх постачальників фінансових ресурсів, але забезпечить більш повне

розкриття існуючого потенціалу компанії. У таблиці 2.4 представлений аналіз показників фінансової стійкості та платоспроможності.

Таблиця 2.4 – Показники стійкості та платоспроможності «ТзОВ «ЕПАМ СИСТЕМЗ» у 2021-2022 рр., частка одиниці

Показник	2019	2020	Абс. приріст, +,-	Відн. приріст, %
Фінансова автономія	0,77	0,74	-0,03	-3,36
Поточна ліквідність	1,89	1,56	-0,33	-17,34

Джерело: [29]

Як свідчить динаміка коефіцієнта фінансової автономії, фінансова незалежність компанії знижується. До кінця 2022 року компанія зможе самостійно фінансувати 74,22% своїх активів. Величина поточної ліквідності перевищує нормативну межу (1,5), що вказує на те, що платоспроможність навряд чи буде втрачена в найближчому майбутньому. Чистий прибуток від продажу товарів і послуг збільшився на 28,86%, що свідчить про високу конкурентоспроможність компанії у динамічному середовищі. Сума чистого прибутку компанії позитивна (942110 тис.грн. 2022), що може свідчити про добре продуману бізнес-модель. Щоб краще зрозуміти здатність керівництва досягати поставлених цілей, необхідно враховувати показники прибутковості. Рентабельність активів у 2022 році перевищує інфляцію, що свідчить про те, що вартість активів компанії дійсно збільшилася [29].

Щоб визначити привабливість компанії як об'єкта інвестування, рекомендується порівняти прибутковість капіталу і рентабельність альтернативного напрямку капіталовкладень власника. Для спрощення розрахунку використовуються дані Національного банку України, про середню прибутковість депозитів у 2020 році. Таким чином, перевищення прибутковості власного капіталу над прибутковістю альтернативи означає, що рівень добробуту власників компанії зростає, причому більш швидкими темпами, ніж в середньому по фінансових ринках.

Показник маржі валового прибутку показує достатнє значення для 2020 року. Це вказує на необхідність подальшого пошуку можливостей для збільшення обсягів продажів товарів і послуг з метою максимізації кінцевих фінансових результатів.

На рис.2.1 показано динаміку фінансових результатів «ТзОВ «ЕПАМ СИСТЕМЗ» у 2021-2022 рр.

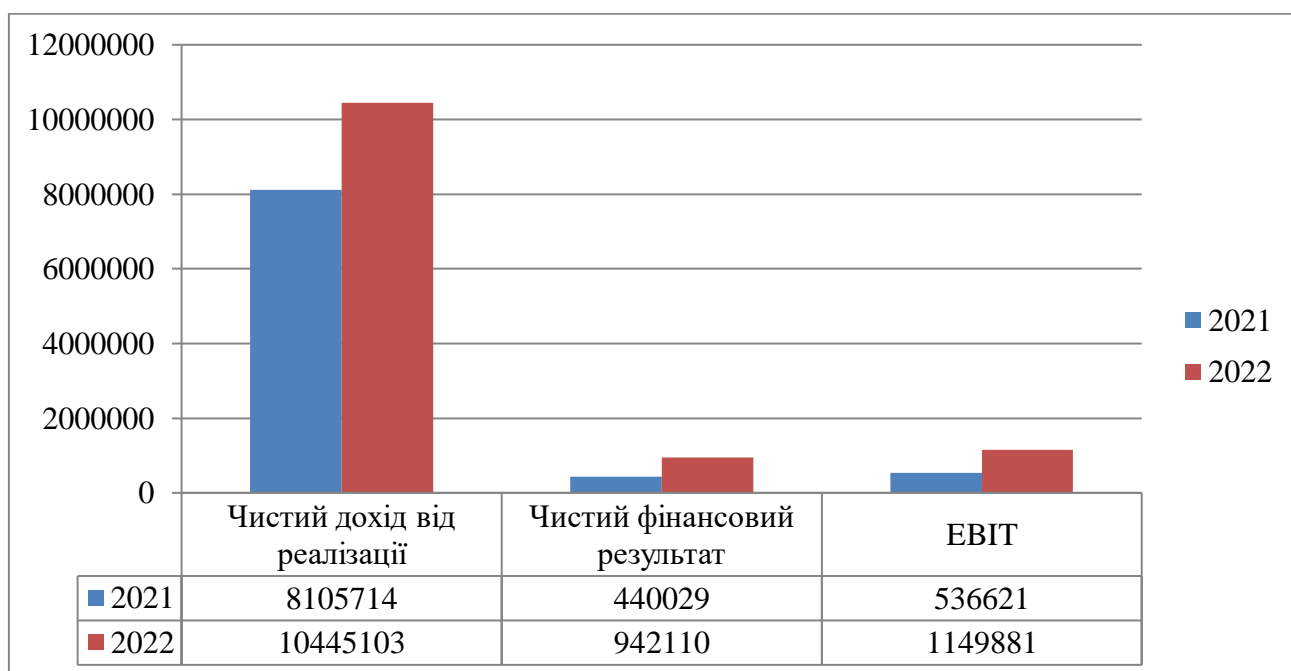

Рисунок 2.1 – Динаміка фінансових результатів «ТзОВ «ЕПАМ СИСТЕМЗ» у 2021-2022 рр., тис. грн.

Джерело: [71]

Отже, аналізуючи дані рис.2.1 можна сказати, що зріс чистий дохід компанії на 2339389 тис.грн.: та зріс чистий фінансовий результат на 502081 тис.грн.

Крім того, визначимо виклики з якими компанія зустрічається та стратегії розвитку на міжнародному ринку.

1. Інтенсивна конкуренція за талановитими фахівцями може бути викликом. Стратегія: Забезпечення розвитку та стимулювання персоналу,

залучення студентів та співпраця з університетами для приваблення молодих талантів.

2. IT-галузь швидко розвивається, і основна частина залишається на кроці з останніми технологічними тенденціями. Стратегія: Постійне навчання та розвиток персоналу, активна участь у технологічних спільнотах та інноваційних лабораторіях.

3. Зростаюча конкуренція в IT-сфері може створити тиск на ціни та умови контрактів. Стратегія: Фокус на високу якість послуг, розширення портфеля послуг та пошук нових ринків.

4. Економічні чи політичні зміни можуть вплинути на міжнародну діяльність. Стратегія: Диверсифікація ринків та управління ризиками, аналіз та адаптація до змін у ринкових умовах.

На основі проведеної характеристики компанії «ТзОВ «ЕПAM СИСТЕМЗ» визначимо сили та конкурентні переваги EPAM Systems на міжнародному ринку на рис.2.2.

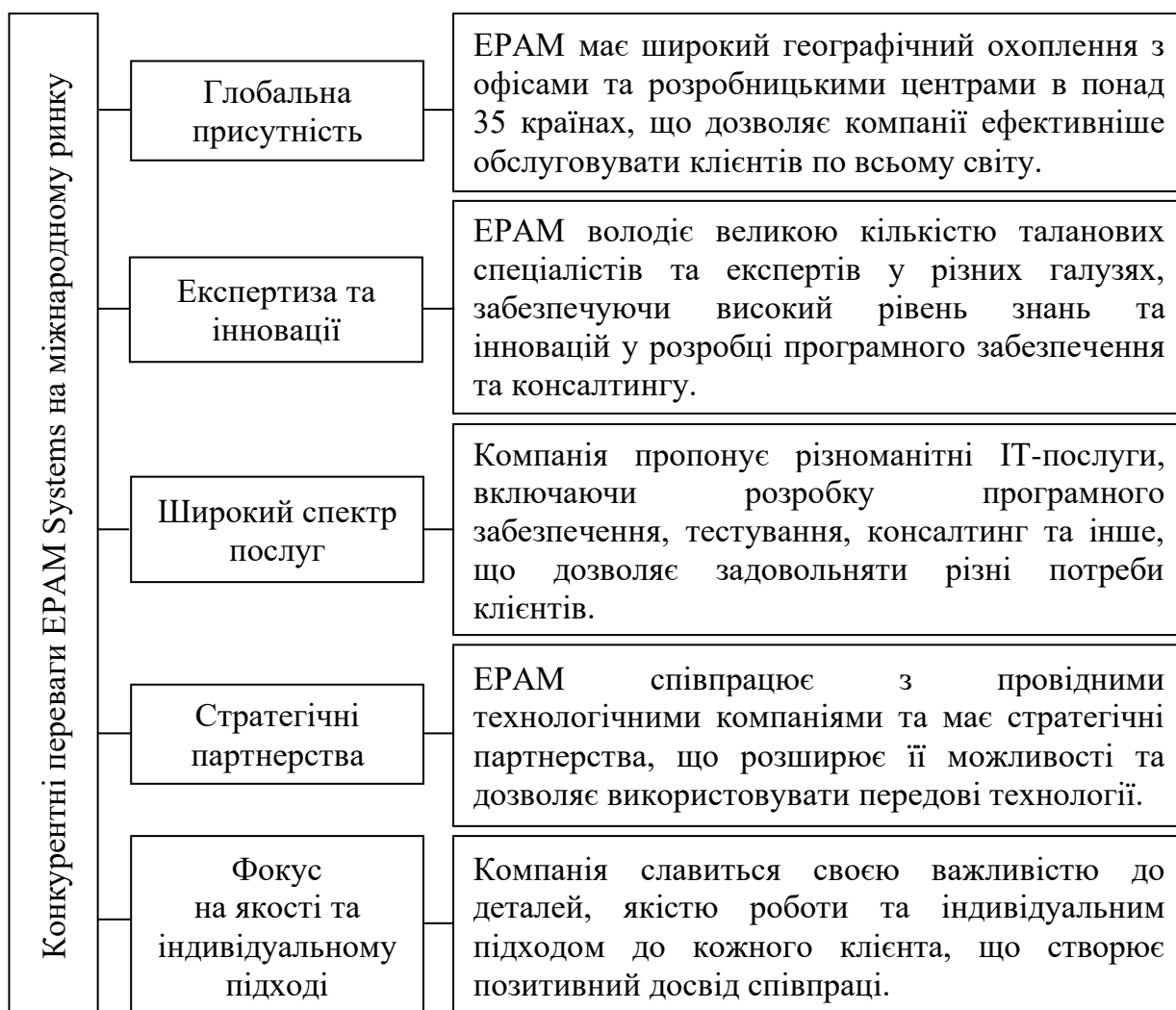

Рисунок 2.2 – Конкурентні переваги EPAM Systems на міжнародному ринку

Джерело: розроблено автором

Отже, загальна міжнародна діяльність компанії EPAM Systems вказує на її величезний вплив та глобальну присутність у сфері інженерії програмного забезпечення. Як світовий лідер, EPAM успішно встановлює стратегічні партнерства та розробляє інноваційні технологічні рішення для широкого спектру клієнтів у різних галузях. Міжнародна присутність у понад 35 країнах, глибокі технологічні знання, висококваліфікована команда та здатність адаптуватися до змін у світових технологіях роблять EPAM Systems сильним та конкурентоспроможним у глобальному масштабі. Проактивні стратегії, спрямовані на виклики глобального розвитку, свідчать про готовність компанії до зменшення труднощів та забезпечення стабільної та успішної міжнародної діяльності в майбутньому.

2.2 Аналіз рівня, структури механізму сплати податків на ресурси та доходи міжнародної компанії

EPAM Systems є міжнародною ІТ-компанією, яка спеціалізується на наданні послуг розробки програмного забезпечення та консалтингу в галузі технологій. EPAM володіє значним досвідом у розробці програмного забезпечення для різних галузей, включаючи фінанси, охорону здоров'я, телекомунікації, торгівлю тощо. Компанія відома своєю експертизою в розробці інноваційних технологій, таких як штучний інтелект, хмарні рішення, блокчейн, аналітика даних тощо. У зв'язку з глобальною присутністю та роботою з різними ринками, EPAM Systems взаємодіє з різноманітними

податковими системами та стандартами в різних країнах, що вносить складнощі та вимагає управління податковими питаннями на міжнародному рівні [29].

Станом на жовтень 2023 р. доходи ЕРАМ становили \$1.152 В., а доходи в цілому за 2022 р. 4,825 М доларів США. Чисельність працівників: інженери, дизайнери та консультанти 48 500+ чол.

На рис. 2.3 розглянемо доходи за галузевою вертикаллю ЕРАМ Systems станом на жовтень 2023 р.

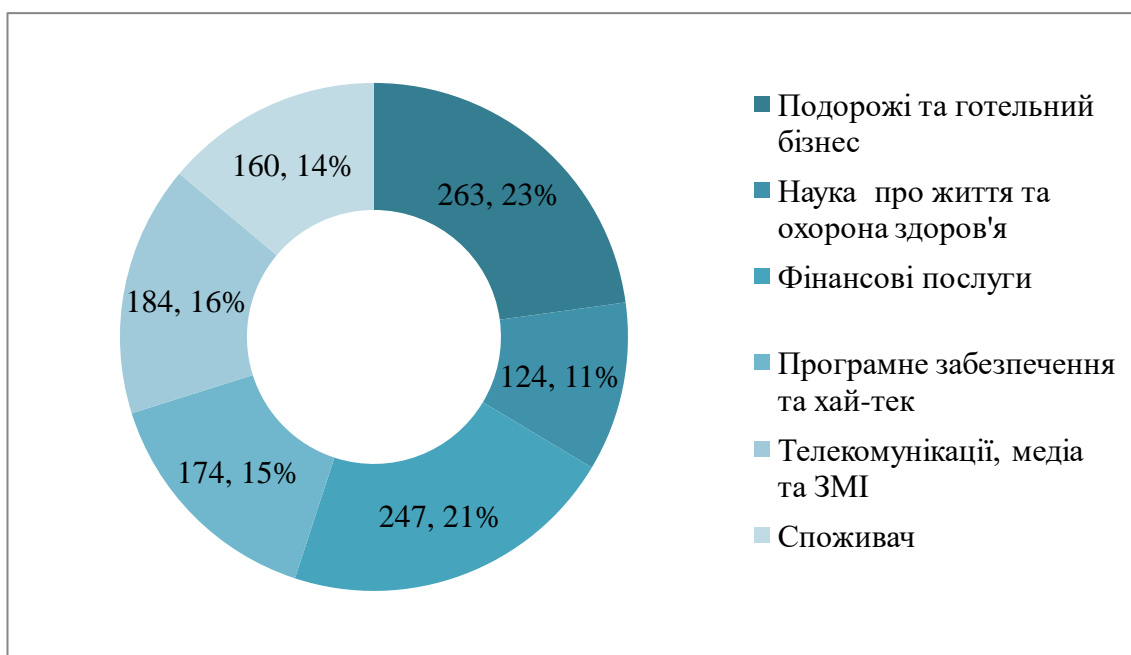

Рисунок 2.3 – Доходи компанії ЕРАМ Systems за галузевою вертикаллю
Джерело:[29]

Тривала військова діяльність, широкомасштабні санкції та контрсанкції мають суттєвий негативний вплив на діяльність і фінансовий стан та існує значна невизначеність щодо перспектив бізнесу на 2023 рік.

У таблиці 2.5 представлено зведені результати діяльності ЕРАМ Systems за роки, що закінчилися 31 грудня 2022, 2021 та 2020 років.

Таблиця 2.5 – Зведені результати діяльності ЕРАМ Systems за роки, що закінчилися 31 грудня 2022, 2021 та 2020 років

	На кінець року, 31 грудня		
	2022	2021	2020
	% доходу	% доходу	% доходу
(у мільйонах, за винятком даних у відсотках і на акцію)			

Доходи	\$	4.8247	100.0 %	\$	3,758.1	100.0 %	\$	2,659.5	100.0 %
Дохід від операцій	\$	573.0	11.9 %	\$	542.3	14.4. %	\$	379.3	14.3. %
Чистий прибуток	\$	419.4	8.7 %	\$	481.7	12.8 %	\$	327.2	12.3 %
Ефективна ставка податку	\$	17.3 %		\$	9.7 %		\$	13.6 %	
	\$	7.09		\$	8.15		\$	5.60	

Джерело: [29]

У компанії EPAM Systems зафіксували дохід у розмірі 4 825 мільярдів доларів США, або збільшення на 28,4% порівняно з 3 758 мільярдами доларів США у попередньому році, на що негативно вплинуло 151,1 мільйона доларів США, або 4,0%, через зміни курсу обміну певних іноземних валют порівняно з попереднім роком [29].

Дохід від операцій зріс на 5,7% до 573,0 млн доларів США у 2022 році з 542,3 млн доларів США у 2021 році. Виражений у відсотках від доходів, дохід від операцій склав 11,9% порівняно з 14,4%. Протягом року, що закінчився 31 грудня 2022 року, на доходи від операцій у відсотках від доходів негативно вплинули додаткові витрати, пов'язані з гуманітарною діяльністю EPAM в Україні, глобальним переміщенням нашої робочої сили, неоплаченими ресурсами для забезпечення безперервності бізнесу, витратами, пов'язаними з нашим поетапним виходом від діяльності в росії та знецінення витрат на довгострокові активи, викликане рішенням припинити надання послуг клієнтам у Росії.

Ефективна податкова ставка становила 17,3% порівняно з 9,7% у попередньому році. Збільшення ефективної податкової ставки у 2022 році порівняно з попереднім роком пов'язано насамперед із зменшенням надлишкових податкових пільг, зареєстрованих після отримання або використання винагород на основі акцій та податкових зборів у 2022 році внаслідок змін у певних податкових правилах США, частково компенсується одноразовими податковими пільгами у 2022 році в результаті рішення Компанії змінити податковий статус і класифікувати деякі з її іноземних дочірніх

компаній як юридичних осіб, які не підлягають сплаті податку на прибуток США [29].

Чистий прибуток зменшився на 12,9% до 419,4 млн. доларів США порівняно з 481,7 млн доларів США у 2021 році. Виражений у відсотках від доходів, чистий прибуток зменшився на 4,1% протягом 2022 року порівняно з минулим роком. На чистий прибуток протягом 2022 року вплинули чисті збитки від обмінних курсів, частково компенсовані покращенням прибутку від операцій. Збиток від курсу іноземної валюти протягом 2022 року в основному був зумовлений впливом підвищення курсу російського рубля на внутрішньофірмову кредиторську заборгованість Компанії, деноміновану в російських рублях і активи, деноміновані в доларах США, утримуваними нашими дочірніми компаніями в росії, і збитками від наших валютних форвардних контрактів, пов'язаних з російським рублем.

Розбавлений прибуток на акцію зменшився на 13,0% до \$7,09 за рік, що закінчився 31 грудня 2022 року з \$8,15 у 2021 році [29].

Операційні результати за будь-який період не обов'язково вказують на результати, які можна очікувати за будь-який майбутній період.

У наведеній нижче таблиці 2.6 наведено зведення консолідованих результатів діяльності за вказані періоди EPAM Systems.

Таблиця 2.6 – Зведення консолідованих результатів діяльності EPAM Systems

	2022			2021			2020		
	% доходу			% доходу			% доходу		
	(у тисячах, за винятком даних у відсотках і на акцію)								
Доходи	\$	4,824,698	100%	\$	3,758,144	100%	\$	2,659,478	100%
Операційні витрати:									
Собівартість доходу (без урахування амортизації)*1)		3,286,683	68.1		2,483,697	66.1		1,732,522	65.1
Коммерційні, загальногосподарські та адміністративні витрати(2)		872,777	18.1		648,736	17.3		484,758	18.2
Витрати на амортизацію		92,272	1.9		83,395	2.2		62,874	2.4
Дохід від операцій		572,966	11.9		542,316	14.4		379,324	14.3

Процентні та інші доходи/(збитки), нетто		10,025	0.2		(1,727)	-		3,822	0.1
Втрата іноземної валюти		(75,733)	(1.6)		(7,197)	(0.2)		(4,667)	(0.2)
Дохід до сплати податку на прибуток		507,258	10.5		533,392	14.2		378,479	14.2
Забезпечення податку на прибуток		87,842	1.8		51,740	1.4		51,319	1.9
Чистий прибуток	\$	419,416	8.7%	\$	481,652	12.8%	\$	327,160	12.3%
Ефективна ставка податку		17.3 %			9.7%			13.6%	
Розбавлений прибуток на акцію	\$	7.09		\$	8.15		\$	5.60	

Джерело: [29]

Грошові кошти, отримані від операційної діяльності, скоротилися на 108,2 млн сингапурських доларів, або на 18,9%, до 464,1 млн доларів США протягом 2022 року порівняно з минулим роком. Зниження значною мірою було спричинене збільшенням кількості днів незавершених продажів протягом 2022 року, вищим рівнем змінних компенсаційних виплат, здійснених у 2022 році на основі результатів 2021 року, а також відтоком грошових коштів, пов'язаним із зусиллями ЕРАМ щодо гуманітарної підтримки в Україні та географічним переміщенням.

Протягом року, що закінчився 31 грудня 2022 року, загальні доходи ЕРАМ Systems зросли на 28,4% порівняно з попереднім роком і склали 4825 мільярдів доларів. Це зростання стало результатом здатності утримувати існуючих клієнтів і підвищувати рівень послуг, які компанії надає, а також здатності отримувати прибуток від відносин з новими клієнтами. Протягом року, що закінчився 31 грудня 2022 року, спостерігається зниження концентрації клієнтів порівняно з попереднім роком, при цьому доходи від п'яти, десяти та двадцяти найбільших груп клієнтів зменшилися у відсотках від загального доходу. На доходи позитивно вплинули придбання, що сприяло зростанню нашого доходу на 5,1%, і негативно вплинуло наше рішення вийти з Росії та припинити обслуговування клієнтів там на 3,7%, а також коливання

обмінних курсів іноземних валют, які зменшили зростання нашого доходу на 4,0%. % протягом року, що закінчився 31 грудня 2022 року, порівняно з попереднім роком [29].

EPAM Systems, має широке географічне охоплення, сплачує різноманітні податки у кожній країні, залежно від місцевого податкового законодавства та податкових ставок. Важливо враховувати, що точні податкові обов'язки можуть змінюватися з часом та підпадати певним обставинам. Нижче наведено загальний огляд видів податків, які компанія сплачує EPAM Systems в деяких країнах:

1. Податок на прибуток (Corporate Income Tax) – сплачується на прибуток, отриманий компанією, і може визначатися федеральним та штатним/регіональним рівнями.

2. Податок на дивіденди (Dividend Tax) – сплачується з прибутку, розподіленого у вигляді дивідендів між акціонерами.

3. Податок на заробітну плату (Payroll Tax) – обов'язковий внесок на оплату заробітної плати працівникам, може включати певні соціальні виплати.

4. Податок на джерело доходу (Withholding Tax) – сплачується з прибутку, який виплачується нерезидентам (наприклад, дивіденди чи відсотки).

5. Податок на нерухомість (Property Tax) – сплачується за володіння та використання нерухомості.

6. Місцеві податки (Local Taxes) – місцеві обов'язкові внески, які можуть визначатися на рівні муніципалітетів чи регіонів.

Основні стратегії, які може використовувати EPAM Systems наведено у таблиці 2.7.

Таблиця 2.7 – Основні стратегії та схеми оптимізації оподаткування, які може використовувати EPAM Systems

№	Стратегія	Як використовувати
1	Глобальне податкове планування	Розвинуті міжнародні компанії часто розробляють глобальні податкові стратегії, спрямовані на оптимізацію податкового тягара за допомогою використання різних юрисдикцій.
2	Цінова трансфертна цілісність	Забезпечення відповідності цінової трансфертної цілісності, щоб уникнути конфліктів із податковими органами та забезпечити

		правильне розподілення прибутку між підрозділами.
3	Використання податкових стимулів	Ефективне використання податкових пільг та стимулів, які надаються в різних країнах для зменшення податкових витрат.
4	Оптимізація структури власності	Раціональне організована власність активів та структура компанії з метою мінімізації податкових ризиків.
5	Використання міжнародних угод	Використання переваг, які надаються міжнародними податковими угодами, для уникнення подвійного оподаткування та оптимізації податкових зобов'язань.
5	Фінансові інструменти	Ефективне використання фінансових інструментів для оптимізації податкових обов'язків, таких як ефективне управління заборгованістю, оптимізація структури капіталу тощо.

Джерело: розроблено автором на основі [29]

Це лише загальний огляд, і конкретні стратегії повинні бути розроблені на основі ретельного вивчення податкового законодавства та економічного оточення в кожній конкретній країні. Застосування цих стратегій повинно також враховувати принципи корпоративної соціальної відповідальності та відповідність законодавчим вимогам.

Щодо використання ОАЕ для оптимізації оподаткування, важливо враховувати, що кожен випадок повинен відповідати законам та бути в межах етичних норм. ОАЕ із своєю низькою або нульовою корпоративною податковою ставкою приваблює деякі компанії для створення там своїх філій або дочірніх компаній [22].

Важливо пам'ятати, що податкове планування повинно бути в межах закону, етичне та враховувати ризики відповідності. Компанії повинні дотримуватися високих стандартів корпоративної соціальної відповідальності та забезпечувати прозорість у своїй діяльності.

Крім того, потрібно зазначити діяльність компаній в сфері ухилення від оподаткування та оптимізації податків стає об'єктом уваги міжнародних організацій, регуляторів та глобальної спільноти. Реакція на ці дії міжнародних організацій може бути різноманітною та включати наступні аспекти:

1. Міжнародні організації та глобальні ініціативи:

– ОЕСР (Організація економічного співробітництва та розвитку) впроваджує ініціативи, спрямовані на боротьбу з ухиленням від оподаткування

та податковою уникненням, такі як Базельські стандарти з обміну інформацією або ініціатива BEPS (Base Erosion and Profit Shifting), яка спрямована на уникнення зміщення прибутків та виведення їх за межі.

– Інші глобальні організації, такі як Міжнародна валютна фонд (МВФ), Світовий банк та Організація Об'єднаних Націй (ООН), вносять свій внесок у розробку стандартів та політик, спрямованих на подолання проблем ухилення від оподаткування.

2. Багато країн приймають заходи для ужиття проти ухилення від оподаткування, включаючи впровадження строгих правил цінової трансфертної цілісності, зміни в податковому законодавстві та більш ефективні системи обміну інформацією [41, с. 137].

3. Громадськість та ЗМІ можуть активно висвітлювати випадки компаній, що займаються ухиленням від оподаткування. Це може призвести до втрати довіри споживачів та інвесторів, що негативно впливає на репутацію компанії.

4. У зв'язку з ростом уваги до цього питання, багато країн вносять законодавчі зміни для запобігання ухиленню від оподаткування, зміцнюючи відповідальність компаній та ускладнюючи податкові практики.

Загальна тенденція полягає в утисненні практик ухилення від оподаткування та забезпеченні більшої прозорості у податкових питаннях, щоб забезпечити справедливість та стабільність світової економічної системи.

Отже, EPAM Systems приймає глобальну стратегію зростання, мислить та діє як стартап, працюючи в мультидисциплінарних командах і досягаючи результатів.

2.3 Сучасний стан та оцінка податкових ризиків в міжнародному бізнесі

В сучасних умовах глобалізації та стрімкої динаміки міжнародного бізнесу оцінка податкових ризиків стає надзвичайно важливим елементом стратегічного управління корпоративними фінансами. Враховуючи

комплексність та різноманітність міжнародних податкових систем, аналіз і управління ризиками є ключовими завданнями для підтримання фінансової стабільності та визначення конкурентоспроможності компаній, в т. ЕРАМ Systems.

Зміни у законодавстві, нові стандарти та високий рівень взаємодії міжнародних економічних суб'єктів створюють складні виклики та можливості для підприємств. Отже, розуміння та адекватна реакція на податкові ризики стають важливою стратегічною складовою управління фінансовими ресурсами міжнародних компаній у пошуку ефективних рішень та збереженні їхнього конкурентного статусу на глобальному ринку [76, с. 84].

У цілому, сучасний стан міжнародного податкового середовища можна представити у вигляді таблиці 2.2.

Таблиця 2.2 – Сучасний стан міжнародного податкового середовища

№	Тенденції	Характеристика
1	Основні тенденції в міжнародному податковому законодавстві	Визначення ключових змін та оновлень в податковому законодавстві різних країн. Аналіз рольових змін у стандартах оподаткування, таких як Base Erosion and Profit Shifting (BEPS), які визначають новий контекст для оподаткування міжнародних операцій.
2	Вплив глобальних економічних та політичних факторів на податкові системи	Розгляд впливу глобальних економічних та політичних тенденцій на структуру та функціонування податкових систем. Аналіз взаємозв'язку між міжнародними торговельними відносинами, податковою конкуренцією та змінами в національних податкових стратегіях.
3	Динаміка змін в сфері податкового планування	Вивчення сучасних тенденцій у податковому плануванні та стратегіях міжнародних компаній для оптимізації податкових зобов'язань. Аналіз реакції держав на зміни в податковому плануванні та прийняття нових інструментів для контролю оподаткування.
4	Аспекти податкової гармонізації та взаємодії між країнами	Розгляд ініціатив та спільних податкових політик міжнародних організацій та блоків країн. Оцінка ступеня гармонізації податкових систем та їх вплив на бізнес-середовище.
5	Прогнозування можливих змін та їх вплив на міжнародний бізнес	Визначення можливих напрямків розвитку міжнародного податкового середовища в майбутньому. Аналіз очікуваних впливів на стратегії оподаткування та фінансові плани міжнародних компаній.

Джерело: розроблено автором за даними [72], [74]

Аналіз сучасного стану міжнародного податкового середовища є необхідною передумовою для ефективного управління податковими ризиками міжнародних компаній та адаптації до постійних змін у глобальному економічному та політичному середовищі [72].

Компанія EPAM Systems та ін. міжнародні компанії повинні враховувати зміни в міжнародному податковому законодавстві, а саме:

1. Глобальна ініціатива BEPS:

– Пояснення базових принципів та завдань ініціативи Base Erosion and Profit Shifting (BEPS) Організації з економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР).

– Аналіз впливу BEPS на стандарти оподаткування та його прийняття різними країнами.

2. Міжнародне співробітництво у сфері обміну інформацією:

– Вивчення ініціатив та угод між країнами щодо автоматичного обміну інформацією про фінансові рахунки.

– Аналіз ролі міжнародних організацій у розвитку стандартів обміну податковою інформацією [52, с. 17].

3. Тенденції у регулюванні цінової трансфертної цілісності:

– Розгляд змін у правилах цінової трансфертної цілісності та їх вплив на міжнародні компанії.

– Оцінка нових підходів до контролю за переміщенням прибутку між підрозділами корпорацій.

4. Зміни у податкових ставках та стимулювання інвестицій:

– Аналіз тенденцій у зміні податкових ставок у різних країнах та їх вплив на рішення міжнародних компаній.

– Розгляд податкових стимулів для привертання інвестицій та їхню роль у глобальному бізнес-середовищі.

5. Ініціативи з боротьби з ухиленням від оподаткування:

– Вивчення дій та спільних ініціатив країн та міжнародних організацій щодо уникнення ухилення від оподаткування.

– Аналіз ефективності впроваджених заходів та їх вплив на діяльність міжнародних корпорацій.

Розгляд основних тенденцій та змін в міжнародному податковому законодавстві дозволяє компаніям адаптуватися до нових умов та ефективно управляти своєю податковою стратегією в глобальному бізнес-середовищі.

Глобальні економічні та політичні фактори впливають на податкові системи країн, а саме:

I. Економічна нестабільність та податкові зміни:

Приклад: Ірландія (2008-2013) під час світової фінансової кризи, яка розпочалася у 2008 році, стала однією з країн, які зазнали серйозних економічних труднощів. У зусиллях стимулювати економіку та зберегти інвестиції, ірландська влада вирішила здійснити зміни в своїй податковій системі. Ірландія вирішила зберегти свою конкурентність у привабленні іноземних інвестицій, знизивши корпоративний податок. У 2009 році ставка корпоративного податку скоротилася з 12,5% до 12.5%, незважаючи на економічні труднощі.

II. Глобальна конкуренція та податкова конкуренція:

Приклад: Країни можуть знижувати свої податкові ставки, надавати податкові пільги чи інші стимули для привертання іноземних інвестицій та компаній, щоб підтримати свою конкурентоспроможність.

Швейцарія є прикладом країни, яка використовує низькі корпоративні податки для привертання іноземних компаній та стимулювання економічного розвитку. Швейцарія славиться своєю низькою ставкою корпоративного податку. Різні кантони Швейцарії можуть встановлювати власні ставки, і вони часто нижчі, ніж у багатьох інших країнах. Це робить країну привабливою для корпорацій. Швейцарія надає різноманітні податкові пільги та стимули для іноземних компаній. Це може включати податкові винятки для деяких видів доходів чи інші привілеї. Крім низьких ставок, Швейцарія славиться також своєю стабільною політичною та економічною ситуацією, що робить її привабливою для компаній, що шукають надійне бізнес-середовище [37].

III. Міжнародні податкові угоди та домовленості:

Приклад: Укладення двосторонніх чи багатосторонніх податкових угод може визначати спосіб оподаткування прибутку та уникнення подвійного оподаткування між країнами.

1. Податкова угода між Німеччиною та США. Німеччина та Сполучені Штати мають податкову угоду, яка визначає правила оподаткування між цими двома країнами. Ця угода має на меті уникнення подвійного оподаткування та забезпечення стабільності для підприємств, що діють у обох країнах.

2. Регулювання оподаткування різних видів доходів. Податкова угода може визначати правила оподаткування різних видів доходів, таких як прибуток від операцій, дивіденди, відсотки та інші. Вона також визначає ставки податків та процедури уникнення подвійного оподаткування.

3. Механізми вирішення спорів та обмін інформацією. Угода передбачає механізми вирішення податкових спорів між компетентними органами обох країн. Також вона може містити положення про автоматичний обмін інформацією для підтримання податкової прозорості.

IV. Податкова прозорість та вимоги до звітності:

Приклад: Ініціативи, такі як Common Reporting Standard (CRS), можуть вимагати обміну автоматичною інформацією про фінансові рахунки між країнами для боротьби з ухиленням від оподаткування.

Common Reporting Standard (CRS) є ініціативою для боротьби з ухиленням від оподаткування та забезпечення автоматичного обміну фінансовою інформацією між країнами. Багато країн долучилися до цієї ініціативи для створення більш прозорої податкової системи [37].

1. Участь Швейцарії у CRS. Швейцарія, яка традиційно вважалася центром банківської та фінансової конфіденційності, долучилася до CRS. Це призвело до автоматичного обміну інформації про банківські рахунки між Швейцарією та іншими країнами, що допомагає у боротьбі з ухиленням від оподаткування та фінансовою недискретністю.

2. . CRS встановлює механізми для автоматичного обміну інформацією про фінансові рахунки фізичних осіб та компаній між країнами-учасницями. Це дозволяє країнам отримувати більше даних для ефективного контролю за податковими зобов'язаннями своїх громадян та резидентів.

3. CRS створює глобальний стандарт для обміну фінансовою інформацією, що сприяє підвищенню податкової транспарентності та ускладнює ухилення від оподаткування через виведення коштів за кордон чи використання податкових ухиляючих схем.

V. Політичні зміни та податкова реформа:

Приклад: Зміни у владі чи політична нестабільність можуть призвести до перегляду податкових політик та ставок для виконання обіцянок чи реагування на суспільні потреби.

У 2019 році в Іспанії відбулися парламентські вибори, які призвели до складностей у формуванні стабільного уряду через політичну розгалуженість. Це призвело до змін у податковій політиці.

1. Відсутність стабільного уряду призвела до необхідності вироблення компромісу між політичними партіями. У результаті була запроваджена податкова реформа, включаючи зміну ставок податку на дохід для високодохідних осіб та корпорацій.

2. Уряд Іспанії переглянув податковий кодекс для пристосування його до нових політичних реалій. Це включало в себе зміни в ставках податку на прибуток, введення нових податкових пільг чи скасування попередніх.

3. У зв'язку з нестабільністю уряду, були вжиті заходи щодо збалансування бюджету, включаючи перегляд видатків та пошук нових джерел доходів через податкові зміни.

VI. Вплив технологічних інновацій на оподаткування:

Приклад: Впровадження криптовалют та нових технологій може створити виклики для традиційних систем оподаткування та вимагати нових регуляцій.

В Сполучених Штатах впровадження криптовалют створило виклики для традиційних систем оподаткування та вимагало нових регуляцій.

В США уряд визначив криптовалюту як майно, а не валюту. Це означає, що операції з криптовалютами підлягають оподаткуванню на рівні прибутку чи капіталовкладень залежно від призначення використання криптовалюти.

Отже, глобальні економічні та політичні фактори непрямо визначають податкові стратегії країн та впливають на спосіб функціонування податкових систем у міжнародному контексті [26].

Основні методи та підходи до оцінки податкових ризиків у міжнародному бізнесі розкриті на рис.2.4.

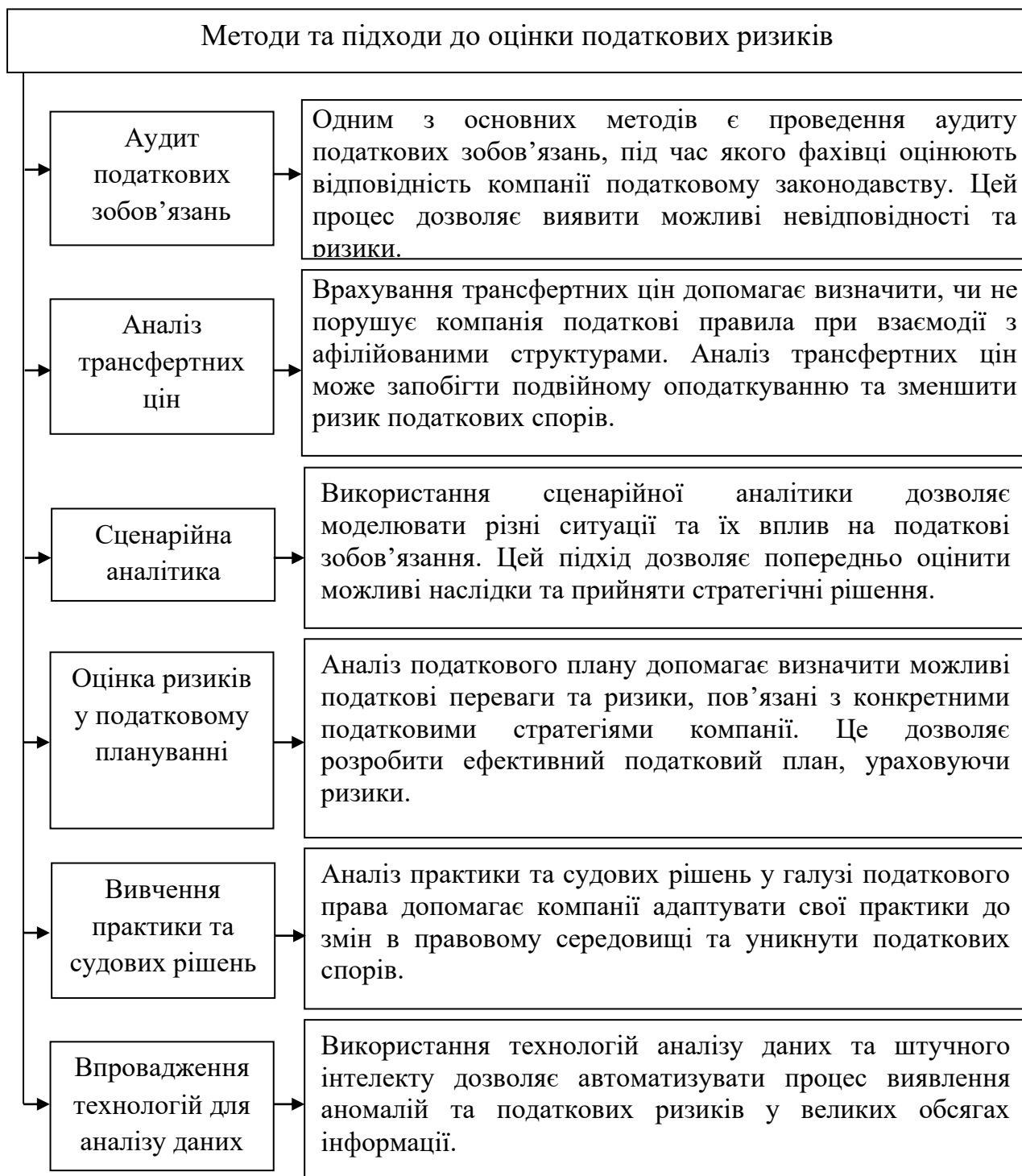

Рисунок 2.4 – Методи та підходи до оцінки податкових ризиків

Джерело: розроблено автором

Стратегічний підхід до оцінки податкових ризиків передбачає врахування довгострокових цілей компанії та розвитку ефективних стратегій мінімізації ризиків. Він включає в себе розробку системи управління ризиками та постійний моніторинг змін у податковому законодавстві для оперативного реагування на нові виклики.

У таблиці 2.3 розглянуто глобальні економічні, соціальні та правові впливи на оподаткування у міжнародному бізнесі.

Таблиця 2.3 – Глобальні економічні, соціальні та правові впливи на оподаткування у міжнародному бізнесі

№	Впливи	Їх характеристика
I		Глобальні економічні впливи
1	<i>Ініціатива OECD BEPS (Base Erosion and Profit Shifting).</i>	Країни, такі як Франція та Німеччина, активно впроваджують рекомендації BEPS для зменшення ризиків втрати прибутку через податкові ухилення. Це впливає на бізнес-моделі та податкові стратегії міжнародних компаній.
2	<i>Глобальні торгові війни</i>	<i>Торговельні суперечки між США та Китаєм.</i> Ввід податкових мит на товари між США та Китаєм впливає на податкові обов'язки компаній, що здійснюють міжнародну торгівлю, та змушує їх переглядати стратегії постачань та оптимізації витрат.
3	<i>Глобальна пандемія COVID-19</i>	<i>Фіскальні заходи у зв'язку з пандемією.</i> Країни світу впроваджують фіскальні заходи, такі як податкові канікули та стимули, щоб підтримати економіку під час кризи. Це може вплинути на податковий тиск та стратегії оподаткування компаній.
4	<i>Зміни у глобальних податкових стандартах</i>	<i>Зміни в податкових стандартах ЄС.</i> Європейський Союз впроваджує зміни у стандартах оподаткування, спрямовані на боротьбу із податковими ухиленнями та забезпечення більшої прозорості у фінансовій звітності компаній.
5	<i>Зміни у фінансовій звітності</i>	<i>Впровадження стандарту МСАА для звітності.</i> Міжнародний стандарт зі звітності (МСАА) впливає на те, як компанії розкривають свої фінансові результати, у

		тому числі щодо оподаткування, що відзначається глобальними трендами у фінансовій звітності.
6	<i>Глобальні зусилля щодо уникнення подвійного оподаткування</i>	<i>Угоди про уникнення подвійного оподаткування.</i> Країни активно укладають угоди, спрямовані на уникнення подвійного оподаткування, що впливає на ставки податку та обов'язковості оподаткування для міжнародних підприємств.
II	Соціальні впливи та корпоративна відповідальність	
1	<i>Зміни в оподаткуванні корпорацій у Швеції.</i>	Швеція впроваджує податкові стимули для компаній, які впроваджують практики корпоративної відповідальності та сталого розвитку.
2	<i>Зменшення податку для сталої енергетики</i>	Шведська урядова ініціатива передбачає зниження податку для компаній, які активно впроваджують сталі енергетичні рішення, сприяючи сталому розвитку.
3	<i>Податкові стимули для бізнесу зі сприянням інклюзивного зайнятості</i>	Канада надає податкові пільги та стимули для компаній, що активно залучаються до інклюзивного найму та створення різноманітних робочих місць.
4	<i>Податкові стимули для зелених інвестицій.</i>	Компанії в Нідерландах можуть отримувати податкові пільги за інвестиції в проекти, спрямовані на захист довкілля та розвиток відновлювальних джерел енергії.
III	Правові впливи та податкова конкуренція	
1	<i>Податкова конкуренція в Ірландії та Нідерландах</i>	Ірландія та Нідерланди використовують низькі ставки корпоративного податку, щоб привертати іноземні інвестиції та підтримувати свою економіку. Це створює конкурентні переваги для компаній, які обирають ці країни для розміщення своїх штаб-квартир.
2	<i>Корпоративний податок 12,5%.</i>	Ірландія відома своєю низькою корпоративною податковою ставкою, що робить її привабливою для багатьох технологічних та міжнародних компаній.
3	<i>Система внутрішнього контролю для уникнення подвійного оподаткування</i>	Нідерланди використовують систему внутрішніх контролів та податкові угоди для забезпечення ефективного уникнення подвійного оподаткування.
IV	Вплив податкових змін на бізнес-екосистему	
1	<i>Реформа податкової системи у США.</i>	Проведення реформ податкової системи у США призвело до змін у ставках корпоративного податку та стимулів для бізнесів. Це вплинуло на стратегії оподаткування та інвестиційні рішення компаній.
2	<i>Зміни в корпоративному оподаткуванні.</i>	Під час адміністрації, Сполучені Штати Америки впроваджували зміни в корпоративне податкове законодавство, спрямовані на зменшення податкового тягаря для компаній та стимулювання інвестицій.
3	<i>Підвищення податку на прибуток для великих корпорацій.</i>	В Об'єднаному Королівстві виникли обговорення щодо підвищення податку на прибуток для великих корпорацій з метою збору додаткових доходів та забезпечення більшої соціальної рівності.
4	<i>Зменшення податку для стартапів.</i>	Франція впроваджує заходи, спрямовані на зменшення податкового тиску для стартапів, щоб стимулювати нові інноваційні підприємства.
5	<i>Податкові кредити для</i>	Австралія надає податкові кредити для компаній, які

	<i>дослідження та розробок (ДР).</i>	здійснюють дослідження та розробки, щоб стимулювати інновації та технологічний розвиток.
6	<i>Зниження податкових ставок для малих та середніх підприємств.</i>	Китай впроваджує політику зниження податкових ставок для малих та середніх підприємств з метою підтримки розвитку місцевого бізнесу.

Джерело: [62]

З 1 серпня набув чинності закон, що вносить низку змін до податкового законодавства України, зокрема, в частині проведення податкових перевірок [59]. Податковим перевіркам можуть бути піддані такі підприємства:

- сплачують податок на прибуток більш ніж на 50% нижче середньогалузевого рівня;
- сплата ПДВ більш ніж на 50% нижча за середньогалузевий рівень;
- дебіторська заборгованість перевищує кредиторську більш ніж удвічі;
- заробітна плата, що виплачується податковим агентом, нижча за середню в регіоні для цієї галузі;
- сукупні витрати підприємства становлять понад 75% від сукупного річного оподаткованого доходу (задекларований дохід понад 10 млн. грн.).

У II кварталі 2023 року до Ради Уповноваженого з прав людини на підприємствах надійшла 361 скарга від підприємств на зловживання владою з боку державних органів. У I кварталі надійшло 328 скарг, а в IV кварталі 2022 року – 305 скарг. Традиційно найбільше скарг від підприємств надходить до податкових органів [59].

До кінця року ДПС України планує перевірити 1019 підприємств і 256 фізичних осіб.

Наразі ДПС планує провести перевірки документів 896 компаній, які торгують товарами (алкоголь, тютюн та бензин). Зокрема, це ОККО, Vosag, Carlsberg Ukraine і «Укртрансффта». Крім того, було перевірено 19 страхових компаній та їхніх дочірніх підприємств. Зокрема, це ВУСО і ТАС. Ще 60 фінансових установ було включено до списку.

Загалом перевірено буде 256 фізичних осіб. Крім того, податкова інспекція перевіряє 29 компаній щодо правильності, повноти і своєчасності

сплати ПДФО та розрахунків з єдиного соціального податку. До цього списку увійшли 17 гральних компаній, зокрема FAVBET [28].

Податкові органи перевіряють 94 фінансові компанії та 15 банків: «Восток», Укргазбанк, «Альянс», «Банк інвестицій та заощаджень», «Комінбанк», «Глобус», «Український капітал», «Український будівельно-інвестиційний банк», «Дойчебанк» (ДБУ), «Альтбанк», «Перший інвестиційний банк», «Європейський промисловий банк», Банк «Кліринговий дім», Піреус банк МКБ, «РВС банк» [67].

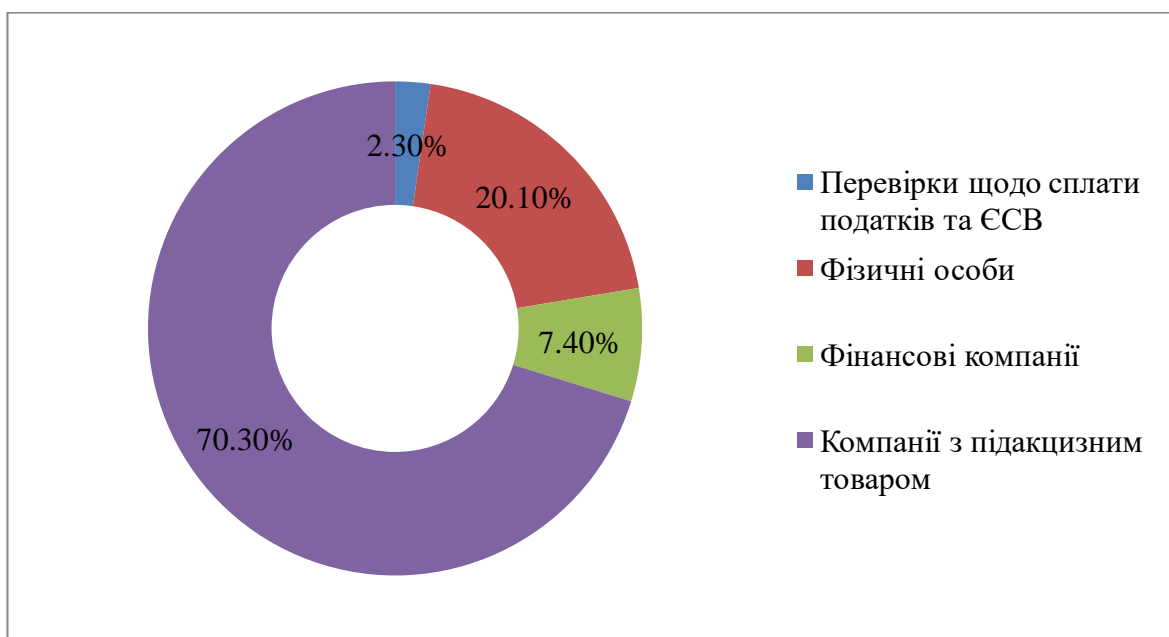

Рис. 2.5 – Кого перевірятиме податкова у 2023 році?

Джерело:[67]

За своєю природою ПДВ дуже схильний до шахрайських спроб ухилення від сплати. Усі країни, до яких застосовується цей податок, повинні докладати великих зусиль для боротьби з шахрайством.

Наприклад, у ЄС широко поширене так зване «карусельне» шахрайство з ПДВ: згідно зі звітом, підготовленим за запитом Європарламенту в жовтні 2018 року, цей вид шахрайства обходиться державам-членам ЄС у 40-60 млрд євро на рік.

Шахрайство з ПДВ досить поширене і в Україні. Як правило, воно органічно пов'язане з ухиленням від сплати податку на прибуток і так званим «переведенням у готівку» грошових коштів.

Організаторами таких схем зазвичай виступають організовані злочинні угруповання (ОЗУ), що спеціалізуються на цьому виді шахрайства (так звані «конвертаційні (конвертаційно-транзитні) центри». Іноді такі ОЗУ діють у змові з колишніми та діючими співробітниками податкових і правоохоронних органів або під їхнім прикриттям [74].

Держава постійно намагається боротися з шахрайством із ПДВ.

У результаті шахрайські схеми змінюються і продовжують існувати внаслідок впливу держави. Це вимагає нових підходів до заходів протидії.

В Україні боротьба з ухиленням від сплати ПДВ розвивалася поступово і пройшла такі важливі етапи реформування

2011 рік – введення ЄРПН;

2015 рік – створення СЕА ПДВ, заснованого на принципах депонування ПДВ;

2017 рік – запуск СМКОР.

Кожна з цих подій створювала нові можливості для держави у сфері адміністрування ПДВ, але й нові виклики для бізнесу [28].

Бізнеси можуть використовувати різноманітні схеми для ухилення від оподаткування. Одночасно держави розробляють заходи для запобігання таким схемам та забезпечення високого рівня податкової дисципліни. На рис. 2.6 наведено деякі загальні схеми ухилення від оподаткування у міжнародному бізнесі та заходи держав.

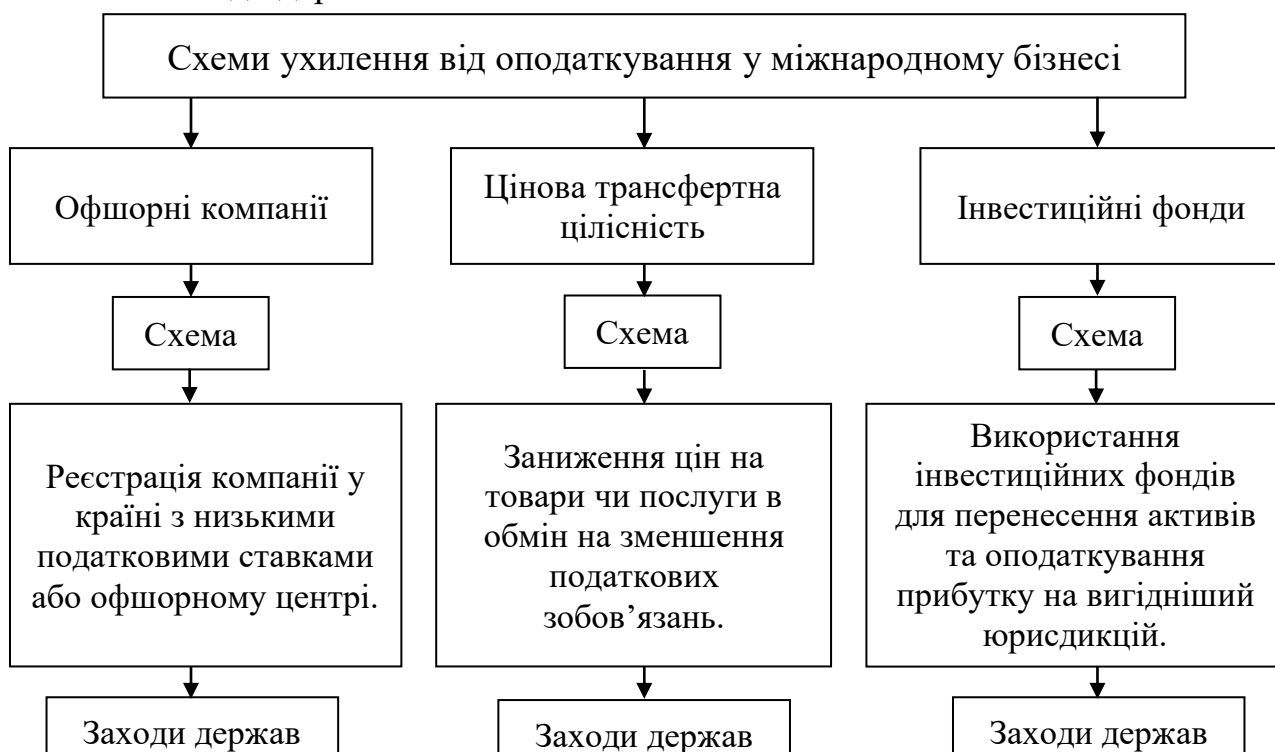

Рис.2.6 – Схеми ухилення від оподаткування у міжнародному бізнесі

Сучасний міжнародний бізнес зустрічається з різноманітними викликами та можливостями, пов'язаними з податковим середовищем. Глобалізація та швидкі зміни в міжнародному економічному полі роблять податкові питання особливо актуальними для компаній, що діють на різних ринках.

ЕРАМ Systems для оцінки податкових ризиків повинна враховувати такі аспекти діяльності у міжнародному бізнесі, які наведені у таблиці 2.4.

Таблиця 2.4 – Аспекти діяльності у міжнародному бізнесі, які ЕРАМ Systems повинна враховувати для оцінки податкових ризиків

№	Аспекти діяльності у міжнародному бізнесі	Що потрібно враховувати
1	Глобальна діяльність	ЕРАМ Systems, як міжнародна компанія, має великий обсяг глобальної діяльності, що може призвести до податкових викликів через різниці в податковому законодавстві різних країн.
2	Цінова трансфертна цільність	У зв'язку з тим, що ЕРАМ має багатонаціональну структуру, цінова трансфертна цільність може бути одним з аспектів управління податковими ризиками.
3	Міжнародні угоди	Укладення податкових угод та ефективне управління спірними питаннями щодо податків між державами.
4	Зміни в податковому законодавстві	Моніторинг змін у податковому законодавстві різних країн та адаптація стратегій для відповідності новим вимогам.

5	Оптимізація податкового навантаження	Оцінка можливостей для оптимізації податкових зобов'язань відповідно до законів та стимулів країн, де компанія працює.
---	--------------------------------------	--

Джерело: розроблено автором на основі [71], [29]

Міжнародні компанії обирають різноманітні стратегії для управління податковими ризиками. Це включає ретельний аналіз цінової трансфертної цілісності, участь у міжнародних податкових угодах, оптимізацію структури компанії та використання податкових стимулів. Однак наріжним каменем є необхідність пристосування до постійних змін у законодавстві та політиці держав де діють ці компанії.

Висновки до розділу 2

У контексті міжнародної діяльності ТОВ «ЕПАМ СИСТЕМЗ» важливо враховувати його глобальний охоплення, працездатність у понад 50 країнах та широкий спектр послуг в області ІТ. Компанія займає лідируючі позиції на ринку та має великий обсяг міжнародних операцій, що створює величезний обсяг податкових зобов'язань та ризиків.

Механізм сплати податків ТОВ «ЕПАМ СИСТЕМЗ» пов'язаний з міжнародною присутністю, що включає оподаткування в ряді країн. Компанія активно використовує стратегії оптимізації податків, цінової трансфертної цілісності та інші методи для зменшення податкового тягаря та забезпечення ефективного управління податковими обов'язками.

В сучасному світі міжнародний бізнес стикається з рядом податкових ризиків, які виникають з різноманітних факторів, таких як складність міжнародного податкового законодавства, зміни в регуляціях та велика кількість сторін, які забезпечують податковий нагляд. Оцінка цих ризиків є ключовим елементом стратегій податкового планування для компаній, включаючи ТОВ «ЕПАМ СИСТЕМЗ». Управління цими ризиками вимагає не

лише впевненості в дотриманні податкових обов'язків, але й стратегічного підходу до оптимізації податків для забезпечення фінансової стабільності та конкурентоспроможності.

Компаніям слід активно розвивати та адаптуватися до податкових тенденцій, розробляти прозорі стратегії цінової трансфертної цілісності та ефективно співпрацювати з податковими органами країни, де вони присутні. Збереження високого стандарту податкової дисципліни та відповідальності може сприяти стабільності та успіху в міжнародному бізнесі.

РОЗДІЛ 3 МІНІМІЗАЦІЯ ТА УСУНЕННЯ ПОДАТКОВИХ РИЗИКІВ У МІЖНАРОДНОМУ БІЗНЕСІ

3.1 Міждержавні заходи щодо запобігання подвійному оподаткуванню прямими та непрямими податками при здійсненні міжнародної діяльності

У практиці вітчизняних податкових органів робота з податковими ризиками не має системного характеру і зводиться здебільшого до класифікації платників податків за ступенем ризику для внесення до графіка документальних перевірок і визначення підстав для недопущення виставлення податкових накладних платниками ПДВ, які перебувають у зоні ризику.

Подвійне оподаткування виникає тоді, коли одна й та ж прибуткова чи майнова стаття оподатковується двома або більшою кількістю країн, що може створити значні негативні наслідки для міжнародних підприємств. Однією з основних проблем є невизначеність щодо того, яка країна має право збирати дані і в яких усі. Це призводить до складнощів у плануванні оподаткування та може суттєво впливати на фінансовий стан компаній, зокрема на їхню прибутковість та конкурентоспроможність.

Подвійне оподаткування є явним, коли одна й та ж сама прибуткова чи майнова стаття підпадає під оподаткування в двох або більше юрисдикціях. Це

відбувається через розходження в національних податкових системах, правилах визначення податкового об'єкта та методах визначення податкових зобов'язань між країнами. Наведемо приклади ситуацій, які можуть призвести до подвійного оподаткування:

1. *Доходи від заробітної плати.* Розглянемо заробітну плату, де особа працює в одній країні, але отримує заробітну плату з іншої. Обидві країни можуть претендувати на оподаткування можливого цього доходу, що призведе до конфлікту та подвійного оподаткування.

2. *Міжнародна торгівля товарами та послугами.* У випадку, коли компанія виробляє товари в одній країні, але продає їх в іншій, може виникнути ситуація подвійного оподаткування при оподаткуванні прибутку в обох країнах.

3. *Керівництво та резиденція компанії.* Якщо компанія має свої офіси або філії в різних країнах, розподіл прибутку між ними може призвести до конфлікту з тим, яка країна має право оподатковувати цей прибуток.

4. *Облік джерела доходу.* У деяких країнах інші країни можуть визначати різні джерела прибутку, що також можна призвести до результату подвійного оподаткування.

5. *Вкладення та дивіденди.* Утримання дивідендів від іноземних компаній також може призвести до подвійного оподаткування, якщо обидві країни мають право збирати податки на ці дивіденди.

6. *Доходи від міжнародної діяльності.* Коли компанія має операції та отримує прибуток у країнах, які можуть виникнути, коли один і той же прибуток оподатковується в обох країнах, що завдало шкоди подвійному оподаткуванню.

7. *Переміщення капіталу між філіями.* Коли компанія переміщає капітал між своїми філіями в різних країнах, кожна з країн може застосовувати свої правила оподаткування, що призводить до подвійного оподаткування.

8. *Цінова трансферна політика.* якщо компанія встановлює ціни на свої товари чи послуги для різних своїх афілійованих компаній на ринках, це може

призвести до додаткових між країнами використання обсягу прибутку та податкових обов'язків.

9. *Оподаткування дивідендів та видача податкових угод.* Якщо країна не має взаємних податкових угод або такі угоди не враховують подвійного оподаткування, дивіденди, виплачені з однієї країни до іншої, можуть бути обкладені податку в обох країнах.

10. *Різниця в правилах визначення резиденції.* Різні країни мають різні критерії для визначення резиденції компанії, і це може призвести до того, що компанія буде визнана резидентом більшої, ніж цієї країни, викликаючи подвійне оподаткування

Ці приклади відображають, як різні аспекти міжнародної діяльності можуть стати причиною подвійного оподаткування і вимагати узгоджених міжнародних рішень та податкових домовленостей.

Основним механізмом запобігання подвійного оподаткування прямими податками є укладання міжнародних податкових угод.

Міжнародні податкові угоди (ПУ) визначають умови оподаткування прибутку та доходів, що виникають у зв'язку з міжнародною діяльністю. Ці угоди мають на меті уникнення подвійного оподаткування, забезпечуючи визначення правил розподілу податкових прав між країнами, у яких здійснюється діяльність.

Роль міжнародних податкових угод у мінімізації подвійного оподаткування виникає в тому, що вони встановлюють механізми для вирішення конфліктів у правилах оподаткування, які можуть виникнути між двома або більшою кількістю країн. Угоди можуть включати положення про корпоративне оподаткування, уникнення подвійного оподаткування, процедури вирішення податкових спорів та обмін інформацією.

Наприклад, такі угоди можуть визначити, яка країна має право збирати податок на прибуток від конкретного виду діяльності, або надавати пільги для внесення подвійного оподаткування через застосування податкових кредитів або зниження податкових ставок.

Міжнародні податкові угоди створюють стабільність та передбачуваність для підприємств, залучаючи іноземні інвестиції та сприяючи розвитку міжнародного бізнесу.

У таблиці 3.1 наведемо приклади податкових угод між країнами, щоб уникнути подвійного оподаткування.

Таблиця 3.1 – Приклади податкових угод між країнами, щоб уникнути подвійного оподаткування

№	Предмет угоди	Заходи мінімізації подвійного оподаткування
Угода між Сполученим Королівством та США		
1	Угода між Сполученим Королівством та США про уникнення подвійного оподаткування та запобігання ухиленню від оподаткування доходів та капіталу.	Угода визначити конкретні правила розподілу податкових прав між двома країнами, уникнення подвійного оподаткування через застосування податкових кредитів, а також визначити механізми нарахування податкових спорів.
Угода між Німеччиною та Японією		
2	Угода між Федеративною Республікою Німеччиною та Японією про приєднання подвійного оподаткування податків на прибуток та податків на майно.	Угода надає визначені стандарти для збільшення податку на прибуток, враховуючи доходи та активи в обох країнах, а також механізми уніфікації подвійного оподаткування через зниження податкових ставок та коригування доходів.
3	Угода між Китаєм та Канадою	
	Угода між Китайською Народною Республікою та Канадою про знищення подвійного оподаткування та запобігання знищенню від оподаткування податків на доходи.	Угода вибрати, як кожна країна має оподатковувати дохід, отриманий резидентом іншої країни, та надає заходи для внесення подвійного оподаткування через зменшення податкових ставок та застосування податкових кредитів.
Угода між Сполученими Штатами та Канадою		
4	Угода між США та Канадою встановлює правила щодо оподаткування прибутку та приєднання подвійного оподаткування.	Вона вирішує ставки податків та механізми коригування для підприємств, які мають операції в обох країнах.
Податкова угода між Німеччиною та Китаєм		
5	Угода між Німеччиною та Китаєм розуміє, яка країна має право	Вона також забезпечує механізми уникнення подвійного оподаткування

	збирати дані на прибуток від певних видів діяльності.	через застосування податкових кредитів.
6	Міжнародна конвенція про об'єднання подвійного оподаткування між Британією та Індією	
	Ця конвенція створює правила для уникнення подвійного оподаткування прибутку та капіталу.	Вона встановлює порядок нарахування податків та обміну інформацією між Британією та Індією.

Джерело: розроблено автором на основі [48]

Інший приклад що можна навести – це регулювання «Fintech»-компаній, прямо або побічно пов'язаних з ІТ-галуззю. У першій декаді лютого Міністерство соціальної політики представило законопроект, що доволі напружує всю ІТ-індустрію. Питання пов'язане з тим, що ця галузь наразі дуже затребувана як в Україні, так і за кордоном. Доходи від ІТ-діяльності вищі за середні, а для зниження або уникнення податкового навантаження використовують легальні заходи ухилення від оподаткування. Замість того щоб наймати співробітника як фізичну особу і платити понад 40% податку, можна вчинити дуже просто – зареєструвати співробітника як підприємця і платити лише 5% прибуткового податку. Вибір очевидний! Тому уряд хоче перекваліфікувати відносини між компаніями та індивідуальними підприємцями (ФОП) з цивільно-правових – у трудові. Це означає, що якщо індивідуальний підприємець (ФОП) виконує роботу на території замовника, на обладнанні замовника та під контролем замовника, а також отримує 75% свого доходу більш ніж з одного джерела, то він вважається найманим працівником. Отже, вони мають сплачувати зовсім інший податок. Таким чином, виникає двоїста ситуація, коли або відмова від частини цих робіт поповнить бюджет, або підштовхне галузь до пошуку нових тіньових варіантів. Більшість замовлень на виконання робіт – це здебільшого експортно-орієнтований аутсорсинг. Це означає, що українські компанії виконують роботи для іноземних замовників, які вже випускають програмні продукти під своєю маркою [60].

За даними Української асоціації ІТ-галузі, станом на 2018 рік в Україні налічується 127 тис. програмістів. Близько 90% з них зареєстровані як індивідуальні підприємці (ФОПи). ЕРАМ, найбільша аутсорсингова ІТ-компанія в Україні, має дві юридичні особи: ТОВ «ЕПАМ Системс» і ТОВ «ЕПАМ Солюшнс». Вони належать офшорним компаніям Eram Systems (Cyprus) Limited та Eram Systems Inc (Делавер, США). Компанія також має офіційно зареєстровані філії у Вінниці, Дніпрі, Харкові і Львові.

Материнська компанія, зареєстрована в низькоподатковій (не обов'язково офшорній) зоні, є одержувачем дивідендів, які, як правило, оподатковуються за найнижчою ставкою. Компанії-контрагенти реєструються там, де знаходяться їхні основні замовники. Це загальновизнана світова практика.

Основною причиною, через яку західні замовники воліють вести бізнес з Україною, є витрати на розробку. Вартість таких послуг в Україні може бути, наприклад, удвічі нижчою, ніж у США. При цьому якість перебуває на прийнятному рівні. Податкові пільги для ІТ існують в Індії, Білорусі, Румунії, Болгарії та Польщі. Наприклад, у Білорусі компанії платять 9% ПДФО і 0% податку на прибуток у парках високих технологій. В Індії молоді компанії не платять прибутковий податок, що дає їм змогу дешево продавати продукцію та формувати клієнтську базу протягом перших п'яти років [88].

Наведені приклади змушують податкову службу та банківський регулятор діяти на випередження. Це пов'язано з тим, що будь-яка спроба збільшити державний бюджет за рахунок податкового тягаря, найімовірніше, призведе до наступного:

- 1) зниження попиту на ІТ-галузь зі сторони іноземних інвесторів;
- 2) відходу ІТ-галузі в тінь [60].

Деякі ризики можуть бути найефективніше усунені на законодавчому рівні, а не за допомогою адміністративних процедур. Інші ризики ефективніше усувати на тактичному рівні, наприклад, шляхом одночасного звернення до груп платників податків за галузями, а деякі питання можна вирішувати на оперативному рівні (наприклад, приймання податкових декларацій, реєстрація

рахунків-фактур, проведення фактичних перевірок). При цьому необхідна система управління інституційними ризиками, а також система ухвалення рішень щодо виявлення та впливу на ризик недотримання податкового законодавства платниками податків [5, с. 109].

Таким чином, управління ризиками в податковому секторі потребує структурованого підходу, який дає змогу одночасно розглядати податкові ризики на трьох рівнях – стратегічному, тактичному й оперативному – та за двома напрямками – інституційні ризики (ризики, пов’язані зі спроможністю податкових органів виконувати свої функції та досягати поставлених цілей) і ризики недотримання податкового законодавства.

У 2016 році МВФ опублікував стратегію сприяння добровільному дотриманню податкового законодавства. Забезпечення дотримання податкового законодавства було названо одним із ключових завдань податкових органів. В основі цієї стратегії лежить використання податковими органами системи управління ризиками (CRM - Compliance Risk Management, Tax Risk Management). Ця стратегія МВФ і пов’язаний з нею цикл базуються на моделі управління ризиками ОЕСР. Слід наголосити, що модель ОЕСР робить більший акцент на оперативних аспектах управління податковими ризиками і включає в себе такі етапи: ідентифікація, аналіз, ранжування, застосування відповідних заходів і оцінка кінцевих результатів заходів податкових органів (рис. 3.1).

Рисунок 3.1 – Цикл управління податковими ризиками

Джерело: [82, с. 9]

Етапи, представлені на рис. 3.1 виконуються в чіткій послідовності та утворюють цикл управління податковими ризиками.

Таким чином, управління податковими ризиками визначається як структурований процес систематичного виявлення, оцінки, ранжування та управління ризиками, щодо недотримання податкового законодавства. Це ітеративний (повторюваний) процес, що складається з чітко визначених етапів, які підтримують прийняття рішень податковими органами.

Сьогодні в усьому світі склалася практика, згідно з якою податкові органи використовують усі доступні методи та засоби для сприяння дотриманню податкового законодавства щодо виконання платниками податків таких чотирьох видів зобов'язань (табл. 3.2).

Таблиця 3.2 – Стратегічні підходи податкових органів до підвищення рівня дотримання платниками податкових норм

Методи зобов'язання	Освіта	Сервісне обслуговування	Аудит (контроль)	Розслідування
Реєстрація	+	+	+	+
Подання податкових декларацій	+	+	+	+
Звітність	+	+	+	+
Сплата податків	+	+	+	+

Джерело: [74, с. 29]

Це включає в себе сприяння дотриманню законодавства, контроль за дотриманням законодавства та боротьбу з недотриманням законодавства. Для сприяння дотриманню вимог передбачаються такі елементи, як поліпшення обслуговування платників податків, чіткі інструкції, зручні для розуміння форми та надання необхідної інформації.

Аналіз найкращих моделей управління податковими ризиками в інших країнах показує, що вони диференціюють свої підходи до використання інструментів впливу на платників податків залежно від рівня ризику для платника податків. Таким чином, згідно зі стандартами ОЕСР, вибір методу зниження ризику має визначатися величиною ризику і становищем платника податків на шкалі дотримання податкового законодавства [83, с. 38] (рис. 3.2).

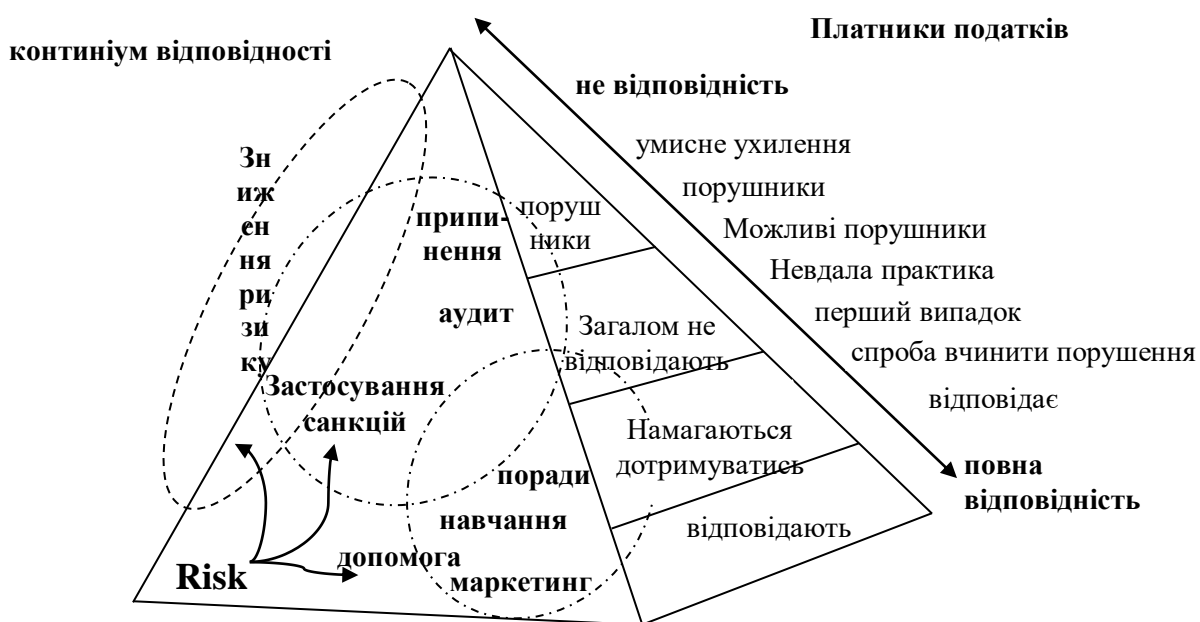

Рисунок 3.2 – Взаємозалежність інструментів протидії податковим ризикам та рівня дотримання податкового законодавства платниками податків

Джерело: [83, с. 38]

Система розрахунку податкових ризиків має встановлювати пріоритети, здійсненність і методи контрольних заходів залежно від економічної доцільності, податкової поведінки платника податків та ймовірності доведення

факту недотримання. Насамперед слід розглядати ризики, виявлені на основі прямих ознак наявності порушення. При цьому слід розрізняти високі ризики, що потребують оперативного реагування, та ризики середнього, незначного або непрямого рівня. Зокрема, допомога та відпрацювання можуть бути надані дистанційно, якщо платник податків має хорошу податкову історію, благополучний фінансовий та майновий стан і конструктивно взаємодіє з податковими органами стосовно відповідних питань.

При цьому варто розрізняти ризики високого рівня, які потребують оперативного опрацювання, та помірні незначні або непрямі ризики, що можуть бути підтримані та опрацьовані дистанційно, особливо якщо платник податків має хорошу податкову історію, гарний фінансовий та майновий стан і конструктивно взаємодіє з податковою службою з відповідних питань.

У Посібнику з оцінки TADAT [66] основні етапи роботи з інформацією про ризики визначено як аудит зовнішнього середовища, аналіз даних аудиту, даних третіх осіб і поведінки платників податків, а також розслідування транскордонних операцій у контексті схем ухилення від податків і тіньової економіки. Однак, як зазначають експерти TADAT, у вітчизняній практиці управління податковими ризиками не робиться відмінностей між зовнішнім середовищем, аналізом поведінки платників податків, даними податкових перевірок та тіньовою економікою (додаток Ж).

Беручи до уваги експертну оцінку, що ґрунтується на методології TADAT, слід наголосити на тому, що було виявлено певні операційні області, пов'язані з податковими ризиками, які потребують додаткового регулювання та вдосконалення діяльності національних податкових органів (додаток К).

Слід зазначити, що до впровадження діагностичного інструменту TADAT в Україні (на початку 2018 року) не існувало стратегічного документу, який би визначав процедури управління податковими ризиками. Наказом Державної фіскальної служби України від 03.07.2018 № 433 «Про управління ризиками у сфері оподаткування» затверджено Організаційну концепцію діяльності Державного агентства фіскальної служби [36], що ґрунтується на зауваженнях і

рекомендаціях TADAT [28] та направлена на мобілізацію зусиль з виявлення та управління податковими ризиками.

Механізми уникнення подвійного оподаткування та обміну повідомленнями є ключовими елементами податкового правопорядку в міжнародному бізнесі, сприяючи ефективній оптимізації оподаткування та забезпеченню чесності та прозорості.

Загалом механізм обміну інформацією та усунення подвійного оподаткування в міжнародному бізнесі представлено на рис. 3.3.

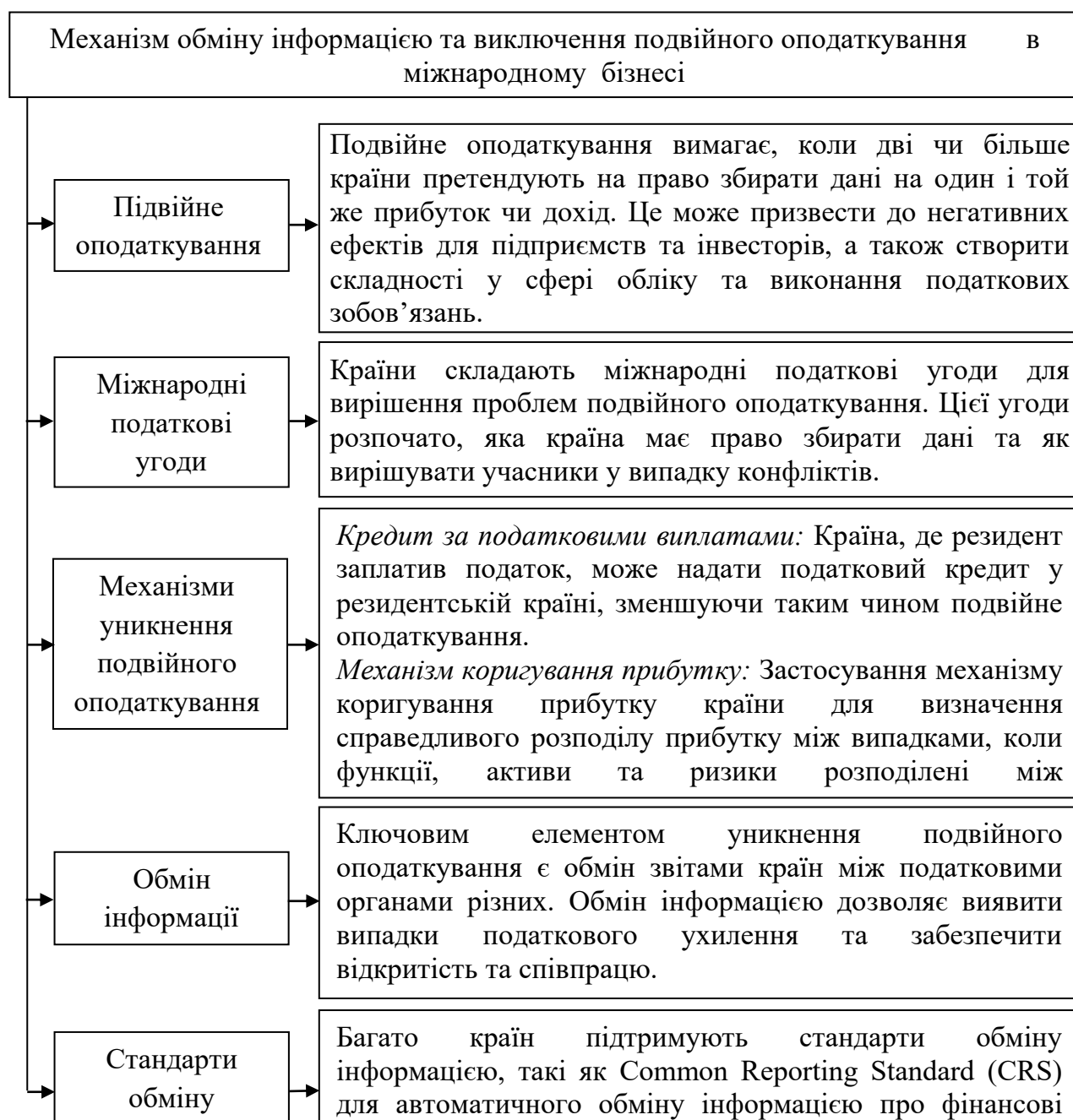

Рисунок 3.3 – Механізм обміну інформацією та виключення подвійного оподаткування в міжнародному бізнесі

Джерело: розроблено автором

Отже, міждержавні заходи щодо запобігання подвійного оподаткування є ефективними механізмами для створення стабільності та прозорості в міжнародному податковому середовищі.

3.2 Розвиток сучасних технологій міжнародного обміну податковою інформацією як шлях боротьби зі схемами ухилення від оподаткування

Ухилення від сплати податків ставить під загрозу податкові надходження до бюджетів країн усього світу. Глобалізація створює можливості для зростання світового добробуту, але водночас збільшує ризики. Унаслідок збільшення транскордонних потоків капіталу, характерних для світової фінансової системи, податкові органи в усьому світі стикаються з безпрецедентними труднощами в забезпеченні дотримання власного податкового законодавства. Для боротьби з цими труднощами податковим органам необхідно активніше брати участь у міжнародному співробітництві, що може бути досягнуто шляхом ефективного впровадження міжнародних стандартів прозорості і обміну інформацією.

Глобальний форум, членом якого є Україна з 2013 року, проводить роботу із запровадження країнами-партнерами міжнародно визнаних стандартів прозорості та обміну інформацією у сфері оподаткування, зокрема Стандарту

обміну інформацією за запитом (EOIR Standard) та Стандарту автоматичного обміну фінансовою інформацією (AEOI Standard). Їх впровадження ретельно контролюється та взаємно оцінюється. Україна, як держава-учасник, зобов'язується впроваджувати ці стандарти [61].

Стандарти EOIR являють собою нормативну базу для податкових органів, що дає змогу запитувати й отримувати від міжнародних податкових органів інформацію про офшорний статус платників податків. Стандарти вимагають від податкових органів надавати за запитом «ймовірно релевантну інформацію» для цілей застосування (зокрема й виконання) внутрішнього податкового законодавства інших податкових юрисдикцій і реалізації відповідних положень податкових угод. Основними елементами стандартів EOIR є Типова угода ОЕСР про обмін податковою інформацією 2002 року і коментарі до неї, а також стаття 26 переглянутої Типової конвенції ОЕСР про оподаткування доходів і капіталу і коментар до неї, враховуючи всі зміни.

Стандарт AEOI був розроблений ОЕСР у 2014 році у співпраці з країнами G20 під впливом міжурядового співробітництва в рамках реалізації американського закону FATCA, який сприяв автоматичному обміну інформацією в багатосторонньому форматі. Закон вимагає від фінансових інституцій автоматично повідомляти інформацію про фінансові рахунки нерезидентів до податкових органів, а ці органи мають обмінюватися такою інформацією з податковими органами країни, резидентом якої є власник рахунка, відповідно до узгодженого на глобальному рівні Спільного стандарту звітності (CRS). До CRS входять банки, страхові компанії та інвестиційні компанії (такі як фонди і деякі види трастів), включно з інформацією про активи й рахунки, якими володіють нерезиденти, і містить юридичні й технічні дані, а також інформацію про фінансові рахунки, які мають нерезиденти [61].

Так, стандарт EOIR дає змогу податковим органам запитувати в контрагента широкий спектр інформації, якщо вона може мати відношення до зобов'язань платника податків; стандарт AEOI є більш технологічним і профілактичним інструментом. Оскільки дає змогу запитувати інформацію про

фінансові рахунки платника податків, включно з фінансовими зобов'язаннями платника податків, Використовуючи сучасні технологічні досягнення, автоматичний обмін покращує взаємодію між податковими органами, вимагаючи від фінансових установ регулярно повідомляти певну інформацію національним податковим органам. Ця інформація потім обмінюється між національними урядами, інформуючи їх про офшорні рахунки їхніх резидентів і запобігаючи майбутнім порушенням. Стандарти АЕОІ розширюють систему обміну інформацією на вимогу і доповнюють інші глобальні програми забезпечення прозорості, такі як програми боротьби з відмиванням грошей і протидії корупції, які покликані доповнити інші глобальні програми забезпечення прозорості, такі як програми боротьби з відмиванням грошей і корупцією. Обидва стандарти є взаємодоповнюючими та взаємопідсилюючими.

З 2012 року увага політиків також переключилася на можливість автоматичного обміну інформацією: 19 квітня 2013 року міністри фінансів і глави центральних банків країн G20 схвалили автоматичний обмін інформацією як очікуваний новий стандарт.

Рішення G20 послідувало за оголошенням п'яти європейських країн про намір розробити і впровадити багатосторонній обмін податковою інформацією на основі типової міждержавної угоди («Модель 1 IGA») для підвищення відповідності міжнародним податковим вимогам та впровадження FATCA, розробленої цими країнами (Франція, Німеччина, Італія, Іспанія, Іспанія та Великобританія) і США. Це перша угода такого роду [61].

22 травня 2013 року Європейська рада одногосно ухвалила рішення про пріоритетність розширення автоматичного обміну всередині ЄС і в глобальному масштабі та привітала зусилля країн «Великої вісімки», «Великої двадцятки» й ОЕСР щодо розроблення глобального стандарту. 12 червня 2013 року Європейська комісія ухвалила законодавчий документ і ухвалила проект пропозиції стосовно розширення масштабу автоматичного обміну інформацією в своїй директиві з адміністративного співробітництва.

Ключові фактори успіху для ефективного автоматичного обміну фінансовою інформацією включають:

1. Єдиний стандарт для подання інформації, проведення належної перевірки та обміну інформацією.
2. Правова та операційна основа для обміну інформацією.
3. Загальні або сумісні технічні рішення.

Сьогодні Україна повною мірою бере участь в обміні податковою інформацією відповідно до Конвенції про взаємну адміністративну допомогу в оподаткуванні (зі змінами), ратифікованої Верховною Радою України у 2008 році, та чинних міжнародних угод про уникнення подвійного оподаткування та запобігання ухиленню від сплати податків у частині оподаткування [65].

Таким чином, обмін податковою інформацією з компетентними органами інших країн, який триває навіть в умовах воєнного стану, є особливо важливим та ефективним засобом захисту економічних інтересів нашої країни під час вирішення питань, пов'язаних з трансфертним ціноутворенням та міжнародним оподаткуванням.

Більшість спеціальних запитів на надання податкової інформації надсилається до компетентних органів: Республіки Кіпр – 32%, Швейцарії – 18%, Великої Британії – 9%. Німеччина та Люксембург – по 7%. Нідерланди, Італія та Іспанія – по 5%; інші країни – 12%.

Рисунок 3.4 – Обмін податковою інформацією з іноземними компетентними органами у частині міжнародного оподаткування

Джерело: [18]

Результати такого обміну інформацією, тобто матеріали, отримані за спеціальним запитом, справляють вирішальний вплив на подальший розвиток контрольно-ревізійної діяльності та дають змогу ревізорам охопити питання, щодо можливості отримувати від іноземних державних органів інформацію та документи, що свідчать про податкові, валютні чи інші правові порушення, які тривалий час залишалися поза податковим контролем.

Водночас інформація, отримана від іноземних компетентних органів, формує доказову базу, якісно документує порушення, допомагає скласти показову справу на підтримку позиції ДПС під час звернення до суду і в кінцевому підсумку забезпечує стягнення фінансових зобов'язань перед бюджетом.

Актуальність впровадження сучасних технологій у податкову сферу також визначається потребою відповідати викликам сучасного цифрового середовища, де об'єм та швидкість обміну інформацією ростуть експоненційно. Забезпечення надійності та швидкості обробки податкових даних стає

ключовим фактором у вирішенні завдань податкового контролю та уникненні податкових зловживань в умовах глобального бізнес-середовища.

Інноваційні технології, такі як блокчейн і штучний інтелект, впливають на парадигму обміну податковою інформацією, забезпечуючи безпеку, прозорість та ефективність.

1. Блокчейн, який служить основою для криптовалют, може бути використаний для створення децентралізованих та надійних систем обміну інформацією. Він дозволяє створювати невідредаговані записи, які легко перевіряються та не піддаються маніпуляції. У податковій сфері, це може використовуватися для створення безпечного реєстру операцій та митних декларацій, що забезпечить прозорість та виключить можливість фальсифікації.

2. ШІ (Штучний інтелект) може використовуватися для аналізу великого обсягу даних та виявлення податкових ризиків. Алгоритми машинного навчання можуть розпізнавати аномалії в операціях, що допомагає у виявленні потенційних випадків ухилення від оподаткування. Крім того, системи штучного інтелекту можуть автоматизувати процеси обміну інформацією, спрощуючи взаємодію між різними податковими органами.

Ці інновації у податковій сфері дозволяють створити високотехнологічне середовище, де обмін інформацією між країнами може бути безпечним, ефективним та надійним. Однак важливо враховувати етичні та правові аспекти використання цих технологій, забезпечуючи захист особистої інформації та дотримання вимог конфіденційності [35].

Переваги використання інноваційних технологій в порівнянні з традиційними методами обміну даними наведено на рис.3.5.

Рисунок 3.5 – Переваги використання інноваційних технологій в порівнянні з традиційними методами обміну даними

Джерело: [35]

Загально кажучи, використання цих інноваційних технологій може значно покращити якість та ефективність процесів обміну податковою інформацією, забезпечуючи вигоди як для податкових органів, так і для міжнародних компаній.

У таблиці 3.3 наведено конкретні приклади країн та міжнародних організацій, які вже успішно впроваджують сучасні технології для боротьби з ухиленням від оподаткування.

Таблиця 3.3 – Приклади країн та міжнародних організацій, які вже успішно впроваджують сучасні технології для боротьби з ухиленням від оподаткування

№	Приклад країни	Що впроваджується
1	Швеція	Швеція активно використовує технології для боротьби з ухиленням від оподаткування. Вони впровадили цифрові

		системи обміну інформацією між податковими службами та фінансовими установами, щоб підвищити точність та ефективність процесу збору податків.
2	США	IRS (Internal Revenue Service) в Сполучених Штатах використовує аналітику даних та штучний інтелект для виявлення можливих випадків ухилення від оподаткування. Це дозволяє швидко виявляти та реагувати на неправомірні податкові схеми.
3	ОЕСР (Організація економічного співробітництва та розвитку)	Міжнародна організація, також використовує інноваційні підходи до обміну податковою інформацією між країнами-членами. Вони розвивають стандарти обміну інформацією та сприяють удосконаленню технологічних аспектів цього процесу.
4	Австралія	Австралійська податкова служба впроваджує сучасні технології, такі як штучний інтелект та аналіз даних, для виявлення податкових порушень. Це робить обмін інформацією ефективнішим та сприяє вчасному виявленню неправомірних дій.
5	Common Reporting Standard (CRS)	CRS, ініціатива ОЕСР, є чітким прикладом успішного впровадження технологій для міжнародного обміну податковою інформацією. Цей стандарт забезпечує автоматичний обмін фінансовою інформацією про іноземних клієнтів між країнами. Багато країн вже успішно впровадили цей стандарт, що дозволяє виявляти та перешкоджати податковим ухилянтами.
6	Естонія та е-резиденція	Естонія впровадила інноваційну електронну систему оподаткування для своїх е-резидентів. Ця технологічна ініціатива дозволяє здійснювати оподаткування он-лайн, що полегшує ведення бізнесу та сприяє прозорості в оподаткуванні.
7	Митний союз Європейського Союзу	Європейський Союз впроваджує єдиний митний кодекс та цифрові технології для полегшення міжнародної торгівлі. Це спрощує обмін інформацією між митницями країн-членів та сприяє боротьбі з недеklarованим економічним оборотом.
	Е-Invoicing в Швеції	Швеція впроваджує систему електронного виставлення рахунків (E-Invoicing), яка допомагає в автоматизації обліку та обміну фінансовою інформацією між підприємствами, зменшуючи ймовірність помилок та покращуючи ефективність.

Джерело: [46]

Ці приклади вказують на те, як різні країни та міжнародні організації використовують сучасні технології для покращення систем оподаткування та боротьби з ухиленням від оподаткування.

Отже, розглянемо можливі перспективи розвитку та поліпшення систем обміну податковою інформацією:

1. Подальший розвиток блокчейн-технологій може визначити нові стандарти для безпеки та ефективності обміну податковою інформацією. Системи, побудовані на базі блокчейну, можуть забезпечити високий рівень захисту даних та унікальну можливість відстеження кожного податкового обліку.

2. Подальше розширення мережі міжнародних податкових угод та співпраці між країнами може визначити нові стандарти обміну інформацією та забезпечити більш ефективну боротьбу з податковими ухилянтами.

3. Штучний інтелект може допомогти в аналізі великих обсягів податкової інформації, виявленні незвичайних патернів та автоматизації процесів перевірки на відповідність податкового законодавства.

5. Освітні ініціативи для фахівців у сфері фінансів та податків можуть покращити розуміння сучасних технологій та засобів боротьби з податковими ризиками, сприяючи створенню висококваліфікованих кадрів.

6. Розробка та впровадження ефективних заходів кібербезпеки стане ключовим елементом для запобігання недозволеному доступу до податкової інформації та збереження конфіденційності.

7. Запровадження ініціатив для спрощення податкового адміністрування та адаптації до нових технологій може зробити процес обміну податковою інформацією більш доступним та ефективним.

Ці перспективи визначають шляхи для подальшого розвитку та вдосконалення систем обміну податковою інформацією в міжнародному бізнесі.

3.3 Розробка шляхів та способів мінімізації й усунення податкових ризиків в процесі податкового прогнозування і планування в міжнародних компаніях

В сучасному глобальному бізнес-середовищі питання оподаткування стають ключовими для міжнародних компаній, які здійснюють свою діяльність в різних країнах. Зростання глобалізації та розширення міжнародних операцій призводять до збільшення податкових ризиків, які можуть впливати на фінансову стабільність та конкурентоспроможність підприємств. Різноманітність податкових систем, зміни в законодавстві та геополітичні фактори стають важливими викликами для компаній, що вимагає уважного аналізу та вдосконалення стратегій податкового планування. У цьому контексті важливо розглядати податкові ризики як необхідну складову успішної міжнародної діяльності та розробляти ефективні стратегії їх мінімізації.

Податкове прогнозування та планування є невід'ємною частиною стратегічного управління фінансами для міжнародних компаній, зокрема для EPRM Systems. Забезпечуючи ретельний аналіз податкових обов'язків і використання стратегічних підходів до податкового планування, компанії можуть максимізувати ефективність використання своїх ресурсів та забезпечити фінансову стабільність [58].

Ефективне податкове прогнозування дозволяє заздалегідь визначити податкові зобов'язання, що є важливим для раціонального фінансового планування та запобігання неочікуваним витратам. Податкове планування, у свою чергу, визначає оптимальні податкові стратегії, що дозволяє зменшити податкові ризики та забезпечити ефективне використання фіскальних можливостей.

Для EPRM Systems, як міжнародної компанії в сфері інформаційних технологій, правильне податкове прогнозування і планування стає ключовим

елементом стратегії фінансового управління. Це дозволяє не лише забезпечувати фінансову стабільність компанії.

Основні методи та стратегії для уникнення податкових ризиків міжнародних компаній, зокрема EPAM Systems наведено у таблиці 3.4.

Таблиця 3.4 – Основні методи та стратегії для уникнення податкових ризиків міжнародних компаній, зокрема EPAM Systems

№	Методи та стратегії	Як використовувати?
1	Глобальне податкове планування	Глобальне податкове планування включає розробку комплексної стратегії оптимізації податкових зобов'язань у всіх країнах, де діє компанія. Це передбачає вивчення податкових систем кожної країни, розробку оптимальних структур операцій та максимізацію використання податкових пільг.
2	Цінова трансфертна цілісність	Встановлення цінової трансфертної цілісності допомагає уникнути конфліктів з податковими органами. Це включає в себе адекватне документування та обґрунтування цін на міжнародних трансфертних операціях для забезпечення відповідності законодавству та уникнення податкових суперечок.
3	Використання податкових пільг та стимулів	Компанії можуть активно використовувати наявні податкові пільги та стимули в різних країнах, де вони працюють. Це може включати податкові кредити, зниження ставок оподаткування, або стимули для вкладання у дослідження та розвиток.
4	Стратегії зниження обсягів оподаткування	Компанії можуть використовувати стратегії зниження обсягів оподаткування, такі як оптимізація структур власності, використання фіскальних бар'єрів та інші методи для мінімізації податкових витрат.
5	Відкриття ефективних комунікацій з податковими органами	Підтримка ефективних відносин із податковими органами країн, де компанія працює, може сприяти уникненню конфліктів та сприяти розумінню податкових правил та вимог.
6	Своєчасна реакція на зміни в законодавстві	Підприємства повинні бути готовими швидко адаптуватися до змін у податковому законодавстві. Аналіз та реагування на нововведення може запобігти негативним наслідкам та забезпечити відповідність з законом.

Джерело: розроблено автором на основі [58]

Застосування цих стратегій дозволяє міжнародним компаніям, включаючи EPAM Systems, оптимізувати свою податкову політику та уникати непередбачуваних податкових ризиків, що сприяє фінансовій стабільності та створенню благополучного фіскального середовища.

На конкретних прикладів компаній, розглянемо успішно впроваджені стратегії мінімізації податкових ризиків, які можуть бути корисні для EPAM Systems:

1. Google (Alphabet Inc.) використовує стратегії мінімізації податкових ризиків, такі як «Double Irish with a Dutch Sandwich». Ця схема включає створення філіалу в країні з низькими податковими ставками, а потім передачу прибутків через інші країни для податкової ефективності.

Для EPAM Systems може бути корисним вивчити цей кейс, щоб зрозуміти, як використовуються структури філій та передача прибутку через різні країни для оптимізації податкових обов'язків.

2. IKEA Group використовує стратегії зниження податкового тиску шляхом розміщення своєї інтелектуальної власності в країнах з низькими ставками оподаткування. Це дозволяє компанії скористатися податковими пільгами та зменшити загальний податковий обсяг.

3. Apple Inc. використовує стратегії цінової трансфертної цілісності, встановлюючи внутрішні ціни на товари та послуги між своїми дочірніми компаніями. Це допомагає оптимізувати податковий обсяг та зменшити загальні податкові витрати.

Стратегії цінової трансфертної цілісності Apple можуть бути важливими для EPAM Systems при внутрішньому установленні цін для оптимізації податкових витрат [70].

4. Microsoft Corporation використовує стратегії зниження податкових обов'язків через участь у програмах стимулювання для досліджень та розвитку в різних країнах. Це дозволяє компанії зменшити ставки оподаткування за рахунок інвестицій у нові технології.

Участь Microsoft у програмах стимулювання для досліджень та розвитку може надати EPAM Systems ідей щодо залучення до податкових стимулів для зменшення обов'язків.

5. Amazon.com Inc. використовує стратегії оптимізації своєї глобальної ланцюжка постачань, щоб мінімізувати податкові обов'язки. Компанія активно використовує переваги податкових стимулів та пільг, які надаються різним країнам. EPAM Systems може розглядати цей кейс для удосконалення своїх процесів.

Вивчення цих кейсів може допомогти EPAM Systems адаптувати та впроваджувати ефективні податкові стратегії у своїй діяльності, оптимізуючи свою податкову ефективність та зменшуючи податкові ризики.

В сучасному глобальному бізнес-середовищі важливість податкового прогнозування та планування для міжнародних компаній набуває особливого значення. Податкові системи різних країн стають все більш складними, а транснаціональна діяльність компаній вимагає високого рівня стратегічного управління податками. Однією з ключових переваг є здатність передбачати податкові зобов'язання та оптимізувати їх, щоб забезпечити фінансову стабільність та конкурентоспроможність.

Таким чином, забезпечення ефективного податкового прогнозування дозволяє компаніям уникати негативних фінансових наслідків, пов'язаних з несподіваними податковими зобов'язаннями та штрафами. Крім того, це створює можливості для максимізації використання податкових переваг та стимулів, які надаються різними країнами.

Шляхи мінімізації податкових ризиків:

1. Підприємства повинні детально вивчати податкове законодавство країн, де вони працюють, і розуміти його вплив на їхню діяльність. Це дозволяє ідентифікувати можливості для ефективного податкового планування.

2. Розробка і впровадження глобальної стратегії управління податковими обов'язками дозволяє компаніям гармонізувати свої підходи до оподаткування та забезпечити єдність управління ризиками.

3. Міжнародні компанії повинні активно користуватися можливостями, які надають податкові стимули та пільги у різних країнах, щоб зменшити свої податкові зобов'язання.

4. Ретельний контроль за внутрішньофірмовими транзакціями та дотриманням принципів цінової трансфертної цілісності допомагає уникнути конфліктів з податковими органами та забезпечує внутрішню консистентність.

Мінімізація податкових ризиків вимагає комплексного та стратегічного підходу, орієнтованого на вивчення ринку, взаємодію з податковими органами та активне впровадження новаторських методів управління податками [70].

Отже, впровадження сучасних технологій у податкову сферу також визначається потребою відповідати викликам сучасного цифрового середовища, де об'єм та швидкість обміну інформацією ростуть експоненційно. Забезпечення надійності та швидкості обробки податкових даних стає ключовим фактором у вирішенні завдань податкового контролю та уникненні податкових зловживань в умовах глобального бізнес-середовища.

Висновки до розділу 3

Міжнародне оподаткування є складним завданням через різницю в податкових системах країн. Міждержавні заходи, такі як укладення податкових угод, спрямовані на зменшення подвійного оподаткування та стимулювання міжнародної торгівлі. Однак необхідно постійно модернізувати ці заходи, беручи до уваги зміни в економіці та технологіях.

Сучасні технології, такі як блокчейн та штучний інтелект, відкривають нові можливості для ефективного обміну податковою інформацією та боротьби з ухиленням від оподаткування. Активне впровадження цих інновацій дозволяє створити надійні та безпечні системи обміну даними, забезпечуючи прозорість та дотримання податкових норм.

EPAM Systems, як міжнародна компанія з широким географічним присутністю, виявляє високий рівень ефективності в мінімізації та усуненні податкових ризиків. За використанням різноманітних стратегій податкового планування, компанія стежить за актуальними міжнародними стандартами та використовує переваги податкових угод між країнами. При цьому важливим є вдосконалення внутрішніх процесів зі збору та обробки податкової інформації, що дозволяє підтримувати високий рівень дотримання податкових законів та уникати ризиків, пов'язаних з невідповідністю податкових вимог.

EPAM активно використовує сучасні технології для оптимізації обміну податковою інформацією, що дозволяє не лише відповідати вимогам міжнародної податкової транспарентності, але й ефективно мінімізувати ризики, пов'язані з податковими зобов'язаннями. Висока професійна етика та відповідальність перед законом дозволяють EPAM Systems успішно уникати санкцій та конфліктів із податковими органами різних країн. Загалом, компанія розглядає податкове планування як важливий елемент стратегії управління, що забезпечує не лише фінансову стабільність, але і довгостроковий успіх у глобальному бізнес-середовищі.

ВИСНОВКИ

Таким чином, після дослідження теми кваліфікаційної роботи: «Шляхи мінімізації та методи усунення податкових ризиків в міжнародному бізнесі» можна зробити висновки:

1. Сучасний світовий бізнес, в умовах зростаючої глобалізації та розширення міжнародних бізнес-операцій, стикається з ускладненими завданнями управління податковими ризиками. Для міжнародних компаній, що діють на різних ринках та підлягають різним системам оподаткування, ефективне управління податковими аспектами стає ключовим фактором успіху та стійкості. Податкові системи різних країн виявляються динамічними та чутливими до змін, що ставить перед компаніями завдання адаптації та стратегічного планування для мінімізації податкових ризиків.

Податкові ризики представляють собою важливий аспект фінансового управління для міжнародних компаній, і вивчення їх сутності та причин виникнення дозволяє зрозуміти природу цих ризиків та розробити ефективні стратегії їх управління.

Податкові ризики можуть виникати з ряду чинників, починаючи від складності податкового законодавства та завершуючи глобальними змінами у податковій політиці. Нерозуміння податкових правил, регулярні зміни в законодавстві, а також різноманітні трактування податкових норм підвищеними країнами створюють невизначеність та ризик для бізнесу. Протест, демонструючи адекватну стратегію управління цими ризиками, може призвести до втрат та фінансових труднощів для компанії.

Однією з ключових причин виникнення податкових ризиків є динамічність податкового середовища. Сучасні тенденції глобалізації, зміни в законодавстві та вплив подій на міжнародному рівні створюють дані

складнішими та змушують компанії адаптуватися до нових умов. Ефективне управління цими ризиками забезпечує постійне вдосконалення стратегій, взаємодію з професіоналами в галузі податків та вивчення кращих практик у своєму секторі.

Отже, розуміння сутності та причин податкових ризиків є критичним для розробки ефективних стратегій управління цими ризиками та забезпечення стабільності та успіху міжнародного бізнесу.

2. У контексті мінімізації та усунення податкових ризиків у міжнародному бізнесі існує ряд методичних підходів, які допомагають компаніям зменшити вплив податкових невизначеностей та оптимізувати свою фінансову ефективність. Важливо розглядати ці підходи в контексті конкретного бізнес-середовища

Податкові планування та оптимізацію вимагають від компаній систематичного аналізу їхнього бізнесу та вивчення податкових положень у різних юрисдикціях. Стратегії мінімізації податкових ризиків включають в себе вивчення податкових ставок, використання податкових пільг та інших стимулів, а також оптимізацію структури оподаткування.

Ефективний контроль та внутрішні системи податкового обліку, що відносяться до податкового обліку та управління податковими ризиками. Аудит та періодичне оновлення стратегій відмовилися адаптувати підходи до змін у податковому законодавстві.

Загалом, підходи до мінімізації та усунення податкових ризиків повинні бути індивідуалізованими та орієнтованими на конкретну бізнес-компанію, враховуючи його глобальну присутність та особливості в кожній конкретній країні.

3. EPAM Systems є консультантами, дизайнерами, інженерами, архітекторами та інструкторами, які дозволяють клієнтам бути конкурентоспроможними на ринку за допомогою інноваційних технологічних рішень, допомагаючи їм успішно пройти через численні хвилі технологій і соціальних змін.

EPAM Systems допомагає клієнтам бути більш конкурентоспроможними, надаючи рішення за допомогою найкращих у своєму класі інженерних послуг у поєднанні зі стратегією, дизайном, консультуванням та інноваційними послугами.

4. EPAM Systems використовує індивідуалізовані стратегії для різних регіонів, беручи до уваги податкові ставки, стимули та особливості податкового законодавства. Компанія впроваджує ефективні підходи до об'єднання подвійного оподаткування та використовує механізми податкових пільг для оптимізації своєї податкової стратегії.

Структура оподаткування EPAM Systems показує гнучкість у вирішенні різноманітних податкових завдань у різних частинах світу. Такий підхід дозволяє компанії забезпечити фінансову стабільність та ефективно використовувати можливості міжнародного бізнесу.

5. Міжнародний бізнес, такий як EPAM Systems, стикається з різноманітними податковими викликами через розмаїття правил та вимог у кожній країні. Оцінка податкових ризиків дозволяє компаніям вчасно реагувати на зміни в податковому законодавстві, уникати конфліктів з податковими органами та забезпечувати фінансову стабільність.

Ефективне управління податковими ризиками включає в себе не лише оптимізацію оподаткування, а й стратегічне планування податкових зобов'язань, адаптацію до змін у податковому законодавстві та врахування податкових аспектів прийнятих рішень. Такий підхід забезпечує стійкість бізнесу в умовах глобальної нестабільності.

6. Однією з ключових стратегій уникнення подвійного оподаткування є навчання міжнародних податкових угод. Ці угоди подають правила оподаткування прибутку та інших податкових зобов'язань між країнами та забезпечують правовий механізм для внесення подвійного оподаткування.

Прикладом ефективної міждержавної співпраці може бути ратифікація та впровадження Конвенції про об'єднання подвійного оподаткування між

країнами, що забезпечує стандартизовані процедури та взаємодію у сфері оподаткування.

Міжнародні зусилля з удосконалення податкових систем та уникнення подвійного оподаткування сприяють розвитку міжнародного бізнесу, забезпечуючи більшу стабільність та прозорість в оподаткуванні.

7. Використання блокчейну, штучного інтелекту та інших інноваційних технологій надає можливість автоматизації та підвищення ефективності процесів обміну податковою інформацією між країнами. Це дозволяє швидше та точніше виявити порушення та уникнення податків.

Прикладами успішного впровадження цих технологій можуть служити країні та міжнародним організаціям, які вже використовують ці інструменти для створення прозорих та ефективних систем обміну податковою інформацією.

Застосування інновацій у сфері податкового обміну може сприяти збільшенню безпеки та ефективності, забезпечуючи більшу відповідальність у сфері оподаткування та обмежуючи можливості схеми ухилення від податків.

8. Розробка ефективних шляхів та стратегій мінімізації та усунення податкових ризиків у міжнародному бізнесі стає надзвичайно важливим в умовах сучасної глобалізації. Податкове прогнозування та планування в міжнародних компаніях вимагає комплексного підходу та врахування різноманітних факторів.

Однією з ключових стратегій є активна участь у вивченні та аналізі податкових позицій у країнах, де компанія має присутність, з урахуванням нюансів податкового законодавства та визначення оптимальних шляхів оптимізації.

Створення ефективної системи податкового планування забезпечує врахування податкових переваг у різних юрисдикціях, вивчення податкових ставок, зокрема щодо корпоративного податку та податку на прибуток, а також розробку стратегій для мінімізації податкових ризиків.

Податкове прогнозування має стати невід'ємною частиною стратегічного управління, дозволяючи компаніям ефективно застосовуватися до змін у податковому середовищі та максимізувати свій фінансовий результат

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрущенко В.Л., Тучак Т.В. Ризики – сигнали тривоги в оподаткуванні. *Науковий вісник Національного університету державної податкової служби України*. 2010. № 2 (49). С. 74-83.

2. Бечко П.К., Лиса Н.В. Податковий менеджмент : навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2009. 288 с. URL : http://lukyanenko.at.ua/_ld/4/410.pdf (дата звернення: 13.11.2023).

3. Болдова А.А. Гаглоєва Ж.Е., Моргун М.О. Податковий ризик-менеджмент на фінансовому ринку України. *Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України*. 2015. № 1. С. 27–33.

4. Брехов С. С. Концептуалізація системи управління податковими ризиками : стратегічні цілі та напрями реформування Державної податкової служби України. *Вісник соціально-економічних досліджень : зб. наук. праць / За ред. М. І. Зверькова (голов. ред.) та ін. Одеса : Одеський національний економічний університет*. 2019. № 2-3 (70-71). С. 106-117.

5. Брехов С. С. Світовий досвід протидії агресивному податковому плануванню: висновки для України. *Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України*. 2015. № 2. С. 121-134.

6. Ватаманюк О. С. Агресивне податкове планування: негативні наслідки та напрями протидії. *Науковий вісник Мукачівського державного університету*. Серія Економіка. Випуск 1(9). С. 153-157.

7. Вітлінський В.В., Тимченко О.М. Джерела і види податкових ризиків, їх взаємозв'язок. *Фінанси України*. 2007. № 3. С. 132-139.

8. Вовчак О. Д., Кеменяш І. Г. Податкові ризики в системі управління економічною безпекою підприємницьких структур України. *Фінанси України*. 2008. № 11. С. 41-46.

9. Горбатенко А. Особливості формування маркетингової стратегії на ринку ІТ-послуг. URL: <http://n-visnik.oneu.edu.ua/collections/2019/268/pdf/73-93.pdf> (дата звернення: 14.11.2023).

10. Горбатенко А.В. Можливості застосування міжнародних стандартів в управлінських системах вітчизняних підприємств. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету*. 2017. №5(247). с.5-19.

11. Гранатуров В. М., Ясенова І. Б. Податковий ризик держави: визначення та класифікація. *Фінанси України*. № 10. 2017 . С. 87-95.

12. Грачов О.В. Податкова безпека як невід’ємна складова економічної безпеки підприємства. *Вісник економіки транспорту і промисловості. Економічна безпека*. 2010. № 29. С. 86–88.

13. Давидкова Н.М. Концептуальні основи визначення податкових ризиків в діяльності банку. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2014. № 9. Ч. 2. С. 100-103.

14. Дереза Д.Г. Дослідження ринку і комерційного потенціалу підприємства. Модернізація та наукові дослідження: парадигма інноваційного розвитку суспільства і технологій : Матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 28–29 січня 2022 р.) / ГО «Інститут інноваційної освіти»; Науково-навчальний центр прикладної інформатики НАН України. Київ : ГО «Інститут інноваційної освіти», 2022. С. 53-56.

15. Десятнюк О. М. Моніторинг податкових ризиків: теорія та практика : моногр. Тернопіль : ТНЕУ, 2009. 312 с.

16. Десятнюк О. М. Управління податковими ризиками – нова парадигма розбудови податкової системи України. *Вісн. нац. ун-ту «Львів. Політехніка»*. Серія: Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. 2007. № 606. С. 355–362.

17. Десятнюк О.М. Стратегічні орієнтири управління податковими ризиками. *Бізнес інформ : зб. наук. праць Харківського національного економічного університету*. 2012. № 11. С. 248–251.

18. Деякі питання реалізації концептуальних напрямів реформування системи органів, що реалізують державну податкову та митну політику : Розпорядження Кабінету Міністрів України № 542-р від 05.07.2019 р. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KR190542.html (дата звернення 15.11.2023).

19. Дзецько Я. Ю. Податкові ризики та їх вплив на стан економічної безпеки підприємства. *Економіка та управління підприємствами*. 2017. № 15. С. 206–210.

20. Дубровський В. Порівняльний аналіз фіскального ефекту від застосування інструментів ухилення/уникнення оподаткування в Україні. Інститут соціально-економічної трансформації. URL: <http://rpr.org.ua/wp-content/uploads/2017/09/Instrumentariyuhilyannya-vid-splati-podatktiv-2017.pdf> (дата звернення: 13.11.2023).

21. Економічний аналіз: базовий курс для податкового аналітика: навч. посіб. / Нац. ун-т ДПС України; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Л.Л. Тарангул. К.: СВЦ ДПС України: СВЦ Міндоходів України, 2013. 799 с.

22. Євтушенко Н. О. Механізми мінімізації економічних ризиків на промислових підприємствах: дис. ... канд. екон. наук: спеціальність 08.00.04 – Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності) / Євтушенко Н. О. Х.: ХНАДУ, 2011. 187 с.

23. Євченко Н.В. Податкові ризики в діяльності банку. *Часопис економічних реформ*. 2011. № 2. С. 31-40.

24. ЄС: посилення прозорості та боротьба з ухиленням від податків: Вісник МСФЗ: Світовий досвід. Українська практика. 2016. № 08. URL: http://ifrs.ligazakon.ua/ua/magazine_article/FZ001005 (дата звернення: 13.11.2023).

25. Жигаленко О.С. Удосконалення адміністрування податкових ризиків при плануванні документальних форм податкового контролю. *Економіка України*. 2008. № 5. С. 42-50.

26. Жукова О. What is COMPLIANCE, або Як оцінювати податковий ризик? URL: <http://www.visnuk.com.ua/ru/publication/100013546-what-is-compliance-abo-yak-otsinyuvati-podatkoviy-rizik%202> (дата звернення 15.11.2023).

27. Захожай В. Б., Перевалова О. М. Податкові ризики в системі державного управління. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Сер. : Економіка. 2019. Вип. 11. С. 32-39.

28. Звіт про результати діагностичної оцінки системи податкового адміністрування ДФС з використанням інструменту TADAT. Performance Assessment Report. Травень 2018. 75 с. URL: http://sfs.gov.ua/data/material/000/259/339853/Ukraine_PAR_Ukr_TADADT_Checked_2018.pdf (дата звернення 15.11.2023).

29. Інформація про EPAM Systems. URL: <https://forbes.ua/profile/epam-systems-292> (дата звернення: 14.11.2023).

30. Касперович Ю. В. Міжнародний досвід боротьби з ухиленням від оподаткування та розмиванням податкової бази: висновки та рецепти для України. Аналітична записка. Національний інститут стратегічних досліджень. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/2587/> (дата звернення: 13.11.2023).

31. Клапків М.С. Страхування фінансових ризиків: Монографія. Тернопіль: Економічна думка, Карт-бланш. 2002. 570 с.

32. Колісніченко К.М. Сутність і фактори виникнення податкових ризиків. *Світ фінансів*. 2013. № 2. С. 40-47.

33. Коломієць Г. Податкові ризики: сутність та класифікація. Ринок цінних паперів України. *Вісник Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку*. 2009. № 5-6. С. 27-32.

конф. (28-29 квітня 2021 р., м. Херсон). Херсон: Видавництво ФОП Вишемирський В.С., 2021. С. 136-139

42. Лук'яненко С. В. До питання про об'єкти дослідження судової економічної експертизи. URL: <https://www.ukrlogos.in.ua/10.11232-2663-4139.16.17.html> (дата звернення 15.11.2023).

43. Меліхова Т. О. Аналіз впливу податкового навантаження на податкову безпеку підприємства. *Інвестиції: практика та досвід*. 2017. № 20. С. 33–37.

44. Методи визначення та класифікація податкових ризиків. URL: http://sfs.gov.ua/arhiv/modernizatsiya-dps-ukraini/povidomlenia_/2010-povidomlenia/59484.html (дата звернення 15.11.2023).

45. Мисник Т. Г., Безкровний, Ю. О., Романченко О. В. Податкові ризики: характеристика та шляхи мінімізації. *Актуальні проблеми економіки*. 2016. № 6. С. 158-166.

46. Міжнародне оподаткування : навч. посіб. для студ. економік, спец. І В.І. Грушко, Ю.О. Махортов, Н.А. Тслічко, В.М. Бородачова; Держ. закл. «Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка». Луганськ: Внд-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2012. 382 с.

47. Міжнародний бізнес: навч. посібник. / під заг. ред. Т. В. Орехової. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2017. 425 с.

48. Міжнародний обмін податковою інформацією – ефективний інструмент контролю в межах трансфертного ціноутворення та міжнародного оподаткування. URL : <https://www.tax.gov.ua/media-tsentri/novini/716795.html> (дата звернення 16.11.2023).

49. Міжнародні договори України про уникнення подвійного оподаткування. URL: https://mof.gov.ua/uk/international_agreements_of_ukraine_on_avoidance_double_taxation-543 (дата звернення 16.11.2023).

50. Мінфін розробив дорожню карту реалізації Плану дій BEPS. *Урядовий портал*. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/news/249982923>.

51. Мішин М. Трансфертне ціноутворення та План дій BEPS. *Вісник. Офіційно про податки*. 2014. URL: <http://www.visnuk.com.ua/ua/pubs/id/6995>. (дата звернення: 13.11.2023).

52. Нерсесян Г.А. Фінансові комплаєнс-стратегії як універсальні моделі для стратегічного менеджменту у інших галузях бізнесу. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. 2017. № 15 (2). С. 16–20.

53. Нехай В. А., Гнедіна К. В. Податкові ризики: зміст та методи зниження. *Науковий вісник Полісся*. 2015. Вип. 2. С. 132-138.

54. Нікітін В.В. До характеристики основних методів уникнення подвійного оподаткування в Україні. *Юридична наука*. 2019. №6. С. 131-135.

55. Нікітін В.В. Зарубіжний досвід усунення подвійного оподаткування. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2019. Випуск 2. Том 3. С. 127-131.

56. Нікітін В.В. Місце міжнародних угод у системі правового регулювання уникнення й усунення подвійного оподаткування. *Юридична наука*. 2019. №7. С. 149-155.

57. Онишко С.В., Швабій К.І., Новицька Н.В. Квантифікація податкового та фіскального ризиків. *Економіка і прогнозування*. 2007. № 3. С. 32-42.

58. Охріменко А. В., Тельнова Г. В. Застосування лінійної оптимізації для показника рентабельності власного капіталу на прикладі ТОВ «ЕПАМ СИСТЕМЗ». XIII International scientific-practical conference «Finance, Accounting and taxation: theory and practice». Kyiv. 2022. National Aviation University. K: NAU. 2022. С. 141-145.

59. Перевірка бізнесу. До кого прийдуть податківці до кінця року. URL: <https://forbes.ua/news/perevirka-biznesu-do-kogo-priydut-podatkivtsi-do-kintsya-roku-14082023-15395> (дата звернення 15.11.2023).

60. Петрик О.І. Податкове навантаження в контексті забезпечення стабільності банківської системи. *Науково-виробничий журнал. Інноваційна економіка*. №3-4. 2019. С. 141-148.

61. Податкова прозорість: EOIR / AEOI CRS. Посібник із впровадження. 11 грудня 2017 року. 27 с. URL: <https://mof.gov.ua/uploads/redactor/file/D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B0%BD%D0%BD%D1%8F.pdf> (дата звернення 16.11.2023).

62. Податкове право країн ЄС [Текст]: посібник / М. Г. Волощук, О. О. Петріченко, О. В. Білаш, Т. О. Карабін, М. В. Менджул. Ужгород: Видавництво Олександри Гаркуші, 2021. 144 с.: табл.

63. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 р. № 2755-VI. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 11.11.2023).

64. Податковий, фінансовий та юридичний Due Diligence. URL: <https://finexpertiza.ru/service/consulting/ue-diligence/> (дата звернення 15.11.2023).

65. Податкові ризики в бізнесі – як управляти ними та мінімізувати. URL: https://uz.ligazakon.ua/magazine_article/EA016581 (дата звернення: 14.11.2023).

66. Проект практичного посібника по TADAT. 2015. 232 с. URL: http://www.tadat.org/files/IMF_TADAT-FieldGuide_RU.pdf (дата звернення 15.11.2023).

67. Протидія агресивному податковому плануванню в Україні / С. С. Брехов, В. І. Коротун, О. Є. Сушкова, Н. В. Новицька та ін. Ірпінь: Університет ДФС України, 2017. 108 с.

68. Рокицький Д. Г. Вплив податкових ризиків на конкурентноспроможність та економічну безпеку підприємства. *Вісник студентського наукового товариства «ВАТРА» Вінницького торговельно-економічного інституту КНТЕУ*. Вінниця: Видавничо-редакційний відділ ВТЕІ КНТЕУ, 2018. Вип. 53. С. 370-377.

69. Романенко В.В. Європейський досвід управління ризиками в оподаткуванні. *Науковий вісник Національного університету ДПС України (економіка, право)*. 2014. № 1. С. 253-258.

70. Соловйова Т. Як бізнесу ефективно управляти податковими ризиками. URL: <https://juscutum.com/ru-tatyana-soloveva-kak-biznesu-yeffect/> (дата звернення 15.11.2023).

71. ТОВ «ЕПАМ СИСТЕМЗ». URL : <https://epam.ua/> (дата звернення: 14.11.2023).

72. Тютюник, І.В. Детінізація національної економіки на основі управління податковими розривами [Текст]: дисертація ... д-ра екон. наук, спец.: 08.00.03 – економіка та управління національним господарством; 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит / І.В. Тютюник; наук. консультант С.В. Леонов. Суми: СумДУ, 2020. 471 с.

73. Філін С.О. Фінансовий ризик та його складові для забезпечення процесу оцінки та ефективного управління фінансовими ризиками при прийнятті фінансових управлінських рішень. *Фінанси та кредит*. 2002. № 3. С. 21-31.

74. Формування підходу до ідентифікації, аналізу та оцінки ризиків недотримання платниками податків податкових норм у діяльності ДФС : Аналітична записка УДФСУ. Ірпінь. 2019. С. 42-47.

75. Фурсова В.А., Гавриш Г.О. , Перепелиця Ю.Г. Теоретичні аспекти податкових ризиків у діяльності банківських установ як елементу податкової безпеки. *Приазовський економічний вісник*. Випуск 6(29). 2021. С. 104-109.

76. Хоменко А.А., Легостаєва О.О. Шляхи мінімізації та методи усунення податкових ризиків в міжнародному бізнесі. *Сучасні перетворення міжнародного бізнесу*. Матеріали VI Всеукраїнської науково-практичної конференції (25 квітня 2023 року, м. Харків) / За заг. ред. Архієреєва С.І., Дерід І.О. Харків: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2023. 182 с.

77. Чудак Л.А. Податкові ризики як загроза економічній безпеці підприємства. *Гроші, фінанси і кредит*. Східна Європа: економіка, бізнес та управління. Випуск 6 (23). 2019. С. 645-653.

78. Шелест О., Кутовий Я., Самоходський І. Розвиток української ІТ-індустрії, за ініціативою Асоціації «ІТ Ukraine» спільно з Офісом ефективного регулювання (BRDO). Київ, 2018. 68 с.

79. Щодо Міжнародних договорів про уникнення подвійного оподаткування / Лист Державної фіскальної служби України від 30.01.2015 р., № 2809/7/99-99-12-01-03-17. URL: <http://sfs.gov.ua/diyalnist-/mijnarodne-/chinnidvostoronnimijuryado/196979.html> (дата звернення 16.11.2023).

80. Юревич Л. М. Податкові ризики в Україні. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія : Економіка. 2011. Вип. 18. С. 94-98.

81. Як перевірити свого контрагента за відкритими реєстрами. URL: <https://interbuh.com.ua/ua/documents/oneanalytics/100988> (дата звернення 15.11.2023).

82. Compliance risk management : managing and improving tax compliance. Centre for tax policy and administration. Organization for economic cooperation and development. URL: <https://www.oecd.org/tax/administration/33818656.pdf> (дата звернення 15.11.2023).

83. Compliance risk management guide for tax administrations. Fiscals risk management platform group. 110 p. URL: https://ec.europa.eu/taxation_customs/sites/taxation/files/resources/documents/common/publications/info_docs/taxation/risk_managt_guide_en.pdf (дата звернення 15.11.2023).

84. Council Directive (EU) 2016/1164 of 12 July 2016 laying down rules against tax avoidance practices that directly affect the functioning of the internal market. URL: http://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.2016.193.01.0001.01.ENG&toc=OJ:L:2016:193:TO (дата звернення: 13.11.2023).

85. Curbing Aggressive Tax Planning [Electronic resource] / European Semester Thematic Factsheet. URL:

https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/file_import/european-semester_thematic-factsheet_curbing-aggressive-taxplanning_en.pdf (дата звернення: 13.11.2023).

86. Osborn E. Risk Management Made Easy / Osborn E. BookBoon. Premium. 2012. P. 65.

87. Tax Administration in OECD and Selected Non-OECD Countries: Comparative Information Series (2010) / Centre for tax policy and administration. Forum on tax administration. 3 March 2011. URL: www.oecd.org/dataoecd/2/37/47228941.pdf (дата звернення: 13.11.2023)

88. The individuals-entrepreneurs: how Ukrainian IT companies actually work/ URL: <https://mind.ua/publications/20194066-u-povnomu-fopi-yak-naspravdi-pracyuyut-ukrayinski-it-kompaniyi> (дата звернення: 14.11.2023).

ДОДАТКИ

Додаток А

Трактування поняття «податковий ризик»

Автор(и), джерело	Характеристика поняття	Недоліки	Схожі ознаки
1	2	3	4
Податковий кодекс України [Податковий кодекс]	Ймовірність недекларування (неповного декларування) платником податків своїх податкових зобов'язань, невиконання ним іншого законодавства, контроль над яким покладено на контролюючі органи.	Акцентується увага на порушенні податкового законодавства та змінах у ньому, проте існують фактори, які не залежать від діяльності суб'єктів податкових правовідносин.	Автори, трактуючи поняття «податковий ризик», визначають серед ключових причин виникнення податкових ризиків зміни в податковому законодавстві та його порушення.
О.С. Жигаленко [Жигаленко О.С., с. 42]	Ймовірна вірогідність порушень податкового законодавства та зміни у ньому, які виступають індикаторами для проведення контрольних дій фіскальними органами.		
С.В. Філін [Філін С.О., с. 24]	Ймовірність втрат суб'єкта господарювання внаслідок несприятливих змін податкового законодавства, а також податкових помилок, які	Враховується тільки один внутрішній фактор (податкові помилки), але на податковий ризик	

	виникли під час розрахування податкових платежів у процесі проведення фінансової діяльності.	можуть впливати багато інших внутрішніх факторів.	
С.В. Онишко, К.І. Швабій, Н.В. Новицька [Онишко С.В., с. 34-35]	Ймовірність невиконання платником податку своїх податкових зобов'язань перед бюджетом внаслідок або суттєвого погіршення його фінансово-майнового стану, або свідомого приховування від податкових органів свого реального фінансового стану.	Увага акцентується на факторах та причинах, які можуть привести до втрат бюджету.	Наведені підходи не враховують комплексно вплив факторів на прояв та появу податкових ризиків
В.В. Вітлінський, О.М. Тимченко [Вітлінський В.В., с. 134-135] (перший підхід)	Ймовірність понесення втрат унаслідок впливу таких груп факторів, як недосконалість організаційно-правового характеру; недолік соціально-економічного характеру; фактори психологічного характеру; недосконалість нормативно-правового характеру.	Автори у трактуваннях	Запропоновані визначення
Г.І. Коломієць [Коломієць Г.І. Податкові, с. 27-33]	Ймовірність понесення втрат платником податку внаслідок впливу таких груп факторів, як макроекономічні фактори (пов'язані з глобальними економічними, політичними, демографічними змінами та структурною перебудовою економіки загалом); мікроекономічні фактори (пов'язані з організаційно-методологічними змінами); фактори непередбаченої дії, або форс-мажорні обставини (пов'язані з впливом природних геополітичних факторів).	ототожнюють податковий ризик із класифікацією факторів їх виникнення, яка не є універсальною, а також обмежується специфічними та локальними факторами.	включають як зовнішні, так і внутрішні фактори виникнення податкових ризиків, що полегшує сприйняття інформації.
Н.В. Євченко [Євченко Н.В., с. 31]	Економічна категорія, що відображає характерні ознаки податкових відносин, які виражаються в об'єктивно наявній невизначеності та конфліктності, які притаманні процесам управління та прийняття рішень у сфері оподаткування, що супроводжуються можливими	Податкові ризики розглядаються як загроза, але в разі ефективного податкового планування управління ними може також мати позитивний ефект.	Податковий ризик розглянуто як з позиції бюджету, так з позиції платника податку.

	загрозами та невикористаними можливостями для учасників податкових відносин.		
В.Л. Андрущенко, Т.В. Тучак [Андрущенко В.Л., с. 75]	Втрата податкових надходжень за потенційної можливості їх одержати.	Відсутня інформація, в результаті чого можливі податкові втрати. Податковий ризик розглядається тільки з позиції держави.	У наведених підходах автори визнають потенційну (планову) можливість отримання податкових надходжень, а податковий ризик трактують як причину його недоотримання.
В.В. Вітлінський, О.М. Тимченко (другий підхід) [Вітлінський В.В., с. 137]	Ймовірність недоотримання фактичних податкових надходжень порівняно з плановими (прогнозованими).	Не розкрито те, внаслідок чого виникає недоотримання доходів бюджетом. Податковий ризик розглядається тільки з позиції держави.	

Додаток Б

Основні завдання міжнародних компаній у сфері управління податковими ризиками

№	Завдання	Опис	Що потрібно зробити?
1	Аналіз та визначення податкових зобов'язань	Ретельний аналіз податкових обов'язків у всіх країнах, де компанія має ділові операції.	Визначення структури податкових зобов'язань, обчислення сум та термінів сплати.
2	Розробка ефективної податкової стратегії	Визначення стратегій для мінімізації податкових ризиків та оптимізації податкових зобов'язань.	Створення ефективної стратегії, яка враховує різноманіття податкових систем та максимізує фінансові переваги.
3	Цінова трансфертна цілісність	Забезпечення відповідності міжнародним стандартам цінової трансфертної цілісності у операціях між	Розробка політики цінової трансфертної цілісності та її впровадження.

		компаніями.	
4	Моніторинг та відстеження змін у податковому законодавстві	Постійне відстеження змін у податковому законодавстві та їх вплив на діяльність компанії.	Актуалізація стратегій та процесів у відповідності із новими правилами.
5	Робота з податковими органами та ведення податкових аудитів	Ведення ефективного взаємодії з податковими органами та підготовка до можливих податкових аудитів.	Забезпечення відповідності та підготовка до аудитів, а також ефективне вирішення податкових питань.
6	Оптимізація вартості оподаткування	Здійснення оптимального розподілу ресурсів та фінансових потоків для мінімізації податкових обов'язків.	Використання різних методів та інструментів для оптимізації оподаткування.
7	Управління ризиками в умовах глобальної нестабільності	Управління податковими ризиками, пов'язаними із змінами в глобальному середовищі, такими як політичні події та економічна нестабільність.	Розробка планів та стратегій для зменшення впливу глобальних ризиків на оподаткування.
8	Співпраця з міжнародними податковими консультантами	Залучення міжнародних податкових консультантів для отримання експертної допомоги та консультацій.	Використання знань та досвіду експертів для оптимізації стратегій управління податковими ризиками
9	Навчання та розвиток команди з управління податками	Постійний розвиток команди, що відповідає за управління податками, для забезпечення високого рівня кваліфікації та ефективності.	Організація навчань та тренінгів для управління податковими фахівцями.
10	Використання технологій для управління податковими процесами	Впровадження та використання сучасних технологій для автоматизації та оптимізації податкових процесів.	Вибір та впровадження ПО для обліку та аналізу податкових обов'язків.

Додаток В

Напрями роботи з управління та мінімізації податкових ризиків

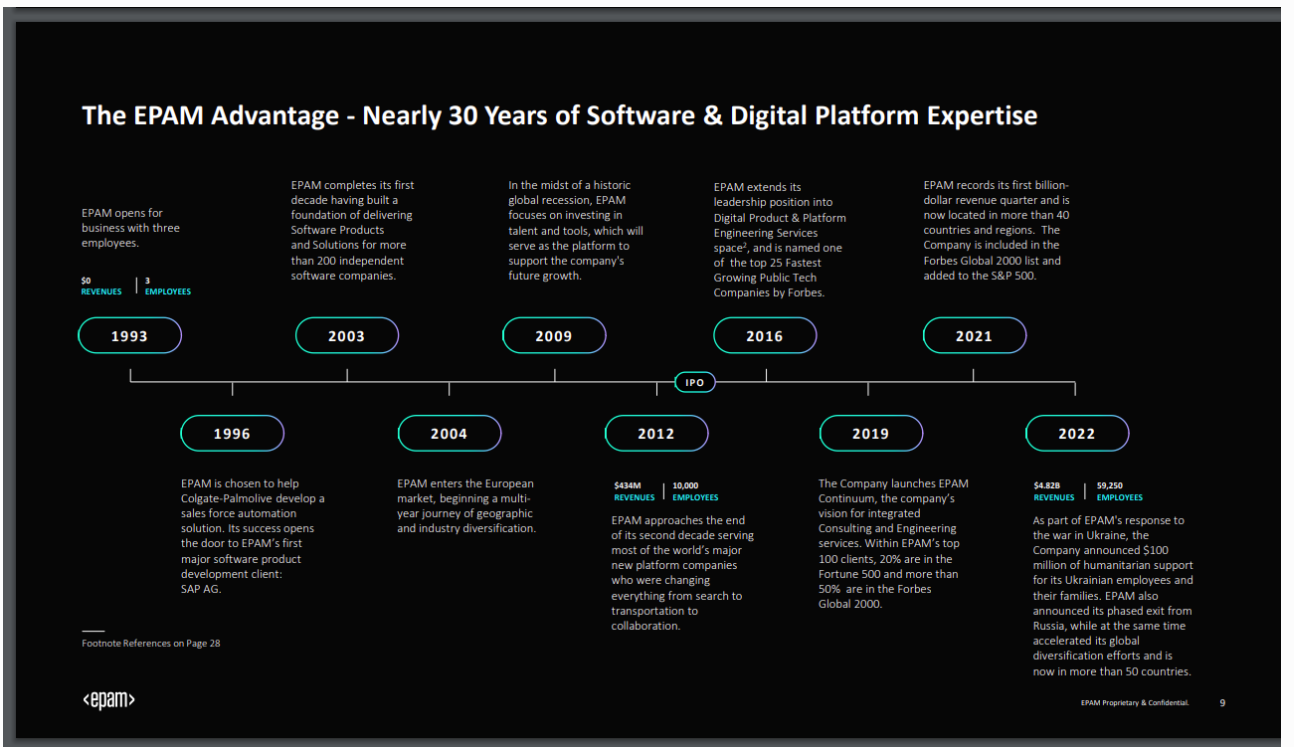
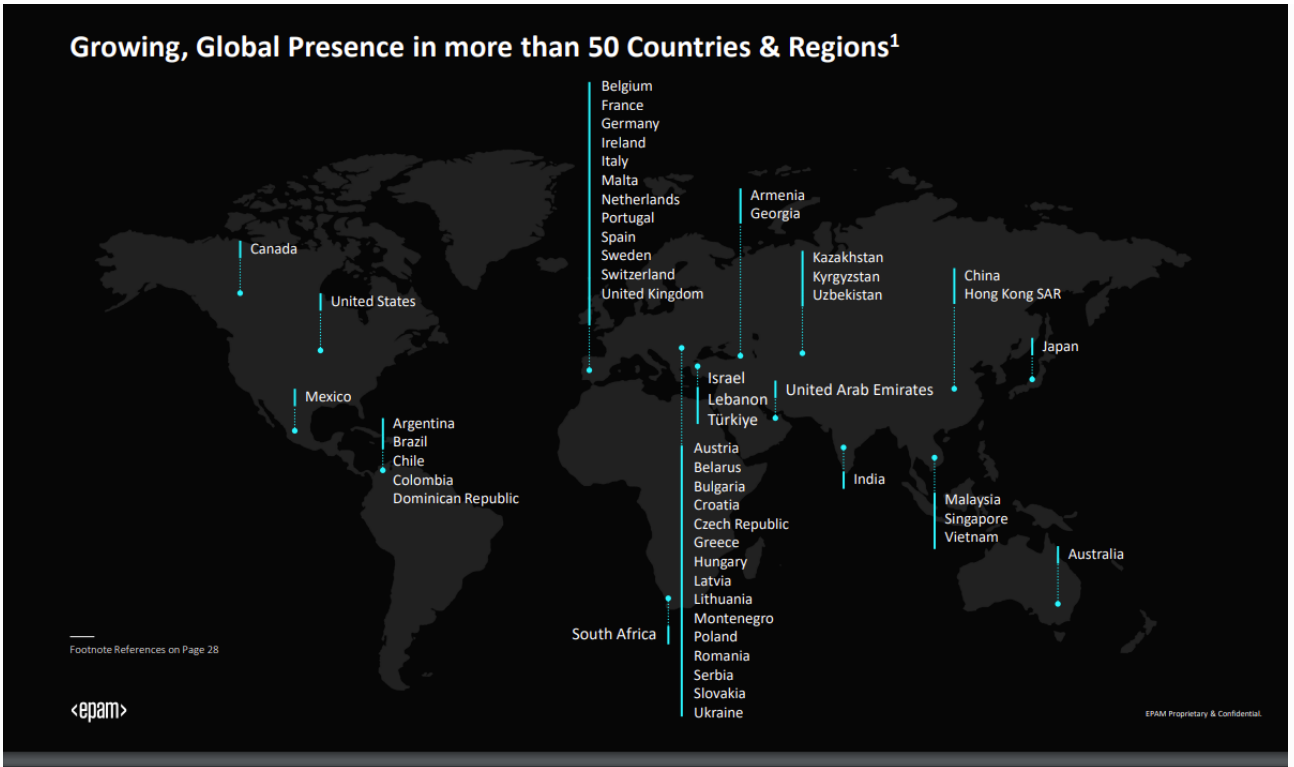
[77, с. 451]

Групи за напрямами роботи	Зміст роботи
1. Робота безпосередньо в компанії	
Самостійна оцінка ризиків за допомогою «підказок» держави	Порядок формування плану-графіка проведення документальних планових перевірок платників податків (відбір платників податків за ступенями ризику).
Автоматизація процесів і документообігу	Автоматизація бізнес-процесів і впровадження електронного документообігу допоможе нівелювати помилки, пов'язані з людським фактором.
Уніфікація і формалізація процесів, пов'язаних з оподаткуванням	Упровадження структури управління податковими ризиками залежить безпосередньо від розміру компанії та специфіки її бізнес-процесів. Для ефективності управління податковими ризиками повинні бути задіяні всі структурні підрозділи підприємства. Досягти цього можна за допомогою прийняття в компанії локальних актів, таких як внутрішні регламенти та політики, накази, положення, деталізуючи в них вимоги до складання документів і механізм прийняття рішень.
Підвищення кваліфікації	Передусім це стосується бухгалтерської служби.

співробітників, які працюють із податками	
Податковий консалтинг	Ефективним методом зниження податкових ризиків є співпраця із зовнішніми консалтинговими компаніями, які спеціалізуються на питаннях оподаткування.
Відстеження змін законодавства	Для зниження податкового ризику співробітникам, які працюють із податками, доцільно знати всі останні зміни в податковому і бухгалтерському законодавстві.
2. Взаємодія з податковими органами	
Отримання індивідуальних податкових консультацій	Податкове законодавство складено так, що постійно викликає питання в трактуванні тієї чи іншої норми і складності у визначенні податкових наслідків. Тому дієвим механізмом в мінімізації податкових ризиків є отримання у податковій індивідуальної податкової консультації щодо конкретної господарської операції.
Моніторинг відсутності заборгованості по податках	Проведення звірок станом розрахунків по податках особисто в податковому органі або за допомогою електронного кабінету платника податків.
3. Робота з контрагентами	
Ретельний аналіз договорів та складання первинної документації	Умови договору й оформлення первинної документації безпосередньо впливають на податкові наслідки.
Перевірка благонадійності контрагента	Недобросовісний контрагент може стати джерелом проблем на підприємстві. Обов'язково підлягають перевірці реєстр судових рішень, відкриті реєстри та бази даних, а також наявність повноважень у підписанта на укладення угоди.

Додаток Г

EPAM Systems – представництво у світі та історія розвитку

Рік	Діяльність компанії
2004	У березні 2004 року EPAM Systems придбала компанію Fathom Technology в Угорщині, а у вересні 2006 року VDI в Росії, утворивши єдину компанію під ім'ям EPAM Systems.
2005	Починаючи з 2005 року, EPAM Systems відкрила свій офіс і працює в Україні.
2012	У 2012 році EPAM Systems придбала канадську компанію Thoughtcorp та великого постачальника послуг з розробки цифрових стратегій та організації багатоканальної взаємодії Empathy Lab.
2013	У 2013 році компанія увійшла до списків Forbes «25 найшвидше технологічних компаній Америки» і «20 швидких технологічних зірок Америки».
2014	У 2014 році EPAM придбала китайську ІТ-компанію Jointech (Joint Technology Development Limited) та американського постачальника послуг для охорони здоров'я та медико-біологічного сектору GGA Software Services.
2015	У 2016 році EPAM увійшов до TOP-50 списку CRN «2016 Solution Provider 500».
2016	У 2016 році EPAM увійшов до TOP-50 списку CRN «2016 Solution Provider 500».
2017	У 2017 році EPAM Systems увійшов до списку IAOP «The Global Outsourcing 100».
2019	У 2019 році освітні програми EPAM були нагороджені нагородою Global SDG Award у номінації «Якісна освіта».
2021	У 2021 році EPAM Systems посіла 1804 місце у списку Forbes Global 2000 і була включена до S&P 500.

Додаток Е

Бухгалтерська звітність за 2020-2022 рр.

Бухгалтерський баланс (Звіт про фінансовий стан). Активи

Назва показника	Код	2022	2021
Нематеріальні активи	1000	32746	31662
первісна вартість	1001	171193	128766
накопичена амортизація	1002	138447	97104
Незавершені капітальні інвестиції	1005	295505	391203
Основні засоби	1010	1358992	1037765
первісна вартість	1011	2979904	2190920
знос	1012	1620912	1153155
Відстрочені податкові активи	1045	26900	14000
I.Всього необоротних активів	1095	1714143	1474630
Запаси	1100	26985	26912
Виробничі запаси	1101	26985	26912
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	171	166
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	23651	36188
з бюджетом	1135	41	478
із внутрішніх розрахунків	1145	4033164	2632117
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	1042	395
Гроші та їх еквіваленти	1165	268462	465407
Рахунки в банках	1167	268462	465344
Витрати майбутніх періодів	1170	467	1393
II.Всього оборотних активів	1195	4353983	3163056
БАЛАНС	1300	6068126	4637686

Продовження додатку Е

Бухгалтерський баланс (Звіт про фінансовий стан). Пасиви

Назва показника	Код	2022	2021
Зареєстрований (пайовий капітал)	1400	86132	86132
Додатковий капітал	1410	1638	1580

Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	4415699	3473694
I.Всього власного капіталу	1495	4503469	3561406
Інші довгострокові зобов'язання	1515	465549	294683
II.Всього довгострокових зобов'язань і забезпечень	1595	465549	294683
товари, роботи, послуги	1615	653054	452790
розрахунками з бюджетом	1620	55791	28880
у тому числі з податку на прибуток	1621	55062	28880
розрахунками зі страхування	1625	921	621
розрахунками з оплати праці	1630	6620	4801
за одержаними авансами	1635	1	1
Поточні забезпечення	1660	32833	21956
Інші поточні зобов'язання	1690	349888	272548
<i>III.Всього поточних зобов'язань і забезпечень</i>	1695	1099108	781597
БАЛАНС	1900	6068126	4637686

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)

Назва показника	Код	2022	2021
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	10445103	8105714
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	9133747	6875382
Валовий: прибуток	2090	1311356	1230332
Інші операційні доходи	2120	581200	57203
Адміністративні витрати	2130	317724	308019
Витрати на збут	2150	2157	1723
Інші операційні витрати	2180	272370	482059

Продовження додатку Е

Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190	1300305	495734
Інші фінансові доходи	2220	0	71947
Інші доходи	2240	1004	227
Фінансові витрати	2250	151428	31287
Фінансовий результат до	2290	1149881	536621

оподаткування: прибуток			
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	207771	96592
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	942110	440029
Чистий фінансовий результат: збиток	2355	0	0
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	942110	440029

Операційні витрати

Назва показника	Код	2022	2021
Матеріальні затрати	2500	10013	12266
Витрати на оплату праці	2505	151038	156977
Відрахування на соціальні заходи	2510	21117	19720
Амортизація	2515	772310	561445
Інші операційні витрати	2520	567600	636236
Разом	2550	1522078	1386644

Інші дані

Назва показника	Код	2022	2021
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	0	0

Додаток Ж

Збір інформації та дослідницька робота щодо виявлення ризиків недотримання податкових норм

Назва елементу/етапу	Невідповідність стандартам управління ризиками	Заходи з удосконалення
----------------------	--	------------------------

Аналіз результатів перевірки зовнішнього середовища, у межах власного стратегічного планування для виявлення ризиків недотримання вимог податкового законодавства	Рекомендації та стандарти щодо перевірки зовнішнього середовища відсутні	Імплементация у вітчизняну практику управління податковими ризиками
Аналіз податкових перевірок і декларацій з метою розуміння ситуацій, коли платники податків не розуміють вимог законодавства, схильні до помилок чи схильні до порушень	Систематична робота за цим напрямом у діяльності ДФС не здійснюється	Обов'язковий періодичний аналіз результатів перевірок, а також податкових декларацій та фінансових звітів на предмет, характер і причини допущених порушень
Аналіз інформації третіх осіб (наприклад, фінансові установи, податкові агенти, органи державної реєстрації та ін.)	Широкомасштабні, автоматичні заходи з перехресної перевірки даних, отриманих від банків / фінансових установ, не здійснюються	Зміна чинного законодавства
Дослідження поведінки платників податків та їхнього ставлення до сплати податків	Не аналізуються фактори середовища, які позначаються на ставленні платників податків до сплати податків (наприклад, галузеві, соціальні, економічні та психологічні фактори)	Періодично здійснювати експертні дослідження факторів, що негативно впливають на сплату податків у розрізі категорій платників податків
Дослідження актуальних питань дотримання законодавчих норм у міжнародній сфері (трансфертне ціноутворення, агресивні методи оптимізації оподаткування)	Пропозиції з протидії такій практиці на законодавчому рівні не надаються на системній основі	Запровадження моніторингу та аналізу агресивної практики оптимізації оподаткування
Дослідження прихованої економічної діяльності підприємств (зареєстровані та незареєстровані підприємства, що здійснюють операції купівлі-продажу за готівку і фальсифікують бухгалтерські записи з метою ухилення від оподаткування)	Ініціативи щодо виявлення незареєстрованих платників податків є обмеженими	Запровадження практики досліджень виявлення прихованої економічної діяльності з метою розроблення та реалізації планів підвищення рівня дотримання податкового законодавства

Аналіз дотримання податкового законодавства	Періодичні дослідження стану дотримання податкового законодавства. Розроблення методик оцінювання стану дотримання податкового законодавства. Визначення втрат за конкретними сферами дотримання норм (категорії платників, види діяльності, незареєстровані підприємства, законна мінімізація, схеми ухилення, шахрайство тощо)	Розроблення методичних матеріалів, запровадження відповідного оцінювання
---	--	--

Додаток К

Конкретизація напрямів роботи з податковими ризиками, що потребує додаткового врегулювання та вдосконалення в діяльності ДПС

України [4]

Напрямок діяльності	Примітка
Посилення аналітичної складової щодо роботи з податковими ризиками	Перехід від алгоритмів визначення ризикових платників податків до рівня ідентифікації імовірних правопорушень
Управління ризиками щодо платників податків – фізичних осіб з високим рівнем доходу та/або статків	Відсутність методик та спеціальних підрозділів для контролю за оподаткуванням та податковим супроводженням фізичних осіб з високим рівнем доходів
Податкові ризики, пов'язані з малим та середнім бізнесом	Робота з малим та середнім бізнесом часто має другорядний характер для контролюючого органу у зв'язку з необхідністю відпрацьовувати більш пріоритетні ризики

Посилення контролю за рівнем прибутковості та сплатою податків під час здійснення зовнішньоекономічних операцій	Відсутня система виявлення ризиків у міжнародних схемах діяльності платників податків
У т.ч. податкові ризики, пов'язані з виплатою доходів нерезидентам	Щорічно з України виплачуються десятки мільярдів доларів за послуги нерезидентам. Виявляти такі ризики простіше в умовах функціонування системи міжнародного автоматичного обміну податковою інформацією
Розвиток інформаційно-аналітичної платформи та методик для проведення перевірок платників податків	Необхідний додатковий інструментарій для підвищення ефективності аудитів платників податків та контролю працівників аудиту
Ризик-орієнтований підхід до відбору платників ПДВ для перевірок з метою встановлення правомірності заявлених до відшкодування сум ПДВ	Відповідно до рекомендацій ТАДАТ часті позапланові перевірки сумлінних платників є недоцільними
Ризик-орієнтований підхід до призначення перевірок суб'єктів господарювання, що подали заяву на припинення державної реєстрації (ліквідацію)	Неврегульованість дискреційних повноважень у прийнятті рішень щодо проведення перевірок у зв'язку з припиненням державної реєстрації платників податків
Удосконалення процедур визначення ризикових суб'єктів господарювання - платників податку на прибуток на основі зіставлення показників податкової та фінансової звітності, у тому числі таксономованої фінансової звітності	Чинний порядок відбору платників податків для плану-графіка документальних перевірок базується на застарілих критеріях ризиковості
Удосконалення систем блокування податкових накладних, автоматизація та спрощення процесу розблокування податкових накладних з ПДВ	Удосконалення критеріїв та алгоритму системи блокування податкових накладних щоб вона не була перепорою для роботи малого та середнього бізнесу